

Onsdagen den 17 maj

Kl. 09.00–14.01
16.00–16.17

§ 1 Val av justitieombudsman

Följande skrivelse hade kommit in:

Till riksdagen

Konstitutionsutskottet har berett frågan om omval av justitieombudsmannen Cecilia Renfors.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden fr.o.m. den 1 september 2017 till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter till justitieombudsman omväljer Cecilia Renfors.

Stockholm den 27 april 2017

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att Cecilia Renfors skulle omväljas till justitieombudsman för tiden från och med den 1 september 2017 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed *för tiden från och med den 1 september 2017 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter till*

justitieombudsman

Cecilia Renfors

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Åsa Romson* (MP) av sagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 15 juli 2017.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2016/17:185 till justitieutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2016/17:MJU21 Ändring i lagen om kontroll av skyddade beteckningar på
jordbruksprodukter och livsmedel

Försvarsutskottets betänkande
2016/17:FöU4 Vissa frågor om Försvarsmaktens personal

Kulturutskottets betänkanden
2016/17:KrU6 Spel- och folkbildningsfrågor
2016/17:KrU10 Konstarter och kulturskaparnas villkor

*Avlägsnande – en ny
form av särskild
handräckning*

§ 5 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU13
Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning (prop. 2016/17:159)
föredrogs.

Anf. 1 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Kojor, tält och husvagnar – tillfälliga bosättningar på privat mark gör att ägaren inte kan använda marken. Ofta måste markägaren städa, sanera och återställa marken efteråt. Men den som bosätter sig på annans mark utan tillstånd gör sig skyldig till ett brott.

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi från början i denna debatt slår fast vad det är vi talar om: att man olovligen tar sig tillträde till annans mark. När markägare ser sin skog eller mark under stort slitage ockuperas av bosättare måste det finnas effektiva medel för avhysning. Det handlar om förtroendet för vårt rättssamhälle. Därför är det bra att det nu blir enklare för markägare att få tillbaka sin mark när personer har bosatt sig där utan tillstånd och att lagen börjar gälla redan den 1 juli i år.

Äganderätten är en fundamental rättighet. Den är stadgad i vår grundlag och i Europakonventionen. Det är en förutsättning för tillväxt och förädling. Att man kan råda över sin mark är en förutsättning för att man ska kunna utveckla de värden vi alla sedan kan njuta av inom ramen för allemansrätten.

De osanitära och miljöpåverkande boplatser vi har att göra med etableras inte inom ramen för allemansrätten. Den nuvarande lagstiftningen är högst otillräcklig för att adressera situationen och innebär stora kostnader för markägaren. Vid exempelvis saneringen av fastigheten i Sorgenfri i Malmö ålades ägaren att betala flera hundra tusen kronor. Jag säger det igen: Markägaren ålades att betala, inte de som olovligen bosatt sig där.

Polisen är den främsta aktören när det gäller att beivra bosättningsars etablerande. Med stöd av polislagen, främst under rubriceringen egenmäktigt förfarande, kan den omständliga processen för avhysning undvikas. Här måste markägare i dag identifiera bosättare och ta stora kostnader.

När resursbrist eller bristande bevisunderlag underminerar polisens förmåga kan handräckning begäras med hjälp av Kronofogdemyndigheten. Det är här den nya formen av handräckning – avlägsnande – ska träda in.

De flesta av dessa handräckningar görs intermistiskt. Kronofogden anser denna snabba hantering vara den bästa, då den kortar handläggningstiden. I delar av Sverige är den interimistiska processen nödvändig för att förebygga att bosättare systematiskt bränner sina lägerplatser efter anmodan om avhysning. Möjligheten till interimistiskt förfarande föreslås kvarstå, vilket är bra.

Regeringens proposition har haft rätt utgångspunkt men inte tillräckliga ambitioner när det gäller möjligheten för markägare att värna sin egen mark. Det förslag som regeringen lade fram har under behandlingen i riksdagen blivit avsevärt bättre. För oss kristdemokrater har det varit viktigt att än tydligare stärka markägarnas rättigheter genom att snabba på processen med att flytta på dem som bosatt sig, så att det går att freda marken. Därför är jag glad över att vi genom riksdagsarbetet har fått gehör för att processen ska kunna gå snabbare och inte belasta markägaren ekonomiskt på ett orimligt sätt.

Tidsramarna har med hjälp av riksdagsmajoriteten kunnat kortas. Erfarenheten av bosättningar är: Ju längre de får vara kvar, desto större blir de, och desto svårare är det vid avhysning. Regeringen gick bortom utredningsunderlaget och förlängde handläggningstiderna och tidsfristerna. Utskottet föreslår två ändringar i regeringens lagförslag. Tidsfristen för ett avlägsnande ska vara fem dagar från det att den svarande underrättats om verkställigheten. Och kronofogdens handläggningstid bör vara tre veckor från det att handlingarna kommer in.

De regler för avhysning som regeringen nu inför får också med sig våra krav på uppföljning. Därför finns det fyra tillkännagivanden till regeringen.

Det första är: Enligt utskottet bör regeringen senast årsskiftet 2017/18 ta nödvändiga initiativ till en uppföljning av regleringen.

Det andra är: Regeringen bör ta initiativ till att Polismyndighetens befogenheter att hantera kvarlämnad egendom i samband med ett ingripande mot en otillåten bosättning med stöd av polislagen förtydligas.

Det tredje är: Regeringen bör även återkomma med ett lagförslag som innebär att samma ansvar för kostnader ska gälla alla vid utslaget kända svarande.

Det fjärde är: Regeringen bör ta initiativ till att sökandens ansvar för förrättningskostnader begränsas.

Kristdemokraterna hade helst sett att markägarna helt sluppit en ekonomisk utgift för rätten att freda sin mark.

Det kanske mest märkliga inslaget i regeringens proposition är införandet av proportionalitetsbedömningen. Regeringen anser att det är lämpligt att ifrågasätta om markägaren har rätt till mark i en proportionalitetsbedömning. Det är ett helt nytt inslag som kronofogden nu ska bocka av i den process som föregår en verkställighet. Kristdemokraterna kommer mycket noggrant att följa hur detta tar sig uttryck och om detta inslag medför försenade processer och kränkningar av äganderätten. Om så är fallet kommer vi att agera.

Med det yrkar jag bifall till reservation 8.

Anf. 2 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi, som sagt, propositionen *Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning*.

Förslaget ska göra det enklare och mindre kostsamt för fastighetsägare att få hjälp med avflyttning av människor som olovligen bosatt sig på deras mark eller fastighet. Samtidigt ska lagförslaget säkra en rättssäker process för dem som uppehåller sig på platsen.

Vi har under de senaste åren sett att otillåtna bosättningar etableras på allmän plats och privat mark runt om i Sverige. Dagens regler om särskild handräckning har inte varit anpassade efter den situationen. Därför har det varit viktigt att ta fram en ny lagstiftning.

Men parallellt med arbetet med att ta fram en mer ändamålsenlig lagstiftning har Polismyndigheten tagit fram nya rekommendationer. De rekommendationerna syftar till att polisen ska vara mer aktiv och bedriva ett mer enhetligt och juridiskt riktigt arbete med otillåtna bosättningar. Tidigare har fastighetsägare hamnat i en omöjlig situation när de vänt sig till polisen, som hänvisat till kronofogden. Och kronofogden har i vissa fall nekat ansökan om särskild handräckning eftersom man inte har kunnat identifiera dem som har bott på platsen.

Men nu förbättras hanteringen på båda håll för att man ska få ordning på den här situationen. Polisens roll har blivit tydligare. De kan ingripa med stöd av polislagen. Och utbildning pågår runt om i polisorganisationen för att öka kunskapen om hur man ska hantera otillåtna bosättningar.

Som jag sa är i första hand otillåtna bosättningar eller ockupation av en fastighet ett ärende för polisen. När bosättare eller ockupanter gör sig skyldiga till egenmäktigt förfarande men även andra brott, till exempel hemfridsbrott, ska polisen ingripa med stöd av polislagen. Trots det finns det ett behov av kompletterande regler och förändringar i lagstiftningen. I dag tar vi hand om detta i riksdagen så att de nya reglerna kan börja gälla från och med den 1 juli i år.

Utskottet ställer sig bakom att det ska införas en ny form av särskild handräckning. Det nya och mer effektiva förfarandet ska kallas för avlägsnande. Lagen ska hjälpa markägare att få tillbaka nyttjandet av sin mark på ett mer enhetligt och säkert sätt.

Eftersom det många gånger har varit svårt för den enskilde att få tag i personuppgifter från dem som uppehåller sig på hans eller hennes mark ska man nu kunna ansöka om avlägsnande utan att behöva identifiera alla de svarande, just för att detta i många fall har varit väldigt svårt. Även personer som har tillkommit till platsen efter ansökan till kronofogden ska kunna avlägsnas.

Samtidigt som vi gör det enklare för fastighetsägare att få tillbaka råddighet över sin mark finns det behov av att se till att de som uppehåller sig på annans mark hanteras på ett bra och rättssäkert sätt. Många gånger handlar det om människor i en särskilt utsatt situation, och det kan även finnas barn med i bilden. Därför lagfästas proportionalitetsbedömningen i fråga om avlägsnande, för det ska inte råda något tvivel om att en sådan ska göras.

Utgångspunkten är att markägaren ska få tillbaka råddighet över sin mark som någon annan har använt utan tillåtelse, men det är viktigt att Kronofogdemyndigheten inte slentrianmässigt ger företräde till sökandes intresse utan något slags bedömning. Detta förfarande görs i två steg. Först

prövas ansökan, bedömningen görs och beslut fattas. Det andra steget är verkställigheten, där själva avlägsnandet sker.

En intresseavvägning ska också göras i verkställighetskedet. Det är dock inte någon överprövning av beslutet utan en avvägning av hur och när avlägsnandet på bästa sätt kan genomföras. Där behöver hänsyn tas till dem som uppehåller sig på annans mark, även om de gör det olovligen. De måste kunna få ordna med avflyttning på ett bra sätt som tar hänsyn till barns bästa. Det måste också säkras att man får tillgång till information och har möjlighet att komma i kontakt med sociala myndigheter.

I denna intresseavvägning – precis som det låter handlar det ju om en avvägning mellan två olika intressen – ska man dock även ta hänsyn till om markägaren till exempel riskerar stora kostnader om verkställigheten fördröjs.

Herr talman! Som jag sa tidigare är otillåtna bosättningar i första hand ett ärende för polisen. Själva verkställigheten kostar ingenting för individen. Andrahandsalternativet är att sökanden får en möjlighet att själv ta initiativ för att åtgärda problemet och ansöka om avlägsnande hos kronofogden.

Detta är ingen service som staten erbjuder gratis. Även när man ansöker om avhysning eller fastställande av skuld hos Kronofogdemyndigheten kostar det pengar, även om dessa kostnader generellt sett är ganska låga.

Vi vet dock att risken för att kostnaderna ska bli höga är större ju fler som är svarande, och därför har utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att begränsa kostnaderna för den sökande, i det här fallet markägaren. En begränsning av kostnaderna görs också i propositionen genom att sökande inte behöver ta ansvar för kvarlämnad egendom och hanteringen av den, något som också kan bli väldigt kostsamt.

Sammanfattningsvis ligger huvudansvaret för att avlägsna personer som utan tillstånd bosatt sig på annans mark hos polisen. Samtidigt ska det bli mycket enklare att få hjälp från Kronofogdemyndigheten. Med de nya reglerna blir det enklare att avlägsna personer utan krav på identifiering. Samtidigt införs regler som stärker rättssäkerheten för de svarande. Markägaren ska också kunna få hjälp utan att kostnaderna blir för höga.

Vi har funnit en stor enighet kring förslagen i utskottet, och jag hyser en stor förhoppning om att vi vid den snabba utvärdering som utskottet kräver ska se att målen med lagstiftningen uppfylls.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 4.
(Applåder)

Anf. 3 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Tillsammans med rösträtten och yttrandefriheten utgör äganderätten en del av demokratins och den moderna civilisationens grundbult. Där inte äganderätt har funnits genom historien har även rösträtt och yttrandefrihet saknats. Detta tycker jag att vi bör ha som utgångspunkt när vi diskuterar de här frågorna.

Sverige har en stolt tradition av att försvara och värna äganderätten. Men vi har på senare år kunnat se tendenser till att äganderätten har kommit att kringskäras av var för sig möjligen lovvärda intressen som dock tillsammans har skapat en helhet där det har varit svårt för enskilda att tillvarata sin äganderätt. Och om man inte kan tillvarata sin äganderätt,

herr talman, är ju äganderätten bara någonting som finns på ett papper men som inte kan utövas.

Caroline Szyber inledde debatten med att tala om ockupanterna på Sorgenfri i Malmö, och jag tycker att det är ett exempel som beskriver det problem vi har i Sverige i dag. Det är inte bara på Sorgenfri i Malmö som vi har haft och har det här problemet, utan det ser ut så på en lång rad platser runt om i landet.

Det upprättades alltså en kåkstad i Malmö, och miljönämnden konstaterade att så här får man faktiskt inte göra. Här får man inte bo. Men markägaren som ägde fastigheten och som aldrig hade gett någon tillstånd att upprätta en kåkstad kunde inte tillvarata sina intressen. Markägaren kunde inte få de människor som fanns i kåkstaden avflyttade på ett enkelt sätt.

Vad gjorde då samhället i stället för att tillhandahålla en möjlighet att avlägsna ockupanterna? Samhället hotade med vite. Samhället avkrävde markägaren kostnader för att sanera en nedskräpning som markägaren över huvud taget inte hade någon skuld till.

Detta är väl det mest Kafkaliknande vi har sett i Sverige på lång tid, och tyvärr är det inte bara på Sorgenfritomten i Malmö som vi har sett detta. Vi har sett exakt samma problematik med bärplockarläger runt om i Sveriges skogar. Det har varit ett stort problem i mitt hemlän Dalarna, där människor utan tillstånd från markägaren förstör naturvärden, förstör miljö och marken och betar sig hotfullt.

Detta är naturligtvis helt oacceptabelt, och därför är den här propositionen välkommen. Den är än mer välkommen sedan Alliansen har bidragit till att göra den väsentligt bättre än hur den skisserades från början. Vi får inte glömma att det som sas från början var att det i vissa fall skulle göras *dyrare* för markägaren att tillvarata sina rättigheter än vad som nu är fallet. Detta har vi nu förhoppningsvis satt stopp för.

Vi har också fått bort det strikta kravet på identifiering, vilket i praktiken har omöjliggjort för markägare att tillvarata sina intressen. Vem vill låta sig identifieras när man ockuperar en bit mark om man vet att ockupationen kan fortgå om man inte låter sig identifieras? Det var ett generalfel inbyggt i den tidigare processen som har drabbat enskilda markägare.

Jag har själv varit ute och träffat markägare i Dalarna som känner att de inte har möjlighet att tillvarata sina rättigheter. Då befinner sig samhället på ett sluttande plan, därför att det som händer då är att människor börjar ta lagen i egna händer. Det finns exempel på hur människor har grävt av skogsbilvägar som annars utgör utmärkta infartsvägar för att folk ska kunna ta del av allemansrätten i vårt vidsträckta land. Man gräver av skogsbilvägar helt enkelt för att man vet att om man får en ockupation på sin mark där människor kommer och slår läger och förstör, ja, då är det förknippat med kostnader som man inte kan bära.

I exemplet Sorgenfri i Malmö handlade det om en fastighetsägare som förmodligen var mer stadd vid kassa än vad de flesta privatpersoner som äger mark är. Likväl är det principen det handlar om, där man anmodas att betala 375 000 kronor för att städa upp mark som någon annan har förstört utan att man har haft möjlighet att freda sig emot det.

Detta är en viktig proposition, och den har blivit bättre tillsammans med Alliansen.

(Applåder)

17 maj

*Avlägsnande – en ny
form av särskild
handräckning*

Anf. 4 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna anser att polisen alltid ska ingripa mot olagliga bosättningar och så kallade kåkstäder. Om någon ockuperar annans mark ska det hanteras som ett pågående brott, och ingripandet från polisen ska ske omgående. Först om det har funnits ett arrendeavtal och det har skett en betalning bör det vara möjligt att hänvisa till någon form av besittningsrätt.

Vi ställer oss ändå bakom flera tillkännagivanden om förbättringar av propositionen. Det gör vi för att trots allt underlätta för markägaren i de fall markägaren tvingas begära avlägsnande. Jag vill dock vara tydlig med att markägaren alltid först bör kontakta polisen, då det även i propositionen framgår att polisen i normalfallet ska avhysa personer som olagligen uppehåller sig på marken i strid med allemansrätten. Då ska heller inte markägaren drabbas av några kostnader i form av handläggningsavgifter.

Det finns olika anledningar till att dessa bosättningar uppstår. I norra Sverige finns så kallade bärplockarläger. Människor har tyvärr ofta lurats hit för att plocka bär, och under tiden bor de i tillfälliga läger. Här borde man även gå på dem som lurar hit människorna och skapar problemet.

Sedan finns så kallade tiggarläger, där människor utnyttjar den fria rörligheten i EU för att komma hit och försörja sig på att tigga. En del av dem är troligen också hitlurade med förespeglningar om något mer välbetalt. Andra har kanske sett det som enda utvägen. Oavsett är det en mycket dålig lösning för alla inblandade parter att fattiga från andra länder ska tigga på våra gator utanför våra affärer.

När polis eller kronofogdemyndighet tvingar dessa människor att flytta från en plats tenderar de att flytta problemet till ett annat ställe. Det blir en ny markägare som drabbas, och proceduren börjar om på nytt.

För att lösa problemet måste dessa människor antingen ha ett arbete som ger tillräckligt med lön för att ha råd med en laglig bostad, eller också bör de tvingas lämna landet. Vår lösning på problemen med olagliga bosättningar är att använda de undantag för rörelsefriheten i EU som faktiskt finns och som bör respekteras.

När en bosättning avhyses bör polisen kontrollera om personerna lever upp till kravet på ärlig försörjning. Om de inte gör det ska de avvisas från landet. De nya reglerna om avlägsnande tar inte bort hela kostnaden och ger inte heller markägaren någon verklig möjlighet att få ersättning för vare sig några skador eller den uteblivna inkomst som ofta är en direkt följd av bosättningar. För en markägare kan kostnaderna bli stora. Om marken används för odling kan hela årets skörd på området bli förstörd samtidigt som marken efteråt måste saneras – detta även om bosättningen är kvar bara under en kortare tid. Vi hade hellre sett att staten hade tagit ansvar för kostnaderna som uppstår, om man nu inte tänker följa de regler som finns om ärlig försörjning, i stället för att lägga kostnaderna på markägaren.

Herr talman! Om jag nu ska säga något positivt om den nya lagen om avlägsnande är det att man i propositionen konstaterar att det normalt bör vara en arbetsuppgift för polisen snarare än ett uppdrag för Kronofogdemyndigheten. Vi kan alltid hoppas att den nya lagen om avlägsnande inte behöver användas.

Jag avslutar med mina yrkanden. Vi står givetvis fullt ut bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation nr 2.

Anf. 5 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Ibland i politiken står flera intressen mot varandra, ibland står två grupper mot varandra och ibland står två rättigheter mot varandra. Om vi ska ha ett samhälle som håller ihop måste vi se att de motstående intressena kan vara legitima vart och ett på sitt håll. Vi måste stödja de grupper som har en svagare ekonomisk och politisk röst, samtidigt som det är viktigt att behandla andra gruppers intressen med rättssäkerhet och respekt.

I dag debatterar vi civilutskottets betänkande *Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning*. Betänkandet handlar om en myndighets möjlighet att förflytta människor som bosatt sig eller uppehåller sig på annans mark utan markägarens tillstånd eller om de omfattas av allemansrätten.

Den som bosätter sig på någon annans mark gör det sällan för att den tycker att det är roligt eller för att den har för avsikt att inkräkta utan för att den kanske själv saknar någon annanstans att bo. Att ha rätt att själv eller tillsammans med sin familj bo kvar i sitt hem, oavsett hur det hemmet ser ut, är en mänsklig rättighet som finns inskriven i artikel 8 i Europakonventionen. Samtidigt, precis som Carl-Oskar Bohlin tidigare nämnde, har var och en rätt till sin egendom och mark enligt vår grundlag. Åger du mark ska självklart ingen annan kunna bosätta sig där utan ditt samtycke. Därför anser också jag att den lagstiftning vi nu debatterar och senare i dag ska besluta om är nödvändig.

Det kommer att bli enklare för markägaren att få tillbaka sin mark när personer har bosatt sig där utan tillstånd. Regeringens förslag innebär att det införs en ny form av särskild handräckning, det vill säga avlägsnande. Avlägsnande ska användas vid otillåtna bosättningar på mark, i en byggnad eller liknande när ägaren vill att personen ska flytta på sig. Syftet med propositionen är, som vi också tidigare har hört, att det ska bli enklare för markägaren att få tillbaka sin mark, byggnad eller liknande samtidigt som de som uppehåller sig på platsen ska vara föremål för en rättssäker process.

Herr talman! Jag ställer mig frågan varför människor uppehåller sig otillåtet på någon annans mark. Varför väljer människor att under svåra förhållanden bosätta sig där? Svaret är troligen att de inte har någon annanstans att ta vägen.

Den nya lagstiftningen ska vara tillämpbar i flera situationer, till exempel när människor otillåtet bosätter sig på någon annans mark, när någon bosätter sig eller tar en sommarstuga i anspråk samt när människor inför exempelvis en festival olagligt ianspråkta marken där festivalen ska hållas innan den har börjat.

Herr talman! Jag skulle särskilt vilja beröra frågan om olagliga bosättningar kopplat till EU-migranter. Jag väljer att göra det för att lyfta upp deras situation. Det är en situation som inte kommer att lösas av propositionen utan är ett långt mycket större problem. Många av de EU-migranter som kommer till Sverige gör det för drömmen om ett bättre liv för sig och sina barn.

Det råder stor bostadsbrist i Sverige i dag. Det är klart att om det hade funnits lägenheter eller rum att hyra hade situationen inte varit den som vi har i dag, där människor tvingas bo på ett undermåligt sätt utan tillgång till rinnande vatten och toalett. Det här är personer som redan är marginaliserade av samhället oavsett om de stannar kvar i sitt hemland, hamnat i ett annat europeiskt land eller tar sig till Sverige. En stor andel av dem är romer.

EU:s byrå för grundläggande rättigheter har fastslagit att de ca 10 miljoner europeiska romer som finns på kontinenten är den mest utsatta och diskriminerade folkgruppen på vår kontinent, trots att flera europeiska länder i dag, både inom och utanför EU, förbjuder etnisk diskriminering i sina lagstiftningar. Antiziganismen är spridd och accepterad i hela Europa, och de EU-pengar som är avsedda för stöd till romer når inte fram. Det är ett problem som vi alla har ansvar för på flera nivåer att jobba vidare med för att lösa. I Sverige bor i dag romer som i flera generationer har levt här. Ändå diskrimineras de på den svenska bostadsmarknaden.

Herr talman! Med tanke på att romer som har bott här i många generationer diskrimineras på den svenska bostadsmarknaden blir frågan hur det ska gå för de EU-migranter som vill få tak över huvudet. Jag vet att vi inte löser de problemen med den här lagstiftningen, men det som behövs är fler bostäder, mer kunskap och större acceptans i vårt samhälle.

Med tanke på den bostadsbrist som råder i Sverige i dag finns grupper som helt stängs ute från bostadsmarknaden. Det behövs fler bostäder även för de mest utsatta. Det byggs just nu mer än det har byggts på 40 år, men vi bör också se till att det byggs så att de grupper som står utanför också kan ta sig in på bostadsmarknaden.

Kommuner har ett lagstadgat kommunalt bostadsförsörjningsansvar. Varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i sin kommun. Syftet med planeringen ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Jag förstår också att människor som uppehåller sig tillfälligt i Sverige har mycket svårare att ta sig in på bostadsmarknaden och kanske där inte heller kommer att ta sig in på den ordinarie marknaden, men jag skulle vilja lyfta upp ett bra exempel.

I min hemkommun Jönköping har kommunen gått in och finansierat ett härbärge som Kyrkhjälpen öppnat upp för alla utsatta i samhället. Därigenom har också EU-migranterna fått möjlighet till tak över huvudet och dusch. Det finns flera liknande exempel runt om i vårt land. Kommuner jobbar mycket bra med frågorna, och jag tycker att fler ska ta efter.

Herr talman! Civilutskottet föreslår för riksdagen att i huvudsak säga ja till regeringens förslag. Men vi har föreslagit två ändringar. Som ni tidigare hört handlar det om tidsfristen för ett avlägsnande och hur lång Kronofogdemyndighetens handläggningstid ska vara.

Jag är glad att utskottet tillsammans har kunnat komma fram till den här produkten. Som många har sagt blir den troligtvis också bättre.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag och säger tack för mig.
(Applåder)

Anf. 6 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Det här är lite grann Miljöpartiet i ett nötskal. Emma Hult inleder med att säga att det handlar om olika rättigheter som står mot varandra. Vilken rättighet är det som står mot äganderätten här? undrar jag.

Vi ska ha bygglov, vi ska strandskydd, vi ska ha bullerregler, vi ska ha riksintressen, vi ska ha det ena med det fjärde – absolut, tycker Miljöpartiet. Men det är tydligen också en mänsklig rättighet enligt Europakonventionen att ockupera någon annans mark och bo kvar där. Jag kan inte tolka inlägget i talarstolen på något annat sätt.

Jag skulle vilja fråga Emma Hult, för tydlighetens skull: Menar alltså Miljöpartiet att det är en mänsklig rättighet enligt Europakonventionen att bo kvar på ockuperad mark bara för att man kallar den sitt hem? Vilken rättighet är det som står mot äganderätten?

Anf. 7 EMMA HULT (MP) replik:

Herr talman! Nej, Carl-Oskar Bohlin. Om Carl-Oskar Bohlin hade lyssnat på hela mitt anförande hade han hört att det jag talar om är rätten till en bostad, till tak över huvudet. Det är den mänskliga rättigheten jag talar om.

Jag säger också att jag tycker att den här lagstiftningen är bra, för det är inte rätt att ta annans mark i anspråk. Men vi har två intressen som står mot varandra, och problemet med att människor inte har någonstans att bo löser vi inte med den här lagstiftningen.

Anf. 8 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Det Emma Hult gjorde var att inleda med att säga att vi här har en avvägning där två intressen står mot varandra. Jag undrar återigen: Vilket intresse är det som står mot värnandet av äganderätten? Hur ska den rätten kringskäras, enligt Miljöpartiet?

Anf. 9 EMMA HULT (MP) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att vi ska göra en avvägning. Det jag sa var att ibland står två intressen mot varandra. Ibland står två grupper mot varandra, och ibland står två rättigheter mot varandra.

Jag har också i mitt anförande berört att de här gruppernas intressen ska lyftas fram. Det gör vi också, för nu inför vi rättssäkerhet. Vi inför också en proportionalitetsprincip – det är någon som kommer att göra en bedömning. Det tycker jag är viktigt, framför allt när vi nu inför någonting som kommer att påverka människor som vi inte ens har identifierat. Då tycker jag att det är oerhört viktigt att någon gör den bedömningen.

Jag säger inte att man inte ska ha rätt till sin egen mark. Det ska man absolut. Men det finns fall där markägaren kanske har sagt okej. Man kanske har sagt att det är okej att uppehålla sig och bosätta sig där. Men i ett senare skede vill man inte det. Man kanske har sett konsekvenser eller helt enkelt ändrat sig.

Jag tycker att det är tråkigt att Carl-Oskar Bohlin väljer att tolka det jag sagt i stället för att lyssna på det jag faktiskt säger.

(Applåder)

17 maj

*Avlägsnande – en ny
form av särskild
handräckning*

Anf. 10 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Ingen undgår väl att lägga märke till de personer som lever på gatan på grund av missbruk, psykisk sjukdom eller att de är papers- och identitetslösa i Sverige och Europa. Riksdagskollegor, tv-tittare och åhörare – det berör oss illa!

Den vanligaste synen här i storstaden är EU-migranterna, som tjänar sitt levebröd på gatan. Det kanske är det enda sätt de har lärt sig.

Den andra är de så kallade asfaltsläggarna, som med sina familjer i släptåg låter sig anlitas för svartjobb i svenska villakvarter på somrarna medan deras husvagnar står uppställda på olika parkeringsplatser i tätorternas utkanter, där familjerna far illa.

Den tredje, som vi sällan ser, är bärplockarna. De finns långt från städerna, längs skogsvägarna, där de anlitas av oseriösa, skrupelfria företag som i stället för att betala avtalsenliga löner och erbjuda någon form av husrum och anställningstrygghet utnyttjar människor, främst från asiatiska länder, och låter dem leva under vedervärdiga omständigheter medan vi som handlar oftast inte är medvetna eller bryr oss om varifrån bären kommer eller vem som har plockat dem.

Herr talman! Jag vill börja så för att vi ska ägna en tanke åt det som är orsaken till att den här frågan nu kräver ett riksdagsbeslut: människors nöd och utsatthet.

Flera av EU:s medlemmar gör inte tillräckligt för att stötta sina medborgare. I stället fortsätter de att ägna sig åt diskriminering och tvingar medborgare – speciellt romer – till ett långvarigt utanförskap, där det enda alternativet blir att komma till länder där det finns en möjlighet att tjäna lite grann åt sig själv eller åt dem som stannar kvar hemma.

Herr talman! Rumänien, Bulgarien, Ungern och andra länder varifrån de romer kommer som lever i och utanför våra storstäder har ett ansvar för sina medborgare. De ska använda det humanitära stöd som de får av andra EU-länder för att stärka den gruppen. De ska framför allt inte underblåsa eller medverka till det hat som växer fram ur högerextremismen, som är på frammarsch på många håll i Europa.

Vi måste använda vårt EU-medlemskap och andra bilaterala kontakter som vi har till att föra upp romernas situation på agendan och synliggöra förtrycket.

Nog om detta, som tjänar till att ge lite perspektiv på saken. Man ska inte bara peka ut de enskilda bosättarna utan också peka på de bakomliggande orsakerna till att mark ockuperas olagligt och äganderätten inskränks, med den hopplöshet som det i sin tur innebär för många enskilda markägare när de försöker få hjälp av myndigheter med att återfå rättigheterna till sin egendom. Tidigare talare har tagit upp flera exempel på detta på ett bra sätt.

Vi i Centerpartiet är ganska nöjda med hur utskottet lyckats skärpa lagförslaget från regeringen som syftar till att underlätta för markägare att avlägsna otillåtna bosättningar. Vi kan konstatera att det redan i dag finns stöd i lagen för polis att ingripa och avhysa om det gäller allmän plats och inom planlagda tätorter men att det sällan sker på landsbygden eller i anslutning till mindre tätorter.

Herr talman! De förändringar som vi inför i utskökningsbalken är efterlängtdade. De öppnar för en ny möjlighet att använda kronofogden och ett ansökningsförfarande utan att det ställs orimliga krav på markägaren att

identifiera de boende och utan att det medför helt orimliga kostnader för den som har drabbats av oönskade markockupanter.

Det bästa av allt är att lagen kan träda i kraft redan i sommar och att det i slutet av 2017 kan finnas ett resultat att utvärdera som möjliggör för oss att ganska snabbt göra lagen ännu mer effektiv redan inför nästa års bärplockningssäsong. Därför kan vi också leva med de brister och oklarheter som finns kvar efter att vi i eftermiddag har fattat beslut.

Centerpartiet är starkt kritiskt till dubbelprövningen. Som den är utformad är det fortfarande osäkert om en markägare som gjort en anmälan på rätt sätt kan vara säker på att kronofogden verkligen genomför avlägsnandet inom de tre veckor vi pressat regeringen att korta ned handläggningstiden till.

Självklart ska det om det behövs finnas tid att omhänderta barn, ge vård åt sjuka personer och göra andra humanitära överväganden. Men det får inte på några villkor innebära att en olaglig bosättning på grund av detta godkänns och blir permanent eller att så lång tid hinna gå att marken inte går att återställa och användas utan att också det blir arbetskrävande och kostsamt för markägaren.

En markägare är ofta en privatperson, kanske en sommarstugeägare, ett lantbruksföretag eller en kommun. Oavsett vem det är blir det i slutändan någon som står kvar med arbete, kostnader och olägenheter. Det är framför allt för markägarnas skull som den här lagen behövs.

Det är därför viktigt att det som grundregel gäller att en bosättning kan avlägsnas omedelbart, genom ett så kallat interimistiskt beslut, och att det sker inom loppet av bara några dagar. En tidsutdräkt på flera veckor är inte bra, vare sig för bosättaren eller för markägaren. Ju längre tid som går, desto svårare blir det att genomföra flytten.

Nu förklarar regeringen förekomsten av den så kallade proportionalitetsbedömningen med att den alltid sker och att det är en rättsgrundsats inom förvaltningsrätten. Då kan ju vän av ordning fråga sig varför det är så viktigt att den skrivs in just här, om den ändå skulle gälla.

I Centerpartiets, Moderaternas och Kristdemokraternas särskilda yttrande vill vi markera detta, och vi följer noga hur det tillämpas och vad resultatet blir när det sedan utvärderas. Vi yrkar också, som andra talare har gjort, bifall till reservation nr 8.

Vi har förmått regeringen att korta ned både handläggningstiden, från fyra till tre veckor, och tiden för genomförande efter delgivning, från en vecka till fem dagar. Kostnadstaket som regeringen sedan bestämmer ska vara maximerat till 3 000 kronor; det är egentligen för högt. Det vore önskvärt att kunna utkräva ett betalningsansvar för själva genomförandet från dem som olagligen har bosatt sig och att på något sätt göra det möjligt att beslagta egendom som sedan kan säljas på exekutiv auktion för att täcka andra kostnader som den sökande har fått för skador som har uppstått, återställande av mark och städning.

En låg avgift kan vara rimlig för att man ska vara säker på att markägaren har en skälig grund för sin anmälan. Men den får inte vara så hög att den avskräcker, och framför allt måste det räcka att betala en gång. Det kan ju inte uteslutas att bosättningen har avlägsnats men uppstår en liten bit bort på samma fastighet. I så fall ska det inte, tycker jag, bli frågan om en ny ansökan och en ny avgift.

Det är inte särskilt sannolikt att någon av de bosatta frivilligt kommer att ge sig till känna och identifiera sig, speciellt inte om detta kan leda till att man får ett personligt betalningsansvar. Det är bra att Liberalerna uppmärksammat detta i sin motion och att utskottet ställer sig bakom att polisen får utökade befogenheter att hantera kvarlämnad egendom.

Vi noterar att regeringspartierna och Vänstern inte delar vår uppfattning om betalningsansvar; det tycker vi är synd. Det vore bättre om betalningsansvaret fördelades på dem som uppehåller sig på marken.

Det är också önskvärt och välkommet att den som ansöker inte ska behöva identifiera de boende, om man upplever att det är obehagligt. Från Centerpartiets sida är vi nöjda med det besked som regeringen har gett oss: att kraven ska vara i stort sett obefintliga och att det räcker att översiktligt beskriva omfattningen av bosättningen för att få sitt ärende behandlat.

Detta var en lång redogörelse som började med en beskrivning av den situation som människor befinner sig i – man ska ha den i åtanke. Men jag vill betona att för Centerpartiet är äganderätten grundläggande, och det får inte råda någon tveksamhet om på vems sida vi står i detta fall. Avlägsnande som inte sker omgående med polisens hjälp ska göras på ett ordnat sätt, med skäliga hänsyn till alla inblandade.

Jag vill avsluta detta anförande med att yrka bifall till utskottets förslag, med undantag för den reservation som jag också har yrkat bifall till, och med det särskilda yttrandet från Centerpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna i åtanke.

(Applåder)

Anf. 11 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Hemlöshet, avsaknad av ett hem, är något som vi genom välfärdsbygget har försökt komma bort från. Ingen ska behöva bo trångt, bo på gatan eller känna otryggheten i att sakna ett hem. Det är först när hemlösheten är ett faktum som vi inser att bostadsbyggande och bostadspolitik inte bara kan vara big business och något vi talar om på de stora byggföretagens bolagsstämmor. Det handlar om mänsklig värdighet, människors möjligheter till en framtid och vilken ambition vi har för välfärden i Sverige. Det är den sociala fråga som detta ärende handlar om.

Faktum är att Sverige är rikare än någonsin. Det finns familjer i Sverige som har så stora förmögenheter att de omöjligt kan hantera dem själva under sin livstid, samtidigt som det finns de som inte har tak över huvudet. Jag tycker att detta är fruktansvärt omodernt. År 2017 finns det inte plats för så stora ekonomiska klyftor.

Alla människor har talanger, drömmar och framtidsplaner. Det bästa sättet att krossa allt detta, hos barn och deras föräldrar, är att frånta människor den fasta punkten i livet, behandla dem illa och ovarsamt och inte ge dem förutsättningar att bygga sig en bra framtid.

Ta den svenska bostadspolitiken. Den subventionerar i dag de familjer som sitter på superdyra villor på fina adresser i Stockholm. Samtidigt gör vi väldigt lite för att motverka akut hemlöshet. Jag tycker inte att det är rättvist. Det är inte så jag tycker att vi ska fördela våra gemensamma resurser.

Så fort en härlig lirare på Södermalm vill byta ut sitt kök för första, andra eller tredje gången på ett år är skattebetalarna där och står för notan. När fastighetsskatten ändrades till en avgift skänktes miljontals kronor till

de rikaste familjerna i Sverige. Klyftan är enorm på den svenska bostadsmarknaden på grund av just detta. Ändå står vi här i dag och tycker att det skulle vara så himla svårt att ge några hemlösa familjer tak över huvudet.

Rädda Barnen kom förra veckan ut med en rapport som visade att över 5 000 barn lever i hemlöshet i landets 25 största kommuner; mörkertalet är dock ganska stort. Både barnen och föräldrarna mår psykiskt och fysiskt dåligt på grund av otryggheten och ovissheten inför framtiden. Barnen lever med ständig oro över hur man ska bo, ofta i miljöer som är helt olämpliga för barn. Många barn visar symtom på stress och trauma, vilket ofta leder till längre tider av sjukdom.

Rapporten visar också att hemlöshet är både en konsekvens av och en anledning till barnfattigdom. De psykologiska effekterna av fattigdom kombinerat med hemlöshet är låg självkänsla, vanmakt, ilska, depression, ångest och leda. Personliga sociala relationer påverkas negativt.

Enligt barnkonventionen har barn rätt till en skälig levnadsstandard, som kan tillgodose deras fysiska, psykiska och sociala utveckling. Det allmänna har i Sverige ett särskilt ansvar för att säkra människors behov av bostad. Barns trygghet måste alltid prioriteras, och där är hemmet naturligtvis helt grundläggande.

Därför är det allvarligt att utestängningen från den ordinarie bostadsmarknaden ökat så mycket de senaste åren. Det ställs fortfarande alldeles för höga krav på hyresgäster. Konkurrensen har hårdnat väsentligt på bostadsmarknaden, och fler barnfamiljer är hemlösa.

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter menar att vissa grundläggande principer och aspekter alltid bör beaktas. Dessa inkluderar bland annat följande:

- Alla medborgare har rätt till ett visst rättsligt besittningsskydd. I de fall där det finns grupper som saknar juridiskt skydd bör staten ta initiativ för att säkerställa att detta åtgärdas, i genuin konsultation med de personer som drabbas.
- För att ett boende ska kunna anses vara adekvat ska det finnas basfaciliteter för att säkerställa hälsa, personlig säkerhet och komfort.
- En adekvat bostad måste vara beboelig, det vill säga ge skydd mot köld, mögel, fukt, skadedjur och olika typer av faror för individen.

Jag menar därför att det förslag som vi debatterar i dag snarare är symtom på det som vi alla inser är själva grundproblemet: den akuta hemlösheten.

Vi är nog ganska få här i kammaren i dag som skulle välja att bosätta oss på någon annans tomt om vi hade ett annat val. Det är just det valet som regeringen inte klargör i samband med dessa lagförslag. Att flytta runt människor från tomt till tomt i en lång cirkus är, menar jag, bara omoraliskt. Det löser inte den enskildes problem med att inte ha ett hem.

Regeringen behöver därför återkomma med förslag till hur vi långsiktigt kan lösa problemet med hemlöshet. Människors behov av ett hem kommer inte i sig att tillgodoses av det här förslaget.

I konsultation med berörda personer behöver regeringen presentera förslag som går längre än det som vi behandlar här i dag. Med detta sagt står vi bakom stora delar av regeringens förslag i dag. För att rättssäkerheten inte ska bli undermålig föreslår vi dock ett antal ändringar, så att

båda parter i målet ska kunna göra sin röst hörd på ett likvärdigt sätt. Framför allt vidhåller jag det som regeringen själv argumenterat för i sitt förslag till riksdagen angående tidsgränser för kronofogdens hantering av ärendena och angående kostnader för förfarandet. Utskottets bedömning är, menar jag, sämre än regeringens i den delen.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 12 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Det var ett lite märkligt anförande att lyssna till. Det verkar som om Nooshi Dadgostar tog fel anförande och i själva verket höll anförandet rörande nästa debatt, som kommer att handla om en effektivare plan- och bygglag och om byggande. I ingen del handlar ju den här propositionen om byggande.

Detta hindrar tydligen inte Vänsterpartiet från att rabbla upp en rättighetskatalog kopplad till boende. Då måste man ställa sig frågan: Menar Vänsterpartiet att man som grund för ett boende kan ockupera annans mark och därefter ha alla de rättigheter som Nooshi Dadgostar räknar upp: besittningsskydd, basfaciliteter och förbud mot trångboddhet?

Det är ju inte bostadsbyggande vi diskuterar i den här debatten. Det hoppas jag att Nooshi Dadgostar är medveten om. Då måste vi fråga oss: Tycker Vänsterpartiet att det är legitimt att ockupera en annans mark bara för att man har ett behov av det?

Anf. 13 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Jag beklagar att Carl-Oskar Bohlin inte kände sig road av mitt vänsterpartistiska inlägg. Men vi är väl här för att ha olika åsikter i frågan.

Jag har reserverat mig mot det som också Carl-Oskar Bohlin kommer att rösta emot i kammaren i dag, nämligen att vi ska ta fram en strategi för hur vi på lång sikt löser problemet. Vi har inga synpunkter på lagförslaget i de väsentliga delarna. Man ska självklart inte ha någon på sin egen tomt som man inte vill ha där, men långsiktigt löser det inte problemet, för då måste ju familjen flytta till nästa tomt. Visst är det så?

Jag menar att vi måste ha en långsiktig strategi, så att människor har någonstans att gå. De har ju uppenbarligen inget val eftersom de måste bosätta sig på annans mark.

För mig är det viktigt att vi löser problemet i grunden, annars flyttar vi bara runt människor. Det är inte bra för vare sig den enskilde markägaren, kronofogden som ska lägga sin tid på detta eller polisen som har mycket annat som är viktigt att ägna sig åt. Jag menar inte att det är den enskilde markägarens ansvar att göra detta. Jag menar att det är det offentliga – regeringen, staten – som ska ha ett långsiktigt tänk i den här frågan.

Jag beklagar att Carl-Oskar Bohlin röstar emot ett sådant grundläggande förslag om att skapa en lösning som håller på lite längre sikt.

Anf. 14 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Ja, vad ska man säga? Det blev ju inte riktigt klarare av det anförandet. Min poäng var att Nooshi Dadgostar håller ett anförande om bostadspolitik när vi pratar om en särskild form av handräckning, som vi nu inför. Bostadspolitik har alltså ingenting med detta att göra.

Prot. 2016/17:112

17 maj

*Avlägsnande – en ny
form av särskild
handräckning*

Men eftersom Nooshi Dadgostar vill få detta att handla om bostadspolitik blir man nyfiken: Tycker Vänsterpartiet egentligen att det är en legitim plattform för bostadspolitiken att människor ockuperar andras mark? Då börjar Nooshi Dadgostar med att svara: Nej, det tycker vi inte, men om man har ett behov av det kan det ändå vara okej. Detta är för mig att schackra med äganderätten, en av de mest fundamentala rättigheter som finns.

Vänsterpartiet har väl aldrig varit några större värnare av att man ska kunna tillvarata sin äganderätt, och det skiner igenom i den här diskussionen. Man vill prata om allt annat än det som frågan rör, nämligen möjligheten att på ett effektivt sätt tillvarata sin äganderätt.

Anf. 15 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Det är självklart att detta är en fråga om att människor inte har någonstans att bo. Hur kan man som riksdagspolitiker inte se det?

Man kan inte ta saker och ting i stuprör. Det är inte den enskilda privata markägarens ansvar att lösa frågan, men det är uppenbart att det handlar om personer som inte har någonstans att bo. De har inget hyreskontrakt, och det finns inte tillräckligt med bostäder i vårt land. Därför måste de göra på det här sättet.

Om en politiker som Carl-Oskar Bohlin inte ser de bakomliggande orsakerna kommer han aldrig någonsin att kunna lösa något problem som vi ser, utan han kommer bara att rikta in sig på symtomen och flytta runt problemen. Jag tror inte på det. Jag tror att många människor skadas av det. Jag tror att vi tillsammans behöver komma överens om hur vi ska göra – vad har vi för sociala problem i vårt land som gör att så många människor inte har någonstans att bo? Vi måste naturligtvis lösa den frågan också.

Detta betyder inte att de flesta delarna av lagförslaget är dåliga. Men ska vi lösa detta på lång sikt är det bostadspolitik som är svaret på frågan.

Anf. 16 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! I 2 kap. 18 § regeringsformen stadgas att alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten. Men allemansrätten är först och främst en sedvanerätt. Det är något vi ska vara otroligt stolta över. Den är något av det finaste vi har här i Sverige: rätten för var och en, rik som fattig, att under begränsad tid färdas över annans mark och under kortare tid uppehålla sig där och till exempel plocka bär och svamp. Men med allemansrätten följer också krav på varsamhet gentemot natur och djurliv samt mot markägaren och andra människor.

För Liberalerna är lagförslaget om avlägsnande, som vi debatterar i dag, inte någon svår fråga. Utanför ramen för vad allemansrätten medger är det inte tillåtet att utan medgivande bosätta sig på annans mark, och det ska inte heller vara det. Rätten till egendom är grundlagsskyddad, och det är viktigt att det finns en fungerande och rättssäker ordning för hur markägare och andra nyttjanderättshavare som råkar ut för olovliga bosättningar ska kunna få hjälp med att få tillbaka marken i sin besittning.

Det är först och främst polislagen som bör nyttjas för att säkerställa att markägare får tillbaka besittningen till sin mark. Dock anser Liberalerna att införandet av avlägsnanden som en ny typ av särskild handräckning behövs eftersom den gällande lagstiftningen har påtagliga brister, bland annat genom att den som ansöker om särskild handräckning för att få bort

en olovlig bosättning åläggs ett långtgående ansvar att identifiera samtliga personer som utnyttjar bosättningen i fråga. Om sökanden inte lämnar uppgifter om motpartens namn, personnummer och bostadsadress kan ansökan komma att avvisas.

Vid bosättningar där det sker kontinuerlig inflyttning och utflyttning kan kravet på att markägaren ska redovisa identiteten på de personer som olovligen har bosatt sig där vara i det närmaste omöjligt att uppfylla. Det kan nästan vara lättare att ta sig till Mars, med tanke på hur många som kommer och går.

Vi välkomnar alltså den nya lagstiftningen. Det fanns dock många punkter där det förslag som regeringen lämnade till riksdagen inte var tillräckligt. Jag vill ta upp några av dem här i dag.

För det första ska jag lyfta fram Polismyndighetens befogenheter. Till att börja med underlåter regeringen att skapa en tydlig lagreglering för Polismyndighetens befogenheter och skyldigheter när det gäller att hantera kvarlämnad egendom i samband med att polisen, med stöd i just polislagen, ingriper mot en otillåten bosättning.

Vi anser allihop här att det först och främst är polislagen som ska utnyttjas, och därför måste den förbättras. Detta problem har bland annat uppmärksammats av Justitieombudsmannen, som i sitt remissvar föreslår att det bör införas kompletterande regler när det gäller frågan om hur egendom som lämnats kvar efter ingripande enligt § 13 i polislagen ska hantteras.

Liberalerna delar denna bedömning och anser att kompletterande regler dels skulle förbättra möjligheten för polisen att aktivt utnyttja sina legala möjligheter att ingripa mot otillåtna bosättningar, dels skulle innebära en mer rättssäker reglering även för de avhysta personerna eftersom det skulle finnas tydligare regler för vad som händer med egendom som kvarlämnats på platsen efter att en otillåten bosättning har tagits bort.

Vi i Liberalerna är därför glada att hela civilutskottet ställer sig bakom Liberalernas yrkande på denna punkt och att regeringen får i uppdrag att förtydliga dessa regler. Eftersom vi alla står bakom att det är just polislagen som ska utnyttjas är detta en bra förstärkning av just den lagen.

För det andra ska jag tala om verkställighet av beslut. Den intresseavvägning som behöver göras i samband med verkställighet handlar i första hand om att säkerställa att olovligt bosatta inte drabbas av oacceptabla följder i samband med avlägsnandet, till exempel vid mycket svåra väderförhållanden. Även socialtjänstens särskilda ansvar för att säkerställa att barn inte far illa måste beaktas.

Regeringen nämner i propositionen att den svarande ska få möjlighet att invända mot förfarandet men att ärendets natur gör att den svarande sällan med framgång kan göra invändningar i sak och få rätt att stanna på platsen. I den här delen anser Liberalerna att propositionen lämnar ett alltför stort tolkningsutrymme. Prövningen av avlägsnandet som sådant har skett redan i ett tidigare stadium, och det enda som ska prövas i samband med verkställigheten är tidpunkten och de närmare formerna för avlägsnandet – inte huruvida verkställighet ska ske eller inte.

Liberalerna anser att utgångspunkten måste vara att verkställighet ska ske så snabbt som möjligt och att det krävs särskilda omständigheter för att uppskjuta det. Sådana omständigheter anser Liberalerna skulle vara att det bedöms lämpligt att vänta några timmar så att socialtjänsten kan ordna

de insatser som eventuellt behövs och anses vara nödvändiga. Vi har lagstiftning som innebär att vi ställer ganska höga krav på socialtjänsten att skydda och hjälpa människor i den här situationen, och då kan vi inte ha en annan lagstiftning som innebär att socialtjänsten inte kan få några timmars andrum att faktiskt göra sitt jobb.

Liberalerna är övertygade om att denna flexibilitet är behövlig för att socialtjänsten på ett säkert och bra sätt ska kunna utföra sitt myndighetsuppdrag. Vi anser att de förtydliganden som finns i civilutskottets betänkande är bra.

För det tredje ska jag ta upp avgiftsnivån för den sökande. Även de rådande avgiftsnivåerna hos kronofogden har kritiserats starkt. I dag tar Kronofogdemyndigheten ut en grundavgift på 600 kronor för varje svarande som omfattas av verkställigheten av en särskild handräckning. Om det rör sig om en bosättning där många personer uppehåller sig kan avgiften alltså uppgå till ganska betydande belopp.

Regeringen aviserar i sitt lagförslag att den avser att se över bestämmelserna i förordningen om avgifter vid Kronofogdemyndigheten, i syfte att åstadkomma vissa lättnader för sökande när det är fråga om flera svarande. Man anger dock inget närmare om vad detta kan komma att innebära konkret.

Liberalerna vill därför framhålla att det är otroligt angeläget att det införs ett takbelopp för hur stor avgift en markägare eller annan rättighetshavare kan behöva betala. Man ska inte behöva vara rik för att utnyttja allemansrätten, och man ska definitivt inte behöva vara rik för att säkerställa att ens mark inte har olovliga bosättningar eller för att kunna bli av med sådana. Det ska inte bara vara rika svenskar som ska kunna betala för att bli av med olovliga bosättningar; det ska alla svenskar som äger mark kunna göra.

I likhet med till exempel Lantbrukarnas riksförbund, LRF, anser Liberalerna därför att detta takbelopp ska vara lågt. Med tanke på att många markägare råkar ut för att personer flyttar runt sina otillåtna bosättningar, alltså mellan olika platser inom samma område, är det också viktigt att takbeloppet knyts till den sökande och inte till avlägsnandeåtgärden. Liberalerna är mycket nöjda med utskottets kompromissförslag. Det är i det närmaste en karbonkopia av Liberalernas förslag, varför vårt yrkande även på denna punkt kommer att bifallas. Det är vi väldigt glada över.

Slutligen vill vi i Liberalerna poängtera att vi står bakom de lagändringar utskottet föreslår om att tidsfristen för avlägsnandet ska vara fem dagar från det att svaret underrättas om verkställigheten och att Kronofogdemyndighetens handläggningstid bör vara tre veckor från det att handlingarna kommer in. Vi står även bakom de övriga två tillkännagivandena om ansökningskostnader samt en översyn av lagstiftningen.

Framför allt är vi i Liberalerna glada att vi i dag får igenom två tillkännagivanden som innebär att polisens befogenheter att beslagta föremål kommer att förtydligas och att kostnaderna för sökanden kommer att vara låga samt ha ett takbelopp. Eftersom utskottet i det närmaste har landat i Liberalernas – om jag själv får säga det – mycket väl avvägda ståndpunkter har Liberalerna inga reservationer här i dag. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Allemansrätten är något av det finaste vi har, och den ska bevaras. Men vi ska inte tillåta olovliga bosättningar som strider mot allemansrättens regler och egendomsskyddet i grundlagen. Denna nya lagstiftning är ett bra skydd, och den skyddar både allemansrätten och egendomsskyddet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 6 Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU20

Fler steg för en effektivare plan- och bygglag (prop. 2016/17:151)
föredrogs.

Anf. 17 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Svensk bostadsmarknad befinner sig i kris. Trots att byggandet har tagit bättre fart är bostadsbristen utbredd runt om i landet. Enligt Boverkets sammanställning av läget på bostadsmarknaden från 2016 råder det brist på hyresrätter i 240 av landets 290 kommuner, företrädesvis i landets större städer och runt de större lärosätena.

Bristen på lägenheter får många samhällsskadliga konsekvenser:

- Unga får svårt att flytta till städer där det finns jobb- och utbildningsmöjligheter.
- Tillväxtföretag får svårt att rekrytera rätt kompetens och förse anställda med bostäder.
- Par får svårare att hitta större bostäder när de vill bilda familj.
- Äldre får svårt att hitta en mindre lägenhet när barnen flyttar ut.
- Nyanlända får svårare att etablera sig i områden där det finns enklare jobb som skulle kunna underlätta integrationen.

Hur löser vi då bostadsbristen? Det är en av de stora frågorna, och svaren behövs akut. Det finns inte ett svar eller en lösning – långt ifrån – och det behövs både kortsiktiga och långsiktiga förändringar.

Vi debatterar i dag betänkandet *Fler steg för en effektivare plan- och bygglag*, där det presenteras förslag på snabbare planeringsprocesser för att få fart på byggandet. Ändringarna syftar till att göra planprocessen mer effektiv och innebär bland annat att kommunerna tidigt i planeringen ska kunna få besked från länsstyrelsen om vad staten anser om det planerade byggandet. På så vis minskar risken för att kommunerna lägger tid på planering i onödan.

Beslut som rör detaljplaner ska kunna delegeras från kommunfullmäktige till kommunstyrelsen eller byggnadsnämnder. Då blir handläggningstiden förhoppningsvis kortare och kostnaderna mindre. Fler åtgärder ska också kunna undantas från kravet på bygglov i plan- och bygglagen. För

Prot. 2016/17:112

17 maj

*Avlägsnande – en ny
form av särskild
handräckning*

*Fler steg för en effekti-
vare plan- och bygglag*

privatpersoner kan det handla om att bygga en balkong eller ett burspråk i en- och tvåbostadshus inom områden med detaljplan.

Kristdemokraterna tycker att dessa steg är bra men hade gärna velat att regeringen gick längre. Likaså kan jag inte låta bli att tänka på vad som hade skett om Socialdemokraterna och Miljöpartiet hade röstat ja till den proposition som Alliansen lade fram i juni 2014. Då hade dessa förslag redan gått igenom och varit verklighet.

Den tid som i dag går från det att någon avser att uppföra ett bostadshus till dess att en nyckel kan sättas i dörren är alldeles för utdragen. Långa ledtider är kostnadsdrivande, höjer risken för den som bygger och försämrar konkurrensen då det främst är stora företag som har råd att ligga ute med pengar under en så lång period som det ofta är fråga om. Ledtiderna står i vägen för en utökad bostadsproduktion och gör att det blir svårare att snabbt växla upp tempot i byggandet.

Kristdemokraterna lämnade ihop med övriga Alliansen en följdmotion där vi är tydliga men vad som ytterligare behövs. Vi anser att det finns ett behov av att minska ledtiderna för bostadsbyggande, särskilt avseende den kommunala detaljplaneringen. Vi föreslår därför att de detaljplanebestämmelser som kommunerna ställer upp ska analyseras för att man ska kunna avgöra vilka krav som är rimliga, i syfte att möjliggöra fler förenklingar i plan- och bygglagen.

Vi vill att vissa planbestämmelser i detaljplanen inte längre ska gälla efter genomförandetidens utgång.

Vidare är i stort sett alla aktörer inom bostads- och byggsektorn överens om att dagens planeringsprocesser för byggande av bostäder tar för lång tid överlag. Därför bör ytterligare åtgärder vidtas. Processen till byggstart behöver kortas, och därför bör kravet på startbesked tas bort ur plan- och bygglagen.

Vi vill även se ytterligare undantag från kravet på bygglov när det gäller väderskydd bredvid varandra samt reklamskyltar i anslutning till väderskydd, vilket också berörs i den proposition som vi diskuterar i dag.

Regeringen föreslår i propositionen att vissa förändringar avseende färg, fasadbeklädnad och tillbyggnader ska undantas från bygglov. Vi välkomnar detta, men det finns skäl att följa upp hur denna typ av undantag eller bygglovsbefrielser hanteras av kommunerna.

Vi föreslår därför att regeringen ska följa upp att kommunerna inte missbrukar möjligheten att i en detaljplan återinföra krav på bygglov för åtgärder som befriats från bygglov.

Det vore också på sin plats att utreda möjligheten att utvidga undantaget för bygglov för nybyggnad till att även gälla nybyggnad på allmän plats där kommunen inte är markägare.

Jag tycker att det är positivt att statsrådet deltar i dagens debatt. Utöver de medskick som jag redan gjort vill jag ta tillfället i akt att påminna om det tillkännagivande som finns gällande privat initiativrätt.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 18 MATS GREEN (M):

Herr talman! För tids vinnande yrkar även jag bifall till reservation 3, även om vi givetvis står bakom samtliga reservationer från Alliansen.

Sverige måste ha fler bostäder – nu! Jag vill påstå att det aldrig har varit viktigare. Bostadspolitiken och behovet av fler bostäder är en av Sveriges absolut största samhällsutmaningar, herr talman. Detta gäller särskilt för kommunerna och för deras utveckling och möjligheter. Migrationsutmaningar, storstädernas befolkningsökning, landsbygdens befolkningsminskning, studier, arbetsmarknad, tillväxt, skattekraft – listan kan göras lång.

När bostadspolitik diskuteras och debatteras i samhällsdebatten i stort hamnar vi alltför ofta i en debatt om enskildheter i stället för i en debatt om helheten. Det blir ofta en debatt där experter inom snävt avgränsade områden kastar procentsatser, amorteringskrav, bolånetak, lagparagrafer och kvadratmeter i huvudet på vanligt folk på ett sätt som ofta blir helt obegripligt.

Naturligtvis är det viktigt med tillväxtaspekten och arbetsmarknadens funktion, men detta är kanske inte det allra viktigaste för den enskilda människan. Bostadspolitik måste handla om möjligheter för alla – unga, äldre, studenter, barnfamiljer och ensamstående. Det handlar om stadens, stadsdelens, förortens, byns och grannskapets liv och innehåll. Det handlar om att bygga ett land, ett samhälle och en gemenskap – ett samhälle som håller ihop. Boendet är grunden till allt.

En fungerande bostadsmarknad skapar enorma möjligheter. På motsvarande sätt blir problem i boendet, boendestrukturen och bostadspolitiken en enorm samhällsutmaning – kanske den allra största.

Utmaningarna på den svenska bostadsmarknaden spiller över på i stort sett samtliga politikområden. Det finns inga enkla eller enskilda lösningar, utan här handlar det om grundläggande och långsiktigt sunda förutsättningar och spelregler för ett ökat bostadsbyggande över hela linjen.

En av nycklarna till detta, herr talman, är förenklingar – snabbare, enklare och billigare. Alliansregeringen genomförde omfattande regelförenklingar, vilket är en av de främsta anledningarna till att vi nu har det mest intensiva bostadsbyggandet på flera decennier i Sverige.

Samtidigt, herr talman, får vi aldrig slå oss till ro. Därför är det avgörande att vi fortsätter regelförenklingsresan om vi ska hantera nuvarande och framtida utmaningar på bostadsområdet.

Herr talman! Den proposition som vi nu diskuterar, *Fler steg för en effektivare plan- och bygglag*, är ett urvattnat förslag i förhållande till det som alliansregeringen en gång lade fram, men det är ändå ett fall framåt.

De partier som nu utgör regering – eller som utgör delar av det rödgröna regeringsunderlaget – motsatte sig samfällt, tillsammans med Sverigedemokraterna eller var för sig, nästan alla regelförenklingar som alliansregeringen föreslog.

Talartiden medger inte att jag går igenom alla dessa otaliga exempel, men den proposition som vi nu ska ta ställning till handlar egentligen om att regeringen ett antal år för sent accepterar de åtgärder som Alliansen föreslog för flera år sedan. Detta, herr talman, är inte att föra en aktiv bostadspolitik.

När jag, som här i dag, hör miljöpartistiska ministrar och riksdagsledamöter stå och prata om att man genom att bara acceptera de gamla alliansförslag som man tidigare varit emot för en aktiv bostadspolitik – och när man dessutom förväntar sig beröm och tacksamhet för det – kan jag inte annat än reagera, herr talman.

Vad man egentligen säger är att människor förväntas vara tacksamma för att Miljöpartiet har kommit till insikt om att det finns någonting som heter verklighet och realiteter.

Jag noterar att regeringspartierna numera påstår sig instämma i vikten av att regelförenklingsarbetet när det gäller bostäder och byggande fortsätter, även om det som vanligt uttrycks i mycket otydliga och väldigt passiva ordalag.

Herr talman! Regeringen hade kunnat få vilka regelförenklingar som helst genom riksdagen i morgon om man velat det och om man hade haft några som helst egna förslag.

Det är lika paradoxalt som ohållbart, och faktiskt direkt oacceptabelt, att ingen tidigare regering har levererat så få förslag som den nuvarande för att göra det lättare att bygga bostäder i Sverige, trots att vi ser den värsta bostadskrisen på 50 år. Inrikesminister Ygeman har till exempel presenterat 74 propositioner – på bostadspolitikens område har vi fått nöja oss med mindre än en tiondel av det.

Herr talman! Detta är, återigen, helt oacceptabelt och helt ohållbart, med tanke på den situation som Sverige nu befinner sig i när det gäller bostadsmarknaden. Det är helt oacceptabelt och något som måste ändras inför framtiden, snabbare än kvickt.

Regeringen har fått släpas till allt – allt från flexiblare bullerregler till de eftergifter man tvingades till i migrationsuppgårelsen.

Återigen, herr talman: Det vi ska fatta beslut om i dag är bra, men det räcker inte. Det räcker inte på långa vägar.

Att som den rödgröna regeringen lägga hanterandet av stora samhällsutmaningar, som bostadspolitik, i malpåse är inte rätt väg för Sverige. Det är inte de besked – eller rättare sagt den frånvaro av besked – som behövs. Det är inte heller på det sättet som utmaningar för enskilda människor och för Sverige i stort löses.

(Applåder)

Anf. 19 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Vi är nog alla överens om att det behövs en rad olika förslag för att få bukt med den bostadsbrist vi har i Sverige. Jag är glad att vi ändå, i den situation som råder, kan komma överens om en rad förslag i denna proposition och över blockgränserna ställa oss bakom dem för att få till förbättringar på området.

De förslag som har lagts fram skapar förenklingar. Bland annat gör de att det blir enklare för privatpersoner att kunna göra ändringar, att byta färg på bostadens fasad och att kunna slippa bygglov för tillbyggnad i form av balkong, burspråk eller liknande.

Dessa åtgärder kommer att underlätta, men vi kommer att behöva följa upp dem för att se till att det hela fungerar på ett bra sätt efter att förslagen har gått igenom.

Det är särskilt viktigt att vi ser till att behålla våra värdefulla byggnader runt omkring i landet och att de inte på något sätt blir ett offer för den nya politiken. Jag hoppas att vi bevakar detta så att det inte blir någon förändring där. Det är i de kommuner som inte särskilt har pekat ut värdefulla byggnader som det kan uppstå problem när vi ändrar lagen i dag.

När det gäller förenklingar och att skapa en effektivare plan- och bygglag innehåller propositionen ett förslag om att man ska kunna få ett planeringsbesked från länsstyrelserna när kommunerna tar fram detaljplaner – detta för att inte förgävesplanering, som man kallar det i kommunerna, ska ske. Det här är något som såklart underlättar för att snabbare få fram detaljplaner och skapar förutsättningar för ett snabbare byggande. Vidare inför en tidsfrist på två månader för länsstyrelserna att eventuellt upphäva ett beslut om en detaljplan, vilket innebär att man snabbare kan få reda på om en detaljplan gått igenom eller inte.

Tillsammans med andra åtgärder som regeringen nu äntligen tittar på, till exempel gemensamma byggregler i Norden och förbättrad lånefinansiering för byggbolag och att man förhoppningsvis också börjar titta mer på bättre konkurrensskapande åtgärder och ett regionalt bostadsplaneringsstöd, kanske vi i alla fall kan ta ett par steg framåt för att få till ett bättre byggande i Sverige.

Sverigedemokraterna har två reservationer till betänkandet, och jag vill yrka bifall till reservation 1. För tids vinnande hoppar jag över den andra reservationen.

Reservation 1 handlar om att vi från Sverigedemokraternas sida inte ställer oss bakom utökad delegationsrätt att anta detaljplaner i kommunstyrelse eller byggnadsnämnd. Anledningen är att vi anser att en detaljplan är så pass viktig att medborgarna ska kunna få ett inflytande, få vara med och påverka och också lyssna till debatten och höra hur partierna ställer sig i olika frågor. Detaljplanerna kan ju handla om konsekvenser som sträcker sig flera decennier framåt.

Om besluten fattas i en nämnd eller i en kommunstyrelse är problemet att de ofta är stängda för allmänheten, så man kan inte ta del av den debatt som sker där. Alla partier är inte heller representerade i nämnderna. Det är färre personer som sitter i nämnderna än i kommunfullmäktige. Därför menar vi att det är viktigt att behålla den nuvarande ordningen. Trots att det kanske förlänger processen till viss del menar vi att det är så pass viktigt med fortsatt insyn för medborgarna.

Att flytta över beslut om antagande av fler detaljplaner från kommunstyrelse och byggnadsnämnd innebär inte något problem för den enskilda medborgaren när det gäller att ansöka om olika planändringar, utan där kan man fortfarande använda sig av det så kallade standardförfarandet. Det gäller i stället beslut om andra detaljplaner.

Vår andra reservation handlar om att se över vilka åtgärder som kan föreslås för att minska hindrandet som uppstår i detaljplaner vid byggande. Det är viktigt att se över hur mycket en detaljplan behöver innehålla, om det finns något som kan regleras för att underlätta byggandet, så att man inte låser upp med alltför många detaljkrav i detaljplanerna. Vi tror att vi skulle kunna komma fram till något som kan göra det enklare för byggföretag och andra aktörer att agera på byggmarknaden.

Anf. 20 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Regelkrångel som fördröjer och hindrar bostadsbyggande ska inte behöva förekomma. Det var tydligt under den förra regeringen, men det har dessvärre blivit något mindre tydligt nu.

Den nu gällande plan- och bygglagen togs fram av den första alliansregeringen på Miljödepartementet, som leddes av en centerpartistisk minister. Sedan fick vi en bostadsminister, Stefan Attefall, och därefter har arbetet kunnat fortsätta.

Vi kan konstatera att bostadsbyggandet med socialdemokratiskt ledda regeringar har ökat från en stabilt låg nivå på drygt 20 000 bostäder om året till en åtminstone tillfälligt och jämförelsevis hög siffra med 40 000 färdigställda bostäder 2016, enligt TMF:s statistik.

Ökningen påbörjades redan 2012, när Centerpartiet och Alliansen styrde, och fortsatte 2013 och 2014. Än så länge har inte de olika rödgröna bostadsministrarna lyckats sätta stopp för den positiva utvecklingen.

Detta är inte tillfället att föra en bred och allmänpolitisk debatt – det sparar vi – men det måste ändå sägas att det behövs större reformer än vissa ändringar på marginalen i den plan- och bygglag som nu ligger framför oss för beslut.

Det som är glädjande är att regeringen äntligen kommer att genomföra en förändring som innebär att kommunfullmäktige kan delegera antagandet av en detaljplan till kommunstyrelse eller byggnadsnämnd, om den inte är av principiell vikt eller större betydelse. Det är ett förslag som kunde ha genomförts för länge sedan, men då ville inte Socialdemokraterna och Miljöpartiet göra det, och Sverigedemokraterna valde att stötta de rödgröna, så genomförandet har dröjt ända till nu.

Som vi hörde tidigare är Sverigedemokraterna och Roger Hedlund fortfarande emot förslaget, eftersom det kan misstänkas att ett ja skulle kunna leda till fler bostäder åt fler människor, och det är ju inte riktigt i linje med deras politik.

De andra partierna motiverar sin omsvängning med att det nu finns ett större behov än då av fler bostäder. Det är ett sent uppvaknande, kan man säga.

Enligt mitt sätt att se på saken var det kanske ännu mer angeläget då, när planprocesserna behövde fler förenklingar, men då var er samarbetsvilja inte sådan. Och det kanske var gött att slå sig samman med Sverigedemokraterna när det gällde att stoppa bra förslag från allianspartierna och sätta käppar i hjulen för den dåvarande regeringen.

Man talar fortfarande och ofta om långa och oförutsägbara planprocesser. Det är ganska kännetecknade för regeringspolitiken just nu, också på bostadsområdet, att den är lång och oförutsägbar. Man kan och borde göra ännu mer för att ta bort steg i planprocesserna, minska kraven på bygglov och detaljplaner och öka tillgången till byggbar mark genom att till exempel se över saker som strandskydd och även riksintressen.

Det ges också lättnader i kravet på bygglov när det handlar om smärre förändringar, som att byta färg eller väggbeklädnad om byggnaden vetter mot en kringbyggd gård. Det är ju inga stora förändringar.

Detta, herr talman, är så marginella förändringar att det är nästan dumt att ens prata om dem. Jag avstår därför från att hylla regeringens regel-förenklingsarbete och övergår till att tala om hur det borde vara.

Jag kan kort konstatera att sådant som tidigare har kritiserats, och som underlättat utbyggnader som ökar den tillgängliga bostadsytan och dess funktion, får stå kvar, trots attacker från regelkramarpartiet nummer ett – Vänsterpartiet.

Vi i Centerpartiet vill i stället gå den andra vägen och göra detaljplanerna mer övergripande och mindre styrande. Det har vi motionerat om, och vi har också en reservation om detta. När regeringen hänvisar till pågående utredningar kan man inte låta bli att dra på munnen över hur de själva tidigare raljerade över de 55 utredningar och uppdrag som igångsattes av tidigare bostadsministrar och som regeringen nu, så gott de kan, försöker förverkliga men tyvärr i en alltför låg takt.

Det kan, herr talman, vara ett stort problem för fastighetsägare när en gammal och sedan länge utgången detaljplan hindrar ett ändamålsenligt användande av byggnader och sätter stopp för modernisering av bostäder, olika tillgänglighetsanpassningar och förtätning.

Det är för oss obegripligt att regeringspartierna genomför det ena av Plangenomförandeutredningens förslag, om delegeringen av beslut från fullmäktige till kommunstyrelse och byggnadsnämnd, och inte det andra, som innebär att man kan gå in och göra små förändringar i de gamla planerna efter genomförandetidens slut. Det skulle få en direkt effekt på möjligheten att förtäta och få fram fler och mer ändamålsenliga bostäder.

Varför ska man behöva inleda en lång, kostsam och oförutsägbar planprocess om det handlar om att göra om ett garage till ett gårdshus eller anpassa ett soprum till modern källsortering?

Det kan också handla om att genom förtätning och bättre utnyttjande bereda fler människor möjlighet att få en bostad.

Detta förslag förtjänar både ris och ros, men i huvudsak förtjänar regeringspartierna ingen blomma alls för vad de gör för att få fram fler bostäder i redan befintliga bestånd. När regeringen får bestämma handlar det utslutande om att betala privata byggföretag och belöna redan expansiva kommuner med skattemiljarder i form av en byggbonus.

Herr talman! Regelförenklingsarbete måste vara en ständigt pågående process som inte kan ersättas med tillfälliga stimulansåtgärder. Det går inte att betala sig fri från ansvaret att korta planprocesser och ledtid från idé till inflyttning.

Det behövs riktiga bostadspolitiska reformer som rör beskattningen, rörligheten, hyressättningen och villkoren för att bygga också på små orter utanför storstäderna. Det behövs kraftiga regelförenklingar, som att tillåta byggherrar att själva ta initiativ till och genomföra en planprocess som sedan underställs kommunfullmäktige för beslut.

Vad hände med förslaget att ge regionerna en roll i bostadsplaneringen, vilket företrädarna för alla riksdagspartier var överens om i Bostadsplaneringskommittén? De ville att det skulle införas en regional planering som samordnar infrastruktur och bostadsbyggande – det som många talar om som den stora möjligheten för att få fram fler bostäder.

Det behövs ett förenklat strandskydd, och det behövs större möjligheter att bygga, trots hinder i form av riksintressen och skydd av olika slag. Det går inte att sitta passiv när behovet av nya bostäder vida överstiger det antal som för närvarande byggs.

Som tidigare sagts i debatten: Det går inte att flytta in i en prognos – inte ens om den pekar på en ökning på runt 60 000 bostäder, och speciellt inte då Boverket påstår att det finns behov av att bygga 90 000 bostäder de närmaste åren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3, som handlar om ytterligare undantag från kravet på bygglov när det gäller väderskydd. Med hänvisning till tidigare debatt är det väl inte önskvärt att någon ska behöva bo i ett väderskydd.

Centerpartiet åter kommer med fler förslag i frågan i senare debatter. (Applåder)

Anf. 21 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Vi debatterar i dag fler steg för effektivare plan- och bygglag.

För att få igång ett stort och omfattande byggande av bostäder som folk också ska kunna betala för kommer det fortfarande att vara de ekonomiska frågorna i bostadspolitiken som är de viktiga. Finansieringsvillkor och skattevillkor är betydelsefulla verktyg när vi talar om kvantitet och ökat antal bostäder. I dag är det i första hand arbetskraftsbristen som gör att vi inte kan bygga ännu fler bostäder.

Försämrade regler, som leder till exempelvis sämre kvalitet i byggandet, ger inte fler bostäder. Inte någonstans kan vi se en sådan effekt. Tvärtom riskerar det att leda till att fel personer ger sig in i byggbranschen av helt fel skäl eller att boendestandarden sjunker, vilket drabbar enskilda personer och i slutändan samhället i stort.

Det är inte antalet lagändringar som är det viktiga utan snarare storleken och utformningen av dem. Regeringen har i detta fall föreslagit ett flertal lagändringar, och några av dem är helt okej. Jag har dock svårt att se att de kommer att få någon större betydelse för byggandet av fler bostäder. Några av dem kan dock få en viss effekt.

Här föreslås ett antal relativt omfattande åtgärder i den bebyggda miljön, som inte ska föregås av ett bygglov. Konsekvensen blir att kommunen först i efterhand kan ingripa om fel har begåtts. Jag menar att det innebär ett stort resursslöseri och skapar risker även för den enskilde fastighetsägaren. Risker är att för städerna värdefulla byggnader vanställs och förfullas.

Det märks att regeringen inser att förslaget i grunden inte är särskilt välvägt, och man förslår därför vissa undantag – att det till exempel inte ska gälla byggnader som anses vara särskilt värdefulla i ett historiskt, kulturhistoriskt, miljömässigt och konstnärligt perspektiv.

Problemet är bara att sådana gränsdragningar inte riktigt finns. Det kan finnas många sådana områden som inte är utpekade på förhand men som ändå är giltiga. Det ställer höga krav på den person som i det enskilda fallet ska bedöma området karaktär.

När tillfälle till förhandskontroll inte finns kan det uppstå risker och problem. Jag är ganska säker på att det flesta skulle känna större trygghet genom en kontroll av att säkerhetskraven på balkonger är uppfyllda och genomförda i sin helhet.

Regeringen har också fått bred och stark kritik i denna fråga, av de olika remissvaren att döma.

Samtidigt noterar jag att regeringen har tagit ett antal initiativ till utvecklad arkitektur och gestaltad livsmiljö. Det är bra. Det förutsätter dock att kommunerna har legala möjligheter att påverka just dessa delar. Samhällets inflytande över byggandet görs konkret genom bland annat bygglovet. För att kunna göra gestaltningsmässiga avvägningar och uppnå god

samordning över tid i våra stadsmiljöer är det av vikt att kommunens verktyg för att arbeta med just dessa frågor inte försvagas.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 22 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Det blir alltid lite animerat när man debatterar bostadspolitik med Vänsterpartiet. Vänsterpartiet brukar nämligen aldrig ha några egna bostadspolitiska förslag utan problematiserar mest i största allmänhet. I bästa fall hänvisar man till något vagt uttryckt. Denna debatt har väl gått ungefär på samma sätt som de tidigare.

Låt mig fråga, apropå Vänsterpartiets totala brist på bostadspolitik: Vad har Nooshi och hennes parti för idéer om hur man ska kunna förenkla bostadsbyggandet i Sverige? Jag menar inte förenklingar på marginalen utan mer djupgående förändringar vad gäller förenklingar för att vi ska kunna få fler bostäder i Sverige.

Det enda Vänsterpartiet har varit för under denna mandatperiod är en mängd åtgärder som gör det svårare att bygga och svårare att hyra ut bostäder, när vi egentligen behöver ha det tvärtom.

Låt mig ställa en ganska fundamental fråga: Vad har Vänsterpartiet för rejäla, radikala förenklingsförslag för att få fler bostäder i Sverige?

Anf. 23 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Låt mig påminna Mats Green om att det vi nu diskuterar är den proposition som regeringen har lagt fram till riksdagen, och jag förhåller mig givetvis till de förslag som denna proposition innehåller.

Vill Mats Green ha en mer allmänpolitisk debatt finns det arenor ute i landet, ABF-hus och annat, där vi kan diskutera dessa frågor. Vi kan givetvis också göra det i allmänpolitiska debatter här i Sveriges riksdag.

Jag säger detta för formens skull för att påminna Mats Green om vad denna debatt faktiskt handlar om. Det är också därför jag talar utifrån denna proposition.

Som jag sa i mitt anförande är jag av den åsikten att kvalitetskrav är viktiga för att de hus vi bygger i dag ska hålla över tid. Jag tycker inte att vi ska bygga upp kåkstäder. Vi ska ha regler för de bostäder vi bygger. Det är inte rimligt att till exempel bilbranschen i dag har fler regler att förhålla sig till än bostadsbranschen, i vissa delar.

Det är inte på det sätt som Mats Green säger. Han har suttit i en regering som föreslog en hel del härliga ändringar i regelverket, såsom Attefallshusen och alla andra delar som han själv känner till. Detta skapar inte så många fler bostäder på det sätt som Mats Green vill ge uttryck för. Därför menar jag att finansierings- och skattedelarna är viktiga.

Vi märker i dag att det går upp och ned i byggandet fast vi ofta har ganska likvärdiga regelverk, och det går upp och ned i olika kommuner. Mats Greens egen kommun bygger till exempel väldigt lite, medan Örebro kommun kan bygga mycket med samma regelverk. Då måste det finnas fler saker man kan prata om än det som Mats Green tar upp, till exempel finansieringsdelarna, som jag tror är helt fundamentala för att vi ska kunna bygga fler bostäder.

Prot. 2016/17:112

17 maj

Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Anf. 24 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Nooshi Dadgostar säger egentligen två saker. För det första vill hon inte bli plågad med alltför mycket faktakunskaper. För det andra vill hon i en bostadsdebatt i Sveriges riksdag inte diskutera bostadspolitik, alls.

Nu är vi tillbaka i att problematisera rent allmänt om vilka problem detta ger. Det är det ingen som ifrågasätter, utan där är vi nog alla överens. Det är därför vi har konkreta förslag och en konkret politik, och det är därför Nooshi Dadgostar och hennes parti inte har det.

Jag vill återigen ställa den i Nooshi Dadgostars tycke alltför fundamentala frågan: Vad har Vänsterpartiet för bostadspolitik, och vad har Vänsterpartiet för radikala, kraftfulla förslag för att göra det lättare att bygga bostäder i Sverige och att hyra ut bostäder i Sverige? Jag har ställt denna fråga sju gånger under denna mandatperiod men har aldrig fått något svar, mer än ett ilsket argumenterande om hur Sverige såg ut före 1917.

Den debatten kan vi ha i Folkets Hus, men nu, i en bostadsdebatt i Sveriges riksdag, vill jag faktiskt ha svar från Vänsterpartiet: Vad har ni för egna förslag när det gäller att få fler bostäder i Sverige och göra det lättare att hyra ut fler bostäder i Sverige? Denna fundamentala bostadspolitiska fråga tycker jag faktiskt att Vänsterpartiet någon gång, i något sammanhang och i någon lokal i Sverige ska besvara.

Anf. 25 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Herr talman! Jag noterar att Mats Green bara vill raljera. När han bestämde byggdes det 20 000 bostäder i Sverige. När Vänsterpartiet är med är prognosen 75 000 per år. Låt väljarna bedöma vilken bostadspolitik som verkar mest framgångsrik!

Vi har varit med om att ta fram det stora bostadspaket som finns i budgeten. Där satsar vi på upprustningsstöd för hyresrätter. Vi satsar på ett omfattande investeringsstöd för byggande av nya hyresrätter. Vi ska underlätta för bolagen att finansiera sitt hyresrättsbyggande genom statliga lån som är förmånliga. Vi har varit med och beslutat om omfattande regelförändringar. Vi vill göra ganska stora regelförändringar i lagen om allmännyttan för att de allmännyttiga bolagen ska få större utrymme att producera nya bostäder.

Det finns mycket lagstiftning som har inneburit att allmännyttorna känner sig förhindrade att genomföra projekt därför att man tror att avkastningskraven måste vara skyhöga och så vidare. Där finns mycket vi behöver göra för att ändra regelverken så att kommunerna själva genom sina allmännyttor kan producera många fler bostäder.

Vi har varit med om att ge kommunerna fler verktyg. Vi ska nu titta på att kunna ställa krav på byggherrar att faktiskt bygga på den mark som är detaljplanelagd och där det finns en markanvisning, till exempel.

Alla dessa saker är jätteviktiga, och jag är helt säker på att det finns många kommuner i Sverige som vill göra ännu mer och som vill använda sitt planmonopol, sitt markägande och sina allmännyttiga bolag för att bygga mer. Vi måste kommunicera med varandra och göra detta gemensamt. Men jag uppfattar att det inte räcker för Mats Green, som bara står och flinar i talarstolen.

Anf. 26 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Liberalerna vill börja med att yrka bifall till reservation 3. För tids vinnande yrkar vi inte bifall till våra övriga reservationer, men självfallet står vi helhjärtat bakom även dessa.

I dag debatterar vi regeringens lagförslag om fler steg för en effektivare plan- och bygglag. Detta kan bäst sammanfattas som att det omfattar ett antal bra men – om något – väldigt små regelförenklingar i plan- och bygglagen.

Herr talman! Jag välkomnar att bostadsministern är här i dag, men man kan undra varför bostadsministern har skäl att vara stolt över lagförslaget i dag. Det innehåller inte så mycket.

För det första är de förslag vi röstar om i dag bra, men de kommer inte att innebära någon revolution för bostadsbyggandet i Sverige. Av dessa små förändringar i plan- och bygglagen välkomnar Liberalerna dock särskilt förslaget om startbesked.

I stort sett alla aktörer inom byggsektorn är överens om att dagens planeringsprocesser för byggande av bostäder tar för lång tid. Därför bör ytterligare åtgärder vidtas. Särskilt processen från idé till byggstart behöver kortas. Därför är det bra att kravet på startbesked tas bort från plan- och bygglagen.

Sverige behöver inte duttande utan breda reformer av bostadsmarknaden, vilket även OECD, EU-kommissionen, Finanspolitiska rådet och till och med Göran Persson och många experter tycker.

För det andra är de flesta av regeringens förslag i dag gammal allianspolitik som har varit känd och som har förts under många års tid. Det är redan kända ståndpunkter om regelförenklingar som Liberalerna och Alliansen har stått bakom under många år.

Det är anmärkningsvärt att vi i dag debatterar lagförslag som redan för länge sedan borde ha varit genomförda, men regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet röstade emot flera av dessa förslag när de själva tillhörde oppositionen.

När regeringen lade propositionen *En enklare planprocess*, om ändringar i plan- och bygglagen – det är väldigt likt namnet på den proposition som vi diskuterar i dag – på riksdagens bord våren 2014 väcktes redan då möjligheten till en kortare planprocess. Men i civilutskottet valde de rödgröna, med stöd av Sverigedemokraterna, att säga nej till förslag om en kortare planprocess.

De rödgröna och SD sa nej till att det inte ska vara obligatoriskt för kommunerna att upprätta en detaljplan i lika stor utsträckning som i dag. De rödgröna och Sverigedemokraterna sa också nej till förslaget om att kommunfullmäktige i större utsträckning än i dag ska ha möjlighet att ge kommunstyrelsen och byggnadsnämnden i uppdrag att anta detaljplaner. De rödgröna och Sverigedemokraterna sa även nej till alliansregeringens förslag om att de bestämmelser i en detaljplan som rör utformning av byggnadsverk och tomter ska sluta gälla efter genomförandetidens slut, med vissa undantag. Med 161 röster mot 159 vann de rödgröna och SD.

Herr talman! Jag önskar att bostadsministern förklarar varför hans parti år 2014 röstade emot dessa förslag, som nu verkar vara otroligt nödvändiga och som han levererar till kammaren nu när han själv tillhör regeringen.

Prot. 2016/17:112

17 maj

Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Liberalerna välkomnar som sagt de mindre förslag som debatteras i dag, och Alliansen har tillsammans lagt fram ytterligare förbättringsförslag om regelförenklingar i samband med propositionen, bland annat om att utreda att bygglov inte ska krävas på allmän platsmark och om kommuners missbruk av att återinföra krav på bygglov, dubbla väderskydd och bygglovsbefrielse även för reklamskyltar för väderskydd. Ni hör själva att detta inte är de mest breda reformerna, som ger revolution på bostadsmarknaden.

Herr talman! Ola Johansson från Centerpartiet nämnde att man inte kan bo i en prognos. Jag menar att det inte heller går att bo en i planprocess. Planprocesserna i Sverige är alltför långa. Lagen styr hur planprocessen ska se ut, och den måste förändras. Den hyrda marknaden är ett socialistiskt misslyckande, och den ägda marknaden är extremt överhettad på grund av processerna och hyresmarknaden.

Jag vill prata om hur svenska tidningar skriver och rapporterar om den svenska bostadsbristen. Jag vill nämna några av de svenska tidningsrubriker som har förekommit den senaste tiden: *Bostadsbristen: I trean trängs 15 personer, Många tackar nej till jobb på grund av bostadssituationen, Reportage från bostadsbristens Åmål – hur många här inne trodde att vi hade bostadsbrist i Åmål – Bostadsbristen slår hårt mot de unga, KI varnar: Bostadsmarknaden på väg mot en krasch* och *IMF riktar svidande kritik mot bostadspolitiken*. Och Migrationsverkets chef säger att det svåraste är att hitta bostäder för nyanlända.

Underskott på bostäder i tre av fyra kommuner!

Malmös bostadspriser rusar – snittvillan kostar nu 4,6 miljoner! Hur många här inne har råd med 4,6 miljoner för att ha någonstans att bo?

Bostadsbrist tvingar separerade att bo i en resväska! Just det sista här om att bo i en resväska tycker jag är roligt. Men det kan inte vara så himla kul.

Herr talman! Liberalerna har gjort sin hemläxa för att möta den enorma bostadsbrist som vi har här i Sverige. Den politik som vi hade tidigare gav faktiskt inte svar på hur alla svenskar ska ha möjlighet att ha tak över huvudet, något som vi anser vara en mänsklig rättighet.

Jag anser inte att de andra partierna här i kammaren har gjort sin hemläxa eller omvärderat sin politik i tillräcklig omfattning.

Vi vill från Liberalernas sida se genomgripande och långsiktiga reformer av bostadsmarknaden som innebär att vi på riktigt löser den bostadskris som vi har i Sverige i dag, inte att vi kommer till kammaren med lagförändringar som handlar om väderskydd och om man ska kunna ha två busskurer bredvid varandra eller inte.

Liberalernas nya bostadspolitik innehåller tre krav. Alla förslag som vi lägger fram ska leda till fler bostäder, och de ska antingen ge ökad rörlighet eller mer marknadstänkande.

Jag har tio råd som jag vill ge till statsrådet Peter Eriksson när det gäller vilka förslag som han egentligen kan komma tillbaka till kammaren med och som är välkomna och behövliga för Sverige.

För det första: Kommuner ska bygga efter behov och ha fördjupade översiktsplaner. Det är någonting som vi från Liberalerna verkligen vill se. Det skulle innebära att enskilda medborgare får möjlighet att faktiskt påverka. Jag tror inte att så många påverkar med tanke på alla de smådetalj-

planer som vi har i Sverige i dag. Men om det finns möjlighet till en fördjupad översiktsplan tror jag att fler medborgare kommer att ta chansen att påverka. Man måste också bygga efter behov. Ett av de största problemen i Sverige har varit att nästan ingen kommun har byggt efter behov.

För det andra: Byggare ska ha rätt att själva ta fram detaljplaner. Kompetensen finns inte i dag i många av kommunerna. Detta skulle faktiskt förkorta processen med närmare två års tid om byggherrarna själva fick komma med detaljplaner. Självklart kan de politiska företrädarna i kommunen förändra detaljplanerna som de önskar. Men jag tror att det skulle vara både billigare för svenska folket och gå snabbare om byggherrar fick rätt att själva ta fram detaljplaner.

För det tredje: Typgodkända hus. Om Peter Eriksson kommer till kammaren med ett förslag på serietillverkade hus som går att bygga fritt över hela Sverige och som är godkända av Boverket, då kommer vi att tacka ja till detta förslag. Det skulle ge en riktig förändring.

För det fjärde: Det behöver vara färre instanser och snabbare överklaganden, och länsstyrelsens roll behöver förändras från att vara motståndare till att vara partner. I dag ser vi att det kommer någon förändring när det gäller startbesked, och det är bra.

Jag vill också påminna bostadsministern om att när man söker asyl i dag har man möjlighet att vända sig till två instanser. Men när det handlar om bygglov för hus är det fråga om sex instanser. Först är det hela detaljplaneärendet och sedan bygglovsprocessen.

Jag tycker att man kan titta på om det ska vara någon typ av prövningstillstånd för överklaganden. Om det faller inom ramen för planmonopolet, det vill säga kommunens makt att få bestämma själv, ska man kanske inte få prövningstillstånd. Det skulle kunna snabba på processen.

För det femte: Vi behöver se reformer när det gäller riksintresse, strandskydd och naturreservat i Sverige.

Jag älskar Sverige, men jag tror inte att halva landet utgörs av riksintressen. Vi behöver förändra systemet och göra det mer flexibelt.

För det sjätte: Det behövs fri hyressättning i nyproduktion för att få fram fler bostäder och ett reformerat bruksvärdessystem.

För det sjunde: Det behövs friare hyressättning vid andrahandsuthyrning och stöd till ombyggnation till hyreslägenheter inom till exempel villaområden.

Vi har i dag en problematik i Sverige med att människor inte vill flytta från sina bostäder. Då kanske vi behöver göra det lättare för äldre svenskar att till exempel få bygga om sina bostäder och hyra ut delar av dem. Om regeringen kommer till kammaren med ett förslag om detta kommer vi att tacka ja till det.

För det åttonde: Liberalerna säger nej till subventioner och ja till höjda bostadstillägg. Jag förstår inte hur Vänsterpartiet både i den förra debatten och i denna debatt kan tala om hur vi ska hjälpa de utsatta men samtidigt vill lägga 6 miljarder i fickorna på rika byggherrar som inte behöver dem. Hela branschen, till och med den socialdemokratiska experten inom bostadspolitik Lennart Weiss, säger att dessa pengar är onödiga.

Liberalerna säger hellre ja till höjda bostadstillägg. Vi lägger 3,6 miljarder mer än regeringen på bostadstillägg. Det borde regeringen också göra.

För det nionde: Vi vill ha minskade ränteavdrag men inte minskade inkomster. Sverige har EU:s största ränteavdrag. De bidrar till att dopa bostadsmarknaden och borde sänkas. I stället borde man satsa på att minska inkomstskatten, så att människor inte får mindre i plånböckerna.

För det tionde: Vi vill ha en sänkt flyttskatt. Flyttskatten behöver ses över för att man ska säkerställa att människor faktiskt kan flytta och att det inte finns inlåsnings effekter.

Jag tror att Peter Eriksson känner väl till de tio punkter som jag har tagit upp, eftersom jag har lyft fram dem under bostadsförhandlingarna. Om vi hade fått igenom dessa tio punkter hade vi i dag haft en överenskommelse som hade varit bra för Sverige.

Herr talman! Så sent som i går kom en käftsmäll till den rödgröna regeringens brist på bostadspolitik i Finanspolitiska rådets rapport.

Precis som Liberalerna anser Finanspolitiska rådet att Sverige behöver trappa ned ränteavdragen. Sverige har i dag de mest förmånliga ränteavdragen i hela EU. Liberalerna vill minska dem med 1 procent per år under tio års tid och gå från 30 procent till 20 procent. Vi skulle då ändå nästan ha EU:s mest förmånliga ränteavdrag.

Finanspolitiska rådet anser att detta skulle dämpa bostadspriserna och kyla ned högkonjunkturen. Jag tog upp detta under en av mina tio punkter. Det var ingenting som jag inte hade belägg för, utan forskningen visar att det är bland annat ränteavdragen som höjer bostadspriserna och som gör att en snittvilla i Malmö kostar 4,6 miljoner i dag. Dessa pengar borde i stället satsas på bostadstillägg.

Precis som Liberalerna anser även Finanspolitiska rådet att Sverige behöver förändra sin hyresmarknad med mer marknadsinslag. Liberalerna vill se en fri hyressättning med full besittningsrätt och indexerade hyror i nyproduktion. Vi vill att konsumenternas efterfrågan tydligare ska styra hyressättningen i det befintliga beståndet. Det som jag försöker säga är egentligen att man i Rinkeby ska kunna få konkurrera med priset. Det gör man inte i dag.

Finanspolitiska rådets rapport visar också att när man räknar i kronor och ören är det de allra rikaste hyresgästerna i Stockholms innerstad som vinner mest på det nuvarande systemet. Man säger även att svagare hushåll i centrala områden också skulle kunna drabbas och få problem med att betala hyran. Men det går att lösa genom höjda bostadstillägg.

Finanspolitiska rådet anser också att man genom att genomföra dessa förändringar skulle väcka liv i marknaden för hyresrätter. I dag håller vi på att konkurrera ut hyresrätten. Hyresrätten är flexibel och en typ av allserviceboende som är viktig att behålla. Vi skulle få en bättre bostadsförsörjning om vi lyssnade på Finanspolitiska rådet – och egentligen på Liberalerna, eftersom det är den politik som vi för.

Finanspolitiska rådets åsikter om den svenska bostadsmarknaden liknar mycket det som Liberalerna anser om den svenska bostadsmarknaden. Till skillnad från regeringen, som satsar 6 miljarder per år på onödiga bidrag till rika byggherrar, satsar Liberalerna 3,6 miljarder mer än regeringen på höjda bostadstillägg som särskilt riktas till pensionärer med lägre inkomster och till ensamstående föräldrar med flera barn.

Det som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet säger nej till är att ge ensamstående föräldrar och pensionärer med mindre inkomster högre bostadstillägg. I stället säger man ja till att ge pengarna till rika

bygggherrar. Byggherrarna vill inte ens ha dessa pengar. Jag kan därför inte förstå varför man för en sådan politik.

Vi kan i stället gemensamt komma överens om att höja bostadstilläggen. Det skulle vara mycket bra för Sverige och för dessa individer.

Herr talman! Jag vill gärna höra bostadsministerns syn på Finanspolitiska rådets rapport. Min uppmaning till bostadsministern är att han nästa gång kommer till kammaren med breda reformer om bostadsmarknaden, där man tar bort onödiga subventioner, sänker ränteavdragen, höjer bostadstilläggen för de svagaste hushållen och förändrar hyressättningssystemet till mer marknadstänkande så att det byggs fler hyresrätter i Sverige. På det sättet löser vi bostadskrisen i Sverige på riktigt.

Anf. 27 FARADJ KOLIEV (S):

Herr talman! Sverige utvecklas starkt. Det har tillkommit 200 000 nya jobb sedan regeringen tillträdde, varav 140 000 i privat sektor. År 2014 var underskottet i de offentliga finanserna drygt 60 miljarder. Nu har vi ett överskott på 40 miljarder kronor. Den svenska arbetsmarknaden fortsätter att utvecklas starkt. Sysselsättningsgraden i Sverige är den högsta i EU. Regeringen har styrt landet mot ett hållbart samhällsbygge med investeringar i jobb, skola, välfärd och klimat. Den ekonomiska tryggheten för bland andra pensionärer och ensamstående föräldrar har stärkts.

Utmaningar kvarstår dock på arbetsmarknaden, särskilt bland personer med låg utbildning och som har varit kort tid i landet. Här har regeringen en ambitiös och robust jobbagenda med ett batteri av förslag som består av insatser för ökad kompetens, enklare vägar till jobb och kraftiga investeringar i bostäder, välfärd, infrastruktur och klimatomställning.

Vi befinner oss i ett nytt läge. De senaste åren har Sverige styrts i en annan riktning. Sverige har nu styrkan och resurserna som krävs för att genomföra framtidsinvesteringar och reformer som minskar arbetslösheten och klyftorna, ökar sammanhållningen och motverkar otrygghet och rasism. Vår ambition är att bygga ett hållbart samhälle där ingen lämnas efter och ingen heller hålls tillbaka.

Herr talman! Regeringen levererar också på bostadsfronten. Bostäder är inte vilken vara som helst på marknaden. Tillgången till bostäder är grundläggande för att människor ska kunna uppfylla sina drömmar, som att studera, bilda familj och i en bred bemärkelse utvecklas på det sätt och i den takt som de vill. Därför ser vi den akuta bostadsbristen som ett stort samhällsproblem som hämmar såväl den personliga som den ekonomiska utvecklingen.

I ett läge där mer än 80 procent av landets kommuner anger att de har bostadsbrist är det viktigt att föra en aktiv bostadspolitik, inte en passiv bostadspolitik som har en naiv övertro på att marknaden ska lösa allt på egen hand. Därför har regeringen ett investeringsstöd på 2–3 miljarder kronor per år till 2020 till de företag som bygger hyresrätter och studentlägenheter med rimlig hyra och låg energianvändning. Syftet med den aktiva bostadspolitikerna är att även de med mindre pengar i plånboken ska kunna få en bostad.

Det finns ett stort intresse för stödet bland företagen, som vill bygga hyresrätter med rimligare hyra med regeringens investeringsstöd. Till ex-

Prot. 2016/17:112

17 maj

Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

empel får en trea i Lund hyran sänkt med 1 200 kronor. Gotlandshem sänker hyrorna med 200–300 kronor i månaden i 48 nybyggda lägenheter i Visby efter att ha fått investeringsstöd.

Det är glädjande att se att bostadsbyggandet nu ligger på rekordnivåer. Enligt SCB påbörjades nybyggnation av ca 63 000 bostäder förra året. Det är framför allt nyproduktion av flerbostadshus och hyresrätter. Under 2017 förväntas bostadsbyggandet fortsätta att öka. Enligt Boverket kommer 67 000 nya lägenheter att påbörjas. En kombination av en aktiv regering och ansvarstagande bland kommuner och byggföretag samt en positiv ekonomisk konjunktur har gjort detta möjligt.

Men vi nöjer oss inte med detta utan är väl medvetna om att det behöver göras mer. Regeringen genomför därför det så kallade 22-punktsprogrammet för ökat bostadsbyggande. Det syftar till att sänka byggkostnader, bidra till att mer byggklar mark bebyggs, korta ledtiderna i byggprocessen, öka rörligheten och stimulera till byggandet av fler hyresrätter och hållbara bostäder.

Herr talman! Jag ställer mig bakom regeringsförslaget. En viktig del i regeringens 22-punktsprogram är att göra det enklare att bygga. För att bygga bort bostadsbristen måste vi vidta åtgärder för att byggandet ska ske på ett så effektivt och smidigt sätt som möjligt. Därför lägger regeringen fram den här propositionen, som kommer med förslag på ändringar i plan- och bygglagen vilka syftar till att göra planprocessen effektivare.

Förslaget innebär en möjlighet för kommunerna att under detaljplaneprocessen begära ett planeringsbesked från länsstyrelsen inom sex veckor. Det blir en tidsfrist på två månader för länsstyrelsen vad gäller att upphäva kommunens beslut om en detaljplan efter överprövning. Fler planer ska antas av kommunstyrelsen och byggnadsnämnden. Ytterligare åtgärder undantas från kravet på bygglov. Sammantaget innebär dessa ändringar att kommuner får mycket mer tid att ägna åt viktiga planprocesser och att bostadsbyggandet kan gå smidigt till utan att det tar onödigt lång tid, vilket kan vara fallet i dagsläget.

(Applåder)

Anf. 28 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag kände själv när jag stod där uppe och höll ett anförande på cirkus åtta minuter att jag avvek lite grann från ämnet. Har man en bostadspolitisk debatt ska man självklart ha tillåtelse att tala om helheten. Men det här var nog ändå ett rekord. Det här inlägget av Faradj Koliev hade platsat bra både i den finanspolitiska debatten och i den utbildningspolitiska debatten. Man kan snarare fråga sig i vilken debatt här i kammaren som det *inte* hade funkat att hålla det anförandet.

Men nu har vi på bordet en proposition som handlar om fler steg för en förenklad plan- och bygglag. Den fråga som jag vill ställa i det här replikskiftet är väldigt kort och enkel: Finns det några ytterligare steg som Faradj Koliev kan tänka sig att ta vad gäller plan- och bygglagen?

Anf. 29 FARADJ KOLIEV (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Jag tycker att det är viktigt att se helheten. Det skapas mycket fler jobb än vad som var fallet innan regeringen tillträdde, och det händer väldigt mycket på bostadsfronten. Det är klart att vi kan göra väldigt mycket i fråga om förenklingar. Samtidigt är

det viktigt att se till att utvecklingen inte går alltför långt, för det är viktigt att bygga bostäder som är hållbara och som ska stå väldigt länge. När vi bygger bostäder bygger vi ett samhälle.

Jag tror att den viktigaste fråga som vi har att jobba med i dag är kompetensbristen och arbetskraftsbristen i byggbranschen. De flesta byggföretag anger att deras personal går på knäna och att de behöver mer folk. Vi har exempel som kommunerna Örebro och Uppsala, där man bygger väldigt mycket i dag. Frågan är egentligen vad vi ska lägga våra resurser och vår tid på när det gäller bostäder. Jag ser behov av att vi gör väldigt mycket för just det som bostadsföretagen tar upp som ett stort problem. Regeringen gör också väldigt mycket för att få in folk i arbete och i byggbranschen och för att vi ska kunna klara målet om fler bostäder.

Anf. 30 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det finns mycket att fundera på vad gäller kompetensbristen och resursbristen inom byggmarknaden. Det är väl det som man kan säga är det stora hindret för bostadsbyggandet just nu.

Regelförenklingar medför att det blir mycket billigare och enklare och går snabbare att få fram fler bostäder. Jag fick inte något riktigt svar på huruvida det finns ytterligare regelförenklingar i "pajpen" i den socialdemokratiska politiken.

Jag tycker egentligen att det är otillständigt att välbetalda och utbildade byggnadsarbetare med ackordslön ska behöva bära fram material och städa undan på arbetsplatsen när det finns andra partier som föreslår möjligheten att med hjälp av enklare jobb se till att den typen av arbete går effektivare och kan utföras på ett mer kostnadseffektivt sätt. Men det var inte den debatten vi skulle ta här i dag.

Det jag är nyfiken på är huruvida det är tänkbart för Socialdemokraterna att i ett nästa steg överväga möjligheterna för kommunerna att med ett enkelt beslut tillåta förändringar i en redan befintlig detaljplan efter genomförandetidens slut i syfte att förtäta och få till nya tekniska lösningar som innebär att man till exempel kan ha en modern sopsortering.

Nu har regeringen av någon anledning som bostadsministern gärna får förklara senare gått med på att man ska delegera beslut om antagande av detaljplan till byggnadsnämnden och kommunstyrelsen. Det är bra. Men det fanns ytterligare förslag som var ännu mer verkningsfulla. Jag har inte fått höra speciellt mycket om vad Socialdemokraterna genom Faradj har för ny politik att komma med på bostadsområdet. Jag tror att vi förväntar oss att det regelförenklingsarbete som den tidigare alliansregeringens Stefan Attefall med flera drev ska kunna fortsätta och fullföljas. Annars är det nog dags att byta regering, tror jag.

Anf. 31 FARADJ KOLIEV (S) replik:

Herr talman! Som jag sa tidigare finns det givetvis behov av regelförändringar. Det finns väldigt många förslag som hamnar under kategorin regelförändringar. Men jag tror att det är viktigt att nu fokusera på de stora problemen när det gäller bostadsbyggande, och det är inte de regelförenklingar som Ola Johansson pratar om, utan det är mycket bredare frågor, till exempel kompetensbristen som jag nämnde.

Sedan vill jag påpeka att det är väldigt många utredningar som görs. Regeringskansliet har många frågor under beredning. Det kommer en rad förslag som leder till regelförändringar. Men det finns givetvis behov av fortsatta åtgärder på den fronten.

Anf. 32 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna svarade inte på min fråga om varför man under våren 2014, när många av de här förslagen levererades till Sveriges riksdag, röstade nej till dem men nu några år senare helt plötsligt dyker upp i kammaren med samma eller nästan identiska förslag. Svenska folket förtjänar faktiskt att få veta varför ni nu helt plötsligt står för någonting som ni var emot och röstade ned under förra mandatperioden men som hade kunnat göra planprocesserna i Sverige snabbare.

Jag skulle också vilja få svar från Socialdemokraterna vad gäller Finanspolitiska rådets rapport, särskilt angående ränteavdragen, som, om man nu ska använda ett socialistiskt perspektiv, gynnar de absolut rikaste eller dem som redan har bostäder i Sverige. Varför vill ni inte se över ränteavdragen, trots att de är de mest förmånliga i hela EU och trots att Finanspolitiska rådet i sin rapport visar på att ränteavdragen ökar priserna på den svenska bostadsmarknaden och att det här skulle vara bra för att motverka den högkonjunktur som vi har nu och kyla ned den på ett bra och vettigt sätt?

Varför är ni emot sänkta ränteavdrag? Varför ville ni inte genomföra de här förslagen 2014?

Anf. 33 FARADJ KOLIEV (S) replik:

Herr talman! Jag fick två frågor från Robert Hannah. Den ena handlar om varför vi inte var med på förslaget som nu finns med i propositionen och den andra handlar om varför vi inte vill sänka ränteavdragen. Svaret på den första frågan är givetvis att vi befinner oss i ett nytt läge när det gäller bostadsbristen. Vi ser att det finns behov av alla möjliga förslag.

Den andra frågan gällde ränteavdraget. Det är inte jätteenkelt. Det finns problem med ränteavdraget. En sänkning skulle leda till att de grupper som har det svårast att komma in på bostadsmarknaden skulle få det ännu svårare. Det finns fördelningspolitiska aspekter som inte är så enkla att lösa.

Anf. 34 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Svaret var att det är ett nytt läge vad gäller bostadsbristen i Sverige. Självklart har den försvårats, och alla rapporter visar att den har försvårats. Det är av den anledningen som Liberalerna har tagit fram en helt ny bostadspolitik som röstades igenom på vårt senaste landsmöte. Där såg vi helt enkelt över och införde en annan syn på bostadspolitiken.

Men bostadsbristen i Sverige fanns även innan regeringen kom till makten. Menar Socialdemokraterna att det inte fanns någon bostadsbrist förrän Socialdemokraterna kom till makten? I så fall fanns det heller inga problem att lösa tidigare. Den kritik som ni tidigare brukade ha om att vi inte byggde tillräckligt under våra mandatperioder är då inte sann.

För mig som liberal och alliansföreträdare låter det ganska mycket som hyckleri att när det redan fanns en ganska stor bostadsbrist under de tidigare mandatperioderna valde ni att rösta ned de förslagen trots att de behövdes, att marknaden efterfrågade dem, att byggföretagen tyckte att de

var behövliga och att kommunala företrädare tyckte att de var viktiga. Nu när ni själva sitter vid makten anser ni helt plötsligt att det är viktiga förändringar och att det är ett nytt läge.

Vi har haft bostadsbrist i Sverige väldigt länge. Självklart är det en större bostadsbrist som Boverket pekar på. Jag vill ha svar på frågan. Anser Socialdemokraterna att bristen som fanns i den svenska bostadspolitiken inte var tillräckligt stor under Alliansens tid och att den har kommit under den socialdemokratiska tiden?

Den andra frågan gällde ränteavdragen. Visst kan man se att en sänkning av ränteavdragen kommer att drabba vissa svagare hushåll. Men det går att formulera ränteavdragen genom att som Liberalerna föreslagit till exempel sänka taken så att det hjälper de svagare hushållen mycket mer än dem som har väldigt höga lån.

Jag kan hålla med om att personer som tar extremt höga lån kanske borde få stå för sin kostnad själva på ett helt annat sätt. Men ränteavdragen måste ses över. Det säger Finanspolitiska rådet och de flesta experter.

Anf. 35 FARADJ KOLIEV (S) replik:

Herr talman! Robert Hannah får det att låta som att deras förslag när de satt i regering skulle ha löst alla problem på bostadsmarknaden. Det gjorde de inte. Vi kan se att när vi tillträtt vid makten har vi byggt så mycket som det bara går. Bostadsföretagen menar att de hade kunnat bygga mer om de bara hade personal. Regelförändringarna är bra, men det är inte det som löser problemet.

När det gäller sänkningen av ränteavdragen är det fortfarande så att det finns problem med de nya som kommer in på bostadsmarknaden. Experterna är inte ense om vilka fördelningspolitiska effekter det skulle ha. Det är klart att det är en diskussion vi måste föra. Men det är inte en enkel fråga att lösa.

(Applåder)

Anf. 36 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i plan- och bygglagen. Det är ändringar som syftar till att göra planprocessen mer effektiv.

Kommuner kommer nu att kunna begära ett planeringsbesked från länsstyrelsen. Fler planer som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt ska kunna antas av kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden. Lagändringarna innebär också att ytterligare åtgärder ska undantas från kravet på bygglov. I propositionen föreslås en rad åtgärder som undantas från kravet på bygglov. Jag skulle kunna rada upp dem, men väljer att inte göra det.

Jag skulle vilja göra en liten rättelse och ett litet tillägg så att det inte uppstår några oklarheter efter Robert Hannahs anförande här tidigare. Robert Hannah menar att startbeskedet nu tas bort från plan- och bygglagen. Det görs det inte. Regeringen föreslår inte någon sådan förändring och inte heller utskottet som avstyrkt den motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag skulle kunna fortsätta, men jag vill gärna lämna över ordet till bostadsminister Peter Eriksson som står näst på tur.

(Applåder)

Anf. 37 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag har lyssnat på debatten. Jag är ganska glad för att få delta i debatten om bostadspolitik just nu. Från Centern och Liberalerna har man sagt att det inte går att bo i en prognos eller i en planprocess. Jag kan säga att det går att bo i bostäder.

I dag bygger vi bostäder i en helt annan takt än vad som gjordes tidigare. Vi har alldeles för länge byggt alldeles för lite bostäder i Sverige. Jämför man med befolkningsutvecklingen borde vi ha insett det redan på 90-talet. Under alla år under det här århundradet har vi byggt alldeles för lite för att klara befolkningsutvecklingen.

Det är inte bara att vi har fler människor som har kommit till Sverige, utan vi har också fött fler barn. Det sammantaget har gjort att det har funnits ett växande behov år efter år.

När jag tillträdde för i dag nästan exakt ett år sedan var diskussionen fortfarande sådan att det inte går att bygga i Sverige. Vi klarar inte av det. Svensk byggindustri klarar inte av att bygga. Reglerna är alldeles för krångliga. Det finns tusen och ett problem. Hur ska ni klara av detta i regeringen? Det var så diskussionen var, och det är bara ett år sedan.

I dag är situationen en helt annan. I dag står det byggkranar i snart sagt varenda stad i Sverige. Vi bygger i en takt som vi inte har sett sedan miljonprogrammets dagar. Prognosen från Boverket för i dag – om vi nu ska tala om prognoser – är att i år planerar man att starta bygget av 72 000 lägenheter i Sverige.

Under den förra regeringens tid låg byggandet på 20 000–25 000 om året i genomsnitt. Det är den skillnaden som vi har. Det är en enorm skillnad. Vi är i dag äntligen uppe i en takt som motsvarar befolkningstillväxten. Det är avgörande.

Den brist på bostäder som vi har haft länge och som har vuxit leder i sin tur till en massa ekonomiska problem för Sverige. Det leder till att priserna drar i väg och att ungdomar inte har råd att skaffa sig en bostad. Kostnaderna för att bygga blir också högre därför att vinsterna också kan dra i väg.

Ska vi komma till rätta med alla problemen kring skatter, regelverk och allting måste vi ändå i grunden försöka att börja med att komma till rätta med att bygga mer. Det har varit grundproblemet. Den nuvarande regeringen och inte minst kommunledningarna runt om i Sverige ser till att det nu faktiskt händer saker.

Den stora skillnaden och det som gör att vi i dag bygger mer än tidigare handlar om att staten och regeringen pekar med hela handen. Vi satsar pengar i budgeten i stor skala. Vi ändrar regelverken och talar om att vi nu måste bygga.

Tjänstemän och politiker ute i kommunerna inser också att det i dag är nödvändigt att bygga. De tar fram detaljplaner och mark och ser till att det blir bra möjligheter för byggherrar och byggföretag att dra igång verksamheter. Det gör en väldig skillnad.

Nu är det en del som säger att det bara är på grund av högkonjunkturen som vi bygger mer. Men snälla någon! Titta på de senaste 17 åren som har varit sedan sekelskiftet. Vi har haft högkonjunktur ganska många gånger. Vi har haft brist på bostäder hela den perioden.

Jag säger inte att det här bara landar på den borgerliga regeringen, som tidigare gjorde alldeles för lite. Det landar också på de rödgröna partierna,

som inte insåg i tid att det behövdes mycket mer åtgärder för att lösa och förändra detta. Om man ser på våra budgetar och på våra åtgärder i riksdagen märker man att vi har gjort alldeles för lite; det är bara att inse att så är det. Och det gäller alla partier. Den förra regeringen gjorde gott om utredningar, men det var i praktiken väldigt lite som hände i verkligheten.

Nu har vi en proposition som ligger här i dag, men det är bara en liten del av regeringens bostadspolitik. Det 22-punktsprogram som jag har varit med och tagit fram genomförs nu fullt ut. Det genomförs genom att vi lägger fram nya riktlinjer och direktiv till länsstyrelserna. Vi ställer nya krav på Boverket. Vi tar fram utredningar som kommer med förslag som vi ska genomföra i riksdagen. En del saker genomförs också av regeringen direkt.

Det är alltså en mindre del som kommer till riksdagen, men det som vi diskuterar i dag kommer till riksdagen. Det berör en del viktiga områden. Ett område är att vi får fram några nya undantag från bygglov. Det gäller balkonger, burspråk och annat för en- och tvåfamiljsbostäder. Det gäller fasader, färg och lite sådana saker för hus med flera lägenheter.

Denna förändring är ingen revolution; det håller jag med om. Men i ett läge där vi inte bara har brist på arbetskraft i industrin utan också brist på handläggare i kommunerna och brist på folk i länsstyrelserna är det viktigt att vi prioriterar. Då är det rätt viktigt att vi försöker ta bort onödiga saker som man ska hålla på och handlägga i kommunerna. Att förenkla detta och få bort en del onödiga regler och beslut från kommunerna är avgörande för att de ska kunna ägna sig åt det som är viktigt: att se till att vi får fram nya bostäder och att fatta beslut om det. Det ska kommunerna göra i stället för att syssla med saker som folk kan sköta själva.

En annan fråga handlar om länsstyrelsernas och kommunernas roll i det här arbetet. Det gäller nu att få en förändring i planprocessen som helhet. En del i propositionen och betänkandet som diskuteras nu handlar om att kommunerna kan delegera fler uppgifter. Då behöver man inte dra fram allting till kommunfullmäktige, och då underlättar man genom att tiderna kortas.

En annan del gäller länsstyrelsernas roll. Där vill jag säga att en större förändring är på väg. Vi har nu för första gången gett direktiv från statens sida. Det har inte hänt tidigare, inte heller under den förra regeringen, att man har gett direktiv om att länsstyrelserna ska prioritera bostadsbyggnad. Det är en viktig förändring.

I och med det beslut som fattas här i riksdagen kommer länsstyrelserna att vara tvungna att kunna ge svar när kommunerna vill ha ett planeringsbesked. Det är en annan del av samma sak. Syftet med dessa och ett antal fler saker som vi nu förändrar är att länsstyrelserna ska komma in tidigare. Man ska inte hålla på i kommunerna i flera år och planera, och sedan sluta det med att länsstyrelsen säger nej.

Länsstyrelsen ska i stället komma in tidigt och samarbeta med kommunerna för att man ska få en detaljplan klar utan att det sedan slutar i ett nej. När samarbetet mellan kommuner och länsstyrelse fungerar talar man i det tidiga skedet om att något kanske inte var rätt tänkt och att det kanske bryter mot regler som gör att man får problem senare. Då föreslår länsstyrelsen i ett sådant samarbete att man gör på ett annat sätt, och så kommer man överens om det. Sedan bygger man utan att detta leder till onödiga och långa fördröjningar.

I samarbetet ligger också att länsstyrelserna blir tvungna att kolla upp med andra myndigheter om de har några invändningar. Om kommunen får besked i ett sådant förhands- eller planeringsbesked att så inte är fallet gäller det sedan. Det är också en skillnad.

Vi håller på nu på väldigt många sätt. Vi håller till exempel på att se över hela Boverkets regelverk för byggande. Det är ett jättestor projekt som inte har gjorts tidigare i modern tid. Det är en av statens riktigt stora utredningar, och det kommer att ta tre år och kosta 30 miljoner. Men det är också en enorm mängd regler som ska ses över och förenklas.

Till de borgerliga partierna kan jag säga att vi drar igång förenklingsprocesser som ni inte ens verkar ha tänkt på tidigare. De är mycket större och mer omfattande än att bara se på några av de detaljer som ni motionerar om i betänkandet. Det tycker jag att ni kunde intressera er för lite mer, för här finns nog saker som ni skulle kunna vara med och påverka lite mer om ni vore mer aktiva i debatten.

(Applåder)

Anf. 38 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag ska säga två saker när det gäller aktivitet. Det är en sak att säga att man är aktiv och en annan att vara det. Jag konstaterar återigen att bostadsministern kallar det för aktivitet när han har gjort en kovändning och givit upp Miljöpartiets gamla motstånd mot egentligen allting som gör det lättare att bygga och bo i Sverige. När han går med på alliansförslag ett antal år för sent ska det då kallas för en aktiv bostadspolitik.

Jag kan reagera lite mot det, i synnerhet som, vilket vi konstaterade här tidigare, ingen regering i modern tid har levererat så få förslag för att göra det lättare att bygga i Sverige som denna regering – trots den värsta bostadspolitiska krisen på 50 år.

Det andra jag vill säga är att bostadsministern vid ett antal tillfällen har sagt att han vill bygga en ny stor stad i Sverige. Det är ett sådant där förslag som man kanske hade väntat sig att höra från kulturministern och sedan lett lite överseende åt. Men när bostadsministern säger något sådant får man förutsätta att han också menar det.

Då kommer någon gång frågan: Var ska denna stad i så fall ligga? Den får ju inte ligga i närheten av något vattendrag över huvud taget. Det sätter strandskyddsbestämmelserna stopp för. Man får inte heller bygga en väg där, för det sätter bullerreglerna stopp för. Staden får inte heller ligga inom de 70 procent av Sverige som omfattas av ett eller flera riksintressen. Återigen: Var skulle denna nya stad byggas?

Nej, herr talman, vad vi egentligen behöver är att det ska bli lättare att bygga ut de befintliga städerna i Sverige. Det kan vi ha en lång debatt om, men jag återgår till den första frågan. Det är en sak att säga att man för en aktiv bostadspolitik och en annan sak att göra det. Varför levererar ni så få förslag?

Anf. 39 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Vi levererar bostäder. Det var det som var problemet från grunden. Jag tror att ni har missuppfattat hela situationen. Ni har under lång tid trott att det räcker med att ni pratar om regelförändringar och förändringar, och sedan ska marknaden lösa alla problem.

Så är det inte. Bostadsmarknaden är en mycket mer komplicerad historia. Det krävs politiska insatser för att det ska hända någonting på marknaden. Vi kan bara se på en sådan enkel sak som att planmonopolet ligger i händerna på kommunerna. En annan sak är att en stor del av bostadsmarknaden består av allmännyttan.

Det handlar i mycket om politiska åtgärder. Regelverket styrs i stor utsträckning av politik, och inte bara av Boverkets byggregler, beslut och detaljplaner. Det handlar också om hela skatteområdet, som har jättestor inverkan.

Det jag ser är att Moderaterna har trott att det ska räcka med att vi backar bort, och så fixar sig allting. Men det gör det inte, för detta är inte en sådan marknad. Det krävs ett politiskt engagemang, och det har ni saknat hela tiden. Ni har inte varit intresserade. Det är ungefär som det är i en del moderatstyrda kommuner utanför Stockholm: Man är glad om man slipper bygga, för man har det ganska bra som det är.

Anf. 40 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Det är nog ingen som ifrågasätter att det behövs en mängd olika åtgärder inom regelförenklingsområdet, finansieringsområdet och det ena med det andra. Men fortfarande levererar regeringen inga förslag över huvud taget. De som har satt sig på läktaren är bostadsminister Peter Eriksson och hans företrädare Mehmet Kaplan som aldrig insåg att de sitter med ansvaret för det här och alltså inte bara ska vara några allmänna bostadspolitiska kommentatorer, utan faktiskt också ska göra det de får betalt för, det vill säga leverera förslag.

När man väl levererar några förslag är det sådant som man sa nej till för ett antal år sedan. Det är glädjande att det nu byggs mycket i Sverige, men det byggs fortfarande inte tillräckligt. Att det byggs nu är resultatet av den förenklingsresa som Alliansen inledde. Sedan var det inte nog, och vi måste bli betydligt bättre, men ni har inte levererat något enda förslag över huvud taget under den här mandatperioden som har ökat antalet bostäder som byggs i Sverige. Det enda man har kommit med är att man ska bygga en ny stad.

Hade det inte gällt en så allvarlig fråga skulle man ha kunnat sitta och skratta åt det. Jag ser nu att ministrernas egna partivänner sitter här och vrider sig av skratt över uttalandet att vi ska bygga en ny stad i Sverige. Jag kan förstå Emma Hult och övriga som tycker att detta är pinsamt.

När ska ni börja leverera egna radikala och kraftfulla förslag för att få fler bostäder i Sverige? Fortfarande har regeringen en massa heliga kor när det gäller bostadspolitiken. Det, mina vänner och herr talman, har vi inte råd med. Sverige har inte råd med det. Börja leverera förslag! Det är inte acceptabelt att under den värsta bostadskrisen på 50 år har ingen regering i modern tid levererat så få förslag för fler bostäder som den här regeringen. Det är inte hållbart.

Anf. 41 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att vad Mats Green här bekräftar är att han inte förstår vad som händer just nu och hur det kommer sig att vi faktiskt bygger bostäder i en takt som vi inte har sett sedan miljonprogrammet. Det finns ingen förklaring till det i det du säger, för de få åtgärder som ni vidtog under de tidigare regeringarna kan rimligtvis inte ha med det här att göra.

Det har att göra med politiskt engagemang från kommunerna och staten. Vi visar det genom att sätta pengar i statsbudgeten till kommunbonusar, investeringsstöd och en rad andra saker, och vi visar politiskt att vi nu menar allvar genom att vi talar om för länsstyrelserna och kommunerna att de måste ha en annan roll och ta ett större ansvar för produktionen.

En ny stad pratar Mats Green om. Ja, vi har tillsatt en förhandlingsperson som nu diskuterar större samlade exploateringar med kommunerna. Det kan man skaka på huvudet åt om man inte vill göra större samlade exploateringar och man inte förstår att det finns ett antal mindre kommuner som kanske har svårt att klara de stora infrastruktursatsningar som krävs när man vill och har möjlighet att göra större satsningar kring till exempel en järnvägsstation som är underutnyttjad, ett tunnelbaneläge i utkanten av Stockholm eller andra infrastruktursatsningar som är på gång.

Resultatet kommer att presenteras ganska snart av den här förhandlingspersonen. Det kommer att ge bra resultat i form av nya bostäder i Sverige, inte bara genom någon långsiktig process på 10 eller 20 år, utan genom en process som kommer igång mycket snart.

(Applåder)

Anf. 42 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Till att börja vill jag poängtera att jag sa fel i mitt anförande. Jag sa startbesked men menade självklart planeringsbesked.

Sedan vill jag gratia Peter Eriksson till ett år som bostadsminister. På ett år verkar bostadsministern tycka att han har löst hela Sveriges bostadskris och att detta har lett till att vi har rekordmycket bostadsbyggande. Det låter som ett superman-agerande, men det stämmer faktiskt inte.

Nu i höst har vi haft en rödgrön regering i tre år – ett år med en alliansbudget och två år med Mehmet Kaplan som bostadsminister som inte gjorde någonting över huvud taget. Jag kan ändå ge nuvarande bostadsministern beröm för att man har satt igång ett antal olika regelförenklingsarbeten som är bra. Men att tro att det är den nuvarande regeringens arbete som har lett till att man har förbättrat bostadssituationen i Sverige är som att tro att man kan resa till månen utan att göra en rymdfärd.

Den satsning som regeringen egentligen har gjort är att man har kommit till riksdagen med ett antal små regelförenklningar. Den största satsningen är 6 miljarder i byggsubventioner. De här subventionerna var Miljöpartiet emot under förra mandatperioden. Vad Miljöpartiet också var emot under förra mandatperioden var alla typer av regelförenklningar.

Jag vill därför fråga bostadsministern: Ångrar Miljöpartiet, och tar ni ansvar för, att ni under våren 2014 sa nej och röstade ned förslagen som vi i dag röstar ja till? Anser bostadsministern att det var ett misstag, eller fanns det ingen bostadsbrist då heller?

Jag vill också ta upp Finanspolitiska rådets rapport som handlar om ränteavdragen på hyresmarknaden. Jag vill särskilt fråga om ränteavdragen, för här är det också flipp-floppande från Miljöpartiets sida. Förut var man för att sänka ränteavdragen, men nu är man inte det. Finanspolitiska rådet anser att det skulle vara bra för att hindra prishöjningarna i Sverige. Göran Persson tycker det, och nästan varenda expert i Sverige tycker det.

Min fråga till bostadsministern är därför: Är ni villiga att se över ränteavdragen? Kommer ni att göra det?

Anf. 43 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag kan meddela Robert Hannah att Miljöpartiet fortfarande är för att avveckla ränteavdragen i Sverige. Vi har velat ta fram en långsiktig lösning som gör det här successivt så att enskilda människor inte drabbas av det i en utsträckning som spelar någon stor roll. Det skulle vara bra för Sverige och för svensk samhällsekonomi på många sätt.

Det var synd att Robert Hannahs parti Liberalerna hoppade av de samtal vi hade där det här skulle ha kunnat lösas. Ångrar Robert Hannah att ni hoppade av de samtalen? Vi behöver blocköverskridande lösningar när det gäller sådana frågor som fastighetsskatt, ränteavdrag, reavinstbeskattning och sådant. Ska vi kunna hantera det här kan vi inte göra det på ett sätt så att det den ena mandatperioden drar åt ett håll och den andra åt ett annat. Människor måste kunna veta vad som gäller. Var det inte ganska olyckligt att ni valde att hoppa av de här samtalen? Skulle det inte ha varit bättre om vi hade försökt hitta en lösning även när det gäller skatterna?

Jag måste erkänna att vi inte klarar att lösa de frågorna själva i en minoritetsregering. Vi behöver en bredare överenskommelse. De andra frågorna som handlar om regelförenklingar, att korta planprocesserna och få en effektivare planprocess kan vi hantera själva, för där vet vi att vi får stöd i en hel del frågor också av oppositionen.

Jag tycker också att vi borde ha gjort mer från Miljöpartiets sida tidigare. Borde inte ni från den dåvarande regeringen också ha gjort mer tidigare? Jag var med i valrörelsen 2010 och vid flera andra tillfällen, och jag kan inte minnas att bostadsfrågan var en stor fråga för vare sig de borgerliga eller de rödgröna partierna.

Anf. 44 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Liberalerna har omvärderat sin bostadspolitik för att vi ansåg att den inte var tillräcklig för att lösa bostadskrisen. Men jag tror att Miljöpartiet behöver ta ett särskilt stort ansvar i den här frågan, för Miljöpartiet har röstat emot många av de regelförenklingar som man nu är för.

När det gäller samtalen som vi hoppade av skulle Liberalerna och Alliansen tycka att det var bra om vi hade kommit överens, men hade det varit Göran Persson som satt på andra sidan bordet och pratade med oss i stället för Magdalena Andersson och Peter Eriksson skulle vi nog ha kommit överens. Problemet är att vi inte kan komma överens om förslag som innebär subventioner som inte är tillräckligt långtgående och som inte ger reformer som faktiskt löser krisen på bostadsmarknaden.

Vi ansåg inte att regeringen var villig att göra det. Regeringen ville över huvud taget inte heller sätta sig ned och prata med Alliansen enskilt, utan Vänsterpartiet skulle vara med på samtalen. Det är inte seriöst, för det finns inte en chans i världen – och jag tror att Vänsterpartiet håller med om det – att Vänsterpartiet och Alliansen skulle kunna komma överens om en gemensam bostadspolitik. Från regeringens sida innebar det en stor brist när det gäller att agera och faktiskt vilja komma överens.

Liberalerna och Alliansen kan inte acceptera byggsubventioner som marknaden själv inte vill ha, som marknaden tycker är onödiga. Vi vill absolut se genomgripande reformer på bostadsmarknaden. Men det skulle inte leda till det. Därför valde vi att lämna bostadssamtalen.

Att det byggs så många bostäder i Sverige i dag beror på att vi har högkonjunktur – det är viktigt att säga det. Det beror också på att en stor brist har byggts upp. Men ni kan inte hålla på och komma till kammaren med förslag som innebär duttande och sedan säga: Vi har löst bostadskrisen i Sverige.

Det är nämligen marknaden som kan lösa bostadskrisen i Sverige. Vi måste gå mot en reglering där vi låter marknaden ta över större delen av ansvaret. Och vi måste se till att sänka ränteavdragen.

Vi måste också börja lyssna på Göran Perssons åsikter. De liknar nämligen i mångt och mycket Liberalernas när det gäller det här. Jag skulle gärna vilja veta varför ni inte lyssnar på Finanspolitiska rådets åsikter.

Anf. 45 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Man kan lika gärna säga att Finanspolitiska rådet lyssnar på Miljöpartiets åsikter, om man nu pratar om ränteavdragen. Vi ville göra det, men ni hoppade av de samtalen, Robert Hannah. Jag tycker att det är bra att du rodnar lite när vi pratar om det här. Det var inte en bra insats från er. Det hade varit bra för Sverige om vi hade fått en bred uppgörelse. Och det var möjligt i det läget. Det var tråkigt att det inte blev mer av det.

I fråga om skatterna säger mig min erfarenhet som politiker – jag har varit med ganska länge – att det kommer att bli svårt att göra det nu, ju närmare valet vi kommer. Det är känsligt. Det finns kopplingar mellan partierna och olika grupper på bostadsmarknaden.

Jag skulle åtminstone vilja ge oppositionspartierna och även regeringspartierna här en rekommendation. Var öppna för en ny diskussion om att lösa skattefrågorna när det gäller bostäderna! Det kommer att behövas, om inte annat efter valet. Då kommer det att behövas nya sådana samtal.
(Applåder)

Anf. 46 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag noterade att bostadsministern raljerade en hel del över att allianspartierna inte hade varit tillräckligt långtgående i sitt följdmotionerande och sina reservationer när det gäller just den här propositionen med titeln *Fler steg för en effektivare plan- och bygglag*.

Det är en titel som väcker förhoppningar. Tyvärr är det mest djärva förslaget som vi ska ta ställning till här att planbeskedet från länsstyrelsen är någonting som man ska kunna kräva. Regeringen har i sin godhet gått halvvägs och återtagit en av sina tidigare fundamentala ståndpunkter om att kommunfullmäktige inte ska kunna delegera förslag utom detaljplan till byggnadsnämnd eller kommunstyrelse. Det är ju vackert så.

I övrigt tycker jag att den nuvarande bostadsministern låter ganska mycket som den tidigare bostadsministern Stefan Attefall. Han talade ofta och gärna om att man tillsatt olika utredningar och uppdrag. Jag minns att tidigare bostadspolitiska talespersoner från framför allt Socialdemokraterna raljerade över att det bara tillsattes utredningar och att det minsann inte kom några förslag. 110 förslag hamnade på riksdagens bord för riksdagen att ta ställning till. Jag tror inte att de miljöpartistiska bostadsministrarna på långt när har närmast sig den nivån.

Därmed tycker jag inte heller att det är speciellt snyggt att slå sig för bröstet för den bostadspolitiska utveckling som vi har sett. Jag hade med mig prognoser som visar att bostadsbyggandet började öka redan 2012.

Det fortsatte 2013 och 2014. Den nivå vi ser i dag är ett resultat av tidigare fattade beslut. Det är definitivt inte ett resultat av att regeringen strösslar byggbonusar över kommuner som redan tjänar bra med pengar och som de sedan lägger på hög i sitt eget resultat vid bokslut.

Prot. 2016/17:112

17 maj

Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Anf. 47 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Vi lägger nu ett antal åtgärder till listan. Ola Johansson diskuterade förut om det finns ytterligare åtgärder. Ja, det finns en lång rad ytterligare åtgärder. Vi tittar bland annat på att man ska kunna stärka översiktsplanerna ordentligt, i vissa fall kanske till och med bygga direkt på översiktsplanerna. Det gör skillnad.

Vi har gett Boverket i uppdrag att se över om fler åtgärder kan vidtas utan bygglov. Det gäller till exempel för att installera solpaneler, solceller, på byggnader utan bygglov. Det gäller också för att bygga altaner. Vi tittar på ett antal sådana saker. Jag tycker att det vore bra. Då undantar man nämligen ytterligare onödiga regler och krångel för människor, vilket gör att handläggarna på kommunerna kan ägna sig åt det som är viktigt.

Ola Johansson tog upp byggbonusen till kommunerna. Jag vet att Centern inte har gillat den. Men ärligt talat är det något som har gett ganska bra effekt. När den rödgröna regeringen tillträdde hade mindre än hälften av Sveriges kommuner en bostadsförsörjningsplan över huvud taget, trots att det sedan länge finns en lag som säger att kommunerna ska ha det.

Ett motkrav för att kommunerna ska få ta del av byggbonusen har varit att man ska ha en bostadsförsörjningsplan. Det i sig har medverkat till att det byggs mer i Sverige, till att det tas fram fler detaljplaner och till att byggherrarna och allmännyttan kommer igång i större utsträckning än tidigare. Det har alltså varit ett effektivt instrument.

Anf. 48 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Bostadsministern är snabb med att utvärdera sina egna åtgärder.

Byggbonusen belönar redan vidtagna åtgärder. Byggbonusen har nu delats ut och kom sent till kommunerna. Vi har låtit RUT ta reda på vilken nytta byggbonusarna har gjort. Det de har gjort är att de har spätt på redan goda resultat i tillväxtkommunerna, som per automatik har dessa bostadsförsörjningsprogram och översiktsplaner. Det här har alltså inte gjort någon nytta på något sätt fram till dagens datum. Det vore snyggt om bostadsministern erkände det.

Det vi ser är en klyvning i Sverige. Det stora bostadsbyggandet sker på platser där det finns stor betalningsförmåga, i de snabbast växande regionerna – vi kan kalla dem för tillväxtregioner – där man hade byggt i alla fall.

Centerpartiet skulle vilja åstadkomma ett jämnare bostadsbyggande över landet. Vi ser att det finns hinder kvar. Strandskyddet är ett sådant hinder. Riksintressena kan på många ställen vara det. En översyn, en regel-förenkling, skulle innebära att många kommuner skulle kunna utnyttja sina mest attraktiva lägen för att locka till sig bostadsinvesteringar.

Ett annat problem, som också hör till det ekonomiska området, är nedskrivningskravet som många kommunala bostadsföretag har. Det innebär att man inte kan göra bostadsinvesteringar eftersom marknaden och bankerna ännu inte har förstått att det finns ett sådant behov. Det skulle vara

tacknämligt om Peter Eriksson kunde tala med sin finansminister om möjligheten att göra lättnader när det gäller kommunernas nedskrivningskrav.

Jag välkomnar beskedet om att översiktsplanerna ska stärkas. Jag skulle vilja se och kräver att få på bordet ett förslag som innebär att byggherrar också ges möjlighet till privat initiativrätt. Man ska inte behöva förlita sig på kommunernas godtycke eller resurstillgång när det gäller att få en plan utarbetad. Det skulle innebära en större frihet och möjlighet för privata byggherrar att genomföra en planprocess.

Anf. 49 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Kanske var det där skon klämde. Problemet var inte att det inte byggs, utan att det byggs på fel ställe. Jag kan väl hålla med om det till viss del. Det vore bättre om vi kunde bygga i hela Sverige. Men att dra slutsatsen att det byggs för mycket i storstäderna tycker jag är fel. Det finns nämligen stor efterfrågan, och det gäller för oss att se till att man bygger i takt med den. Vi ska inte försöka skapa en ordning där man bygger mindre där det finns efterfrågan och arbetsmarknad och mer där det inte finns. Man måste försöka göra både och.

Jag håller med om att det behövs fler åtgärder för att stödja ett byggande på mindre orter. Jag har till exempel flera gånger diskuterat nedskrivningsreglerna, som vi pratar om nu. Jag tycker att de många gånger tolkas på ett felaktigt sätt.

Vi har också tillsatt en utredning som tittar på om staten ska gå in och ta ansvar när det gäller topplån och krediter i områden som bankerna har övergett. Ett problem som vi ser på många ställen i dag är att bankerna, när de inte längre har lokalkontor, inte vågar ta ställning och ge lån, även om det är aldrig så bra ställen att bygga på och det finns goda skäl för att göra det.

Här hamnar vi i ett dilemma som vi måste hantera och lösa.
(Applåder)

Anf. 50 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Nuvarande bostadsminister sa att förra regeringen gjorde mest utredningar, men väldigt lite i verkligheten. Vad skönt att få komma till ett skrivbord fullt av färdiga utredningar med en massa förslag och sedan säga att man gör mycket! Det låter jättebra att ni genomför saker, men de som är insatta vet vems politik som ni nu genomför.

Jag kan inte heller låta bli att reflektera över bostadssamtalen som bostadsministern kom sent in i. Nu gör han stor sak av 22-punktsprogrammet. Återigen: Vad skönt att bjuda in Alliansen och låta oss politikutveckla åt er! Det var verkligen det som de samtalen gick ut på.

Min fråga till statsrådet blir: Det politiska engagemang som du själv talar om, de egna förslagen och den nya politiken, vad är det egentligen? Även om det är positivt att delta i dagens debatt kan jag tycka att det här förslaget är ingenting att slå sig för bröstet för. Det här hade vi kunnat genomföra för väldigt länge sedan. Väldigt mycket mer hade också kunnat göras om man hade pratat med expertmyndigheten Boverket tidigare.

Vad innebär det politiska engagemanget? Är det 5 miljarder rakt ned i byggherrarnas fickor – 5 miljarder som de inte ens vill ha?

Anf. 51 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Ni hade regeringsmakten i åtta år och när ni efteråt tittar tillbaka så ser ni att det inte hände så mycket när det gällde bostadsbyggandet. Det var problem när ni tillträdde och det var ännu större problem när ni avgick. När nästa regering sedan genomför förändringar och har fått i gång byggandet säger man: Det var tack vare oss. Ni ska vara glada för att vi har gjort så många utredningar som vi inte genomförde, men vi lade dem på bordet för att ni skulle kunna genomföra dem.

Vad är det för ett sätt att resonera? Jag tycker att det låter väldigt konstigt.

Jag håller med om att Attefall tog initiativ till några bra utredningar. Jag gillar hela idén med Attefallshusen. Det var väl det mest konkreta som hände under förra mandatperioden. Tyvärr har det inte gett så många bostäder, men jag tycker att det var en bra idé. Jag gillar att man utökar frihetsgraden för människor och ger människor möjlighet att genomföra saker utan en massa krångel.

Skillnaden är ju att man nu runt om i Sverige tar fram detaljplaner och mark att bygga på. Byggindustrin jobbar för fullt. När vi frågar byggindustrin vad det finns för hinder, då är det en ökande andel som säger att det inte finns några hinder i dag. Men hindret för de allra flesta är brist på arbetskraft, inte regelkrångel eller brist på pengar. Det är brist på arbetskraft som är det stora problemet.

Det är skillnaden mot förra mandatperioden, för då ansåg hela industrin att det fanns en massa andra problem som gjorde att man inte kom igång med byggandet. Men dessa hinder finns inte i dag, och det beror nog framför allt på ett politiskt engagemang som har dragit igång byggandet. (Applåder)

Anf. 52 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! De hindren finns inte kvar för att vi lyssnade på branschen och vi tog bort dessa hinder. Det är därför som det har förändrats.

Men för er i Miljöpartiet var man tvungen att gå från en bostadsbrist till en bostadskris. Man var tvungen att själv få ministerposten för att vakna upp och förstå att här behövs det rejäla förändringar.

Som det sas tidigare i debatten är de rejäla förändringarna ekonomiska. Det är de förutsättningar som behöver förändras för att det verkligen ska bli en förändring. Då handlar det inte om subventioner.

Ni har en ganska stor budgetpost som ni kan använda på ett otroligt mycket bättre sätt. Därför vill jag fråga: Vad är de ekonomiska förutsättningarna? Vad vill man egentligen göra för att få till den förändringen?

Om vi ska återuppta några samtal måste regeringen först veta vad man själv vill. Det var det som var det största problemet i den förra omgången. Man visste över huvud taget inte vad man vill ha.

Sedan kan man prata om arbetskraftsfrågan. Man tillsätter en utredning som ska föreslå vad man ska göra. Ja, inte blir det bättre av att man river upp lex Laval. Inte blir det bättre av att man motverkar att fler har en möjlighet att hjälpa till. Det största problemet är brist på arbetskraft, och nu gör man det ännu svårare för byggföretag att få tag på utländsk arbetskraft.

Ja, det ska vara goda regler för alla. Det är för oss det grundläggande, men man gör det väldigt mycket svårare. Jag ser inte att det behövs en

utredning för att lösa arbetskraftsproblemet, utan det behövs en större öppenhet för att det ska komma fler hit och arbeta.

Anf. 53 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att Caroline Szyber gör det alldeles för enkelt för sig. Jag har varit med om att införa de arbetskraftsinvandringsregler och migrationsregler som vi har. De är i grunden väldigt bra, och de har bidragit till både byggindustrin och it-industrin. Man har nu möjlighet att anställa folk utifrån på ett sätt som man inte kunde göra innan. Det är väldigt viktigt.

Om vi går tillbaka till det läge som rådde under den förra mandatperioden, tänker oss att marknaden löser allt, drar tillbaka alla de insatser som den här regeringen gör, då blir det farligt. Det kommer att bidra till att man får stopp på bostadsproduktionen igen, och det vore väldigt olyckligt.

Vi behöver ha en aktiv och engagerad bostadspolitik under en lång tid. Då räcker det inte med att tro att marknaden löser allt. Det kommer att behövas mängder av åtgärder, också åtgärder som bidrar till hyresnivåer i nya bostäder som människor har råd att efterfråga. Om vi inte klarar av det är jag rädd för att det kommer att bli ett snabbt slut på den ökande bostadsproduktionen.

Mitt råd till Caroline Szyber är: Se över det här en gång till! Det är många ungdomar och nyanlända i Sverige som behöver hjälp med att få bostäder till rimliga priser. Om ni tar bort dessa stöd riskerar det att det blir stopp på nyproduktionen, och det tycker jag vore väldigt olyckligt.
(Applåder)

Anf. 54 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Tack, Peter Eriksson, för att du deltar i debatten i dag!

Vi har en stor bostadskris som alldeles uppenbarligen är föranledd av och kopplad till migrationspolitiken. Den är skapad av de rödgröna tillsammans med Alliansen sedan ganska många år tillbaka.

För att i efterhand försöka att lösa bostadskrisen har regeringen nu lagt fram, och kommer att lägga fram, en rad strukturella förändringar. Som vi ser det kommer de att skapa problem för samhällsplaneringen och den långsiktiga ekonomin. De kommer att skapa fler otrygga bostadsområden i Sverige.

Man har genomfört tidsbegränsade bygglov, som vi menar kommer att skapa fler utanförskapsområden. Man kommer att föreslå undantagsregler för bygglov vid tillfälliga anläggningsboenden där man kringgår allmänhetens intressen. Senast i dag utökade man delegationsrätten vid antagning av detaljplaner där allmänhetens intressen i allra högsta grad också åsidosätts.

Kommunerna tvingas nu till kortsiktiga lösningar när det gäller att ta fram bostäder. I många kommuner ger man också förtur i bostadskön till nyanlända invandrare. Det är en konsekvens av den situation som vi ser i Sverige i dag.

För att lösa ett problem skapar ni ett nytt, till exempel de tidsbegränsade byggloven som kommer att skapa fler utanförskapsområden.

Min fråga är: Varför går man in på de strukturella förändringarna där man förstör den långsiktiga samhällsplaneringen i stället för att se till de stora viktiga framtida frågorna om en regional bostadsplanering, om ökad

konkurrens bland byggbolagen, om byggkrediter till byggföretag, om att skapa säkrare polisiär närvaro i utanförskapsområdena och om att avskaffa EBO-lagen?

Prot. 2016/17:112

17 maj

Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Anf. 55 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Skälet till de åtgärder som vi föreslår nu är att vi tycker att det behövs fler bostäder. Många människor behöver bostäder. Vi har en bostadsbrist. Vi har tagit ett steg för att åtminstone tillfälligt och tills vidare gå från en bostadskris till en allvarlig bostadsbrist.

Krisen bestod tidigare i att vi inte producerade bostäder i takt med en växande befolkning. Nu gör vi det, och det är en väsentlig skillnad mot tidigare. Vi behöver göra detta under en lång tid för att lösa problemet helt och hållet, och om vi lyckas fortsätta producera bostäder i en bra takt kommer vi att hantera det hela.

Detta kommer att bidra till att Sverige mår bättre och att vi klarar svensk ekonomi bättre. Som exempel ser vi nu att när byggindustrin investerar väldigt mycket pengar bidrar det starkt till svensk ekonomi. Det bidrar till en efterfrågan på arbetskraft, och det hjälper till att få upp sysselsättningen och få ned arbetslösheten. Byggindustrins ökade verksamhet är just nu en av de starka motorerna vad gäller tillväxten i svensk ekonomi.

Anf. 56 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Tack, Peter Eriksson, för svaret! Jag vill också gärna ha svar på när regeringen kommer med de mer långsiktiga förändringarna och förutsättningarna för att kunna skapa fler bostäder i Sverige. Det gäller till exempel den regionala bostadsplaneringen. Vi hade en kommitté som kom med väldigt omfattande förslag på området. När tar regeringen tag i dessa frågor? När får vi se fler förslag för att öka konkurrensen mellan byggbolagen och öka byggkrediterna, något som regeringen också har talat om?

När ska regeringen ta tag i de mest akuta frågorna beträffande EBO-lagen? Den har medfört att det i Sverige har skapats väldigt hög trångboddhet, vilket i förlängningen ger problem om man som ungdom vill ha studiero och kunna klara av sina studier när man bor hemma. Man kanske inte vill vara hemma i första hand utan drar ut på stan, vilket skapar andra problem. EBO-lagen har i allra högsta grad bidragit till många problem i Sverige i dag. När tar regeringen tag i denna fråga? När får vi se säkrare polisiär närvaro i förorterna? När ska man jobba med dessa viktiga frågor?

Utifrån dagens debatt kan jag konstatera att Alliansen inte vill prata med regeringen och att regeringen inte vill prata med Sverigedemokraterna. Läget i bostadspolitikerna är väldigt låst. Detta är jätteviktigt och något som berör flera politiska områden. Jag har sagt det tidigare, och jag säger det igen: Sverigedemokraterna sträcker ut sin hand för att föra politiska samtal med regeringen om detta. Handen är utsträckt, och ni är välkomna att ta den och diskutera dessa viktiga frågor.

Anf. 57 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det blir lite konstigt om man säger att man sträcker ut handen och samtidigt säger att man är emot nästan alla de åtgärder som har lagts fram för att försöka få en ökad bostadsproduktion.

Prot. 2016/17:112
17 maj

Fler steg för en effektiva plan- och bygglag

Vi tar strukturella grepp. Frågan om länsstyrelsernas roll, vilken jag tog upp i mitt huvudanförande, tycker jag är en väldigt central och viktig strukturell faktor. Att få kommunerna och länsstyrelserna att i större utsträckning samspele och tillsammans arbeta fram bostadsförsörjningsplaner i en takt som motsvarar behoven är något helt annat än att man sitter på var sin plats och väntar på att den andra ska agera. Ibland säger man nej och ibland ja, och sedan får man börja om.

Att få staten och kommunerna att samarbeta är ett nytt sätt att se på länsstyrelsernas roll. Jag tycker att detta är en viktig och central strukturell fråga, som vi tar tag i i bland annat den proposition som vi diskuterar nu och det betänkande som ni ska rösta om i eftermiddag.

Det finns även en rad andra saker. Vi ser över Boverkets alla byggregler, vilket också är en central fråga med strukturell betydelse. Vi kommer vidare att stödja arbetet med att få in fler byggföretag och öka konkurrensen från andra länder. Vi gör det genom att exempelvis översätta Boverkets byggregler till andra språk, något vi diskuterade nyss. Detta har inte gjorts tidigare, och det kommer att underlätta mycket för andra länders byggföretag att komma till Sverige.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU17
Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett
(prop. 2016/17:132)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning

§ 8 Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU20
Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning (prop. 2016/17:153)
föredrogs.

Anf. 58 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Sverige har en på många områden väldigt väl utvecklad välfärd. Vi betalar en relativt hög skatt men får samtidigt ut väldigt mycket. Alla barn har rätt till både skola och förskola. Blir vi sjuka har vi tillgång till en bra sjukvård. När vi blir äldre finns det tillgång till både hemtjänst och äldreomsorg, för att ta några exempel.

Ett område där det dock finns mycket att göra inom är tandvården. Det är inte värdigt ett välfärdssamhälle som vårt att inte alla som har behov av att gå till tandläkaren har råd att göra det.

Den nuvarande tandvårdsförsäkringen bygger på att man förutom en tandvårdscheck på några hundra kronor inte får någon subvention alls på kostnader upp till 3 000 kronor. För kostnader mellan 3 000 och 15 000 betalar man 50 procent, och för kostnader över 15 000 betalar man 15 procent. Men om man inte har 3 000 över är detta väldigt mycket pengar.

Sedan den socialdemokratiskt ledda regeringen tillträdde har en del förbättringar gjorts. Den kostnadsfria tandvården för barn och unga utökas nu stegvis, och 2019 kommer alla till och med 23 års ålder att ha en kostnadsfri tandvård. En annan grupp som är i behov av regelbunden kontakt med tandvården är de äldre. Regeringen har därför fördubblat det allmänna tandvårdsbidraget för gruppen 65–74 år från 150 till 300 kronor per år. I och med denna höjning hamnar gruppen på samma nivå som gruppen 75 år och äldre.

Detta är två viktiga steg i rätt riktning, men bortsett från gruppen upp till 23 år är det ändå bara marginella förbättringar. Därför känns det bra att den socialdemokratiska kongressen, som bestämmer vad vi som förtroendevalda socialdemokratiska politiker ska arbeta för, slog fast följande: ”Det är dyrt att gå till tandläkaren och många vuxna låter helt enkelt bli. Det riskerar att drabba både hälsa och plånbok när man till sist måste gå. Dagens system behöver utredas för att närma sig hälso- och sjukvårdens system i syfte att gynna en regelbunden och förebyggande tandvård. Steg ska tas under nästa mandatperiod för en mer jämlik tandvård där tandhälsa inte är en klassfråga.” Med andra ord: Alla måste ha råd att gå till tandläkaren när man behöver det.

Herr talman! Socialutskottets betänkande, som vi nu behandlar, handlar i första hand om att ge Försäkringskassan bättre verktyg för att genomföra åtgärder som motverkar felaktiga utbetalningar av det statliga tandvårdsstödet. Ett enigt utskott står bakom dessa förslag.

För att ge oss som patienter bättre möjligheter att få information om vilka stöd vi kan få i det nuvarande systemet menar regeringen att Försäkringskassan bör uppdatera sin information om alla i dag tillgängliga stöd, även de som finansieras och administreras av landstingen.

För att bidra till en mer jämlik tandvård och tandhälsa kan också riktade insatser mot grupper som i dag inte besöker tandvården behövas. För att ytterligare stärka patienternas ställning har Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket fått i uppdrag att etablera en prisjämförelsetjänst, som gör det möjligt att se vilka tandläkare som ligger lägst i pris. Detta kan på lång sikt bidra till en förbättrad konkurrens. Regeringen gör slutligen bedömningen att det behöver utredas vad som måste göras för att tandhälsan ska bli mer jämlik.

Herr talman! Med dessa åtgärder menar regeringen att ett antal tidigare tillkännagivanden kan betraktas som slutbehandlade och att de motioner från allmänna motionstiden som pekade på behov av informationsinsatser kan avslås. Utskottet håller med om dessa förslag.

Till sist kan man konstatera, herr talman, att en tandvårdsreform värd namnet – en reform som gör att alla som behöver det verkligen har råd att gå till tandläkaren – kommer att kosta en hel del. Den gör dessutom att tänderna blir en del av kroppen, vilket många menar vore det enda rätta.

Prot. 2016/17:112
17 maj

Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning

Då duger det inte att, som de fem borgerliga partierna gjorde under sin regeringstid, urholka välfärden genom stora skattesänkningar, skattesänkningar som de dessutom nu föreslår ska fortsätta.

Är vi inte beredda att betala för att utveckla välfärden och, i det här fallet, tandvården är det naturligtvis inte möjligt att genomföra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik

§ 9 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik

Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU15

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik (skr. 2016/17:62)

föredrogs.

Anf. 59 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! I dag ska vi debattera utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU15 om mänskliga rättigheter. Det är ett viktigt betänkande. Det märks inte minst på att det finns ca 120 yrkanden från den allmänna motionsperioden under riksdagsåret 2015/16 samt innevarande riksdagsår. Motionerna berörs och behandlas i betänkandet, herr talman.

Jag vill inledningsvis säga att jag självklart står bakom samtliga moderata reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Betänkandet är omfattande och behandlar situationen för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik. Tyvärr kommer jag inte att hinna beröra samtliga områden som behandlas i betänkandet. Det beror inte på bristande intresse utan på respekt för kammarens tid, herr talman.

Arbetet med att främja demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och hållbar utveckling genomsyrar den svenska utrikespolitiken sedan lång tid tillbaka. Vi moderater anser att Sverige ska vara en tydlig röst i världen för de mänskliga rättigheterna. Vi anser också att Sverige ska agera bilateralt och multilateralt genom EU, det nordiska samarbetet, FN, Europarådet, OSSE och övriga internationella samarbetspartner.

Regeringen anför i sin skrivelse att den vill ta ett helhetsgrepp om mänskliga rättigheter i hela utrikespolitiken. Men tyvärr måste jag konstatera att det inte tydligt framgår i skrivelsen hur regeringen vill arbeta för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Det framgår inte heller på vilket sätt den vill arbeta. Det framgår inte hur regeringen vill följa upp vad den ska göra. Tyvärr är ofta det dunkelt sagda det dunkelt tänkta. Jag hoppas att så inte är fallet här. Jag hoppas att regeringsföreträdarna här kan ge mer detaljer, så att det går att få en uppfattning om vad regeringen vill göra.

Herr talman! Det är alldeles för viktigt med mänskliga rättigheter för att man ska lova stort och hålla tunt. Det är viktigt, när det handlar om mänskliga rättigheter och om hur regeringen vill arbeta, att det faktiskt finns någonting för oss här i riksdagen att ta ställning till. Det handlar om att ta ställning till hur det ska göras och, förstås, följas upp.

Omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna är en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken och ska så förbli, enligt vår uppfattning. Sverige måste fortsätta med sitt engagemang. Här vill jag speciellt lyfta upp EU, som är den aktör som vi arbetar inom. Inom EU finns det en särskild representant för mänskliga rättigheter. Där finns också den höga representanten för utrikes frågor. Detta är viktiga verktyg i vårt arbete.

I det sammanhanget vill jag nämna någonting som har stor betydelse för mänskliga rättigheter. Det handlar om det östliga partnerskapet. Jag har lyft upp det tidigare, och jag gör det igen. Det är ett väldigt konkret och bra exempel på hur EU kan arbeta för att stödja mänskliga rättigheter. Initiativet kom under föregående mandatperiod. Det var ett initiativ av Sverige och Polen. Syftet var att stärka de mänskliga rättigheterna i de forna Sovjetdelstaterna och driva på för mänskliga rättigheter och kontakter mellan EU och andra östliga länder.

Detta arbete har visat sig vara framgångsrikt. Därför är det viktigt att jobba vidare och att stödja demokratin och den ekonomiska tillväxten.

I de länder där mänskliga rättigheter respekteras råder marknadsekonomi. Det är marknadsekonomi som utvecklar och skapar tillväxt och välstånd för landets medborgare, som är en grund för mänskliga rättigheter. Vi kan från svensk sida göra mycket för att stödja utvecklandet av mer marknadsekonomi och mer ekonomisk tillväxt.

För oss moderater är det angeläget att Sveriges utrikespolitik och utvecklingssamarbete speglar våra förhoppningar om en värld där människor kan leva fria, utan fruktan och nöd. Demokrati och respekt för politiska och medborgarliga rättigheter är centrala förutsättningar för att verkliga ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Jag säger detta eftersom det tyvärr finns väldigt många moln på himlen i dag när det gäller mänskliga rättigheter. Det finns exempel, som förskräcker, på hur mänskliga rättigheter går tillbaka.

I detta sammanhang vill jag tala om vikten av landrapporter när det gäller mänskliga rättigheter. Den 26 april i år offentliggjorde regeringen 135 landrapporter. Detta är bra. Men varför har det dröjt ända till den 26 april innan riksdagen kunde ta del av dessa och innan de blev offentliga? Vi har från oppositionens sida ända sedan valet 2014 frågat nuvarande regering: När kommer rapporterna? Jag vill understryka att jag verkligen hoppas att de 135 landrapporterna, som presenterades i klump, inte är en engångsföreteelse utan att vi kommer att få regelbundna rapporter, precis som tidigare.

Nu är det en föränderlig tid. Det är en tid när mycket händer. Mänskliga rättigheter utmanas. Då måste regeringen ta sitt ansvar och publicera landrapporter. Jag lovar att jag kommer att följa upp detta i riksdagen.

När vi talar om mänskliga rättigheter måste vi också inkludera demokrati, herr talman. Jag kan inte nämna ett enda land där det råder respekt för mänskliga rättigheter i övrigt och där det inte råder demokrati. Jag sä-

ger detta eftersom jag i mitt uppdrag inom OSSE har deltagit som valobservatör i ett stort antal länder. Jag har sett skräckexempel, där det inte finns någon som helst respekt för hur ett val ska genomföras. Det handlar om hur en kampanj bedrivs och om hur medierna fungerar. Det handlar om hur vallängder upprättas. Det handlar om hur valsedlar upprättas. Det handlar om finansiering av partier. Det handlar om köp av röster, om korrup­tion. Det handlar också om hur valresultatet tas till vara.

Vi måste från svensk sida se till att ge stöd så att fler länder får möjlighet att tillämpa demokrati. Det handlar om att fler medborgare, fler människor, ska få möjlighet att rösta fritt och demokratiskt. En person har en röst, ingenting annat.

Ytterligare ett område jag vill ta upp är yttrandefriheten. Vi har sett att den förminskas år efter år. Det vi har behandlat i vår motion från Moderaterna är yttrandefrihet på nätet. Jag tycker att detta är viktigt. Vi politiker talar ofta om yttrandefrihet i form av tryckta medier. Vi får inte glömma internet. I till exempel Turkiet stängs ytterligare hemsidor dagligen, utöver de hundra tusen hemsidor som sedan något år är stängda.

Tyvärr är Turkiet inte det enda landet som stänger hemsidor. Det finns lika skrämmande exempel när det gäller Ryssland och Vitryssland, för att nämna några länder i vår närhet. Pressfriheten ska gälla även internet, precis som överallt annars, och detta är en fråga där vi som nation kan göra skillnad genom att lyfta upp och trumma på vikten av frihet när det gäller yttranderätt också på nätet.

Ytterligare ett område är jämställdhet. Kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rättigheter. Det här är en viktig, viktig del. Vi ska inte bara tala om kvinnor i medling, vi ska inte bara tala om kvinnor i politik, utan vi ska också se på hur situationen ser ut för kvinnor.

Jag tänker här på flickorna i många länder som kanske har en lagstadgad rätt till skolgång. Men de kan inte fullgöra skolgången, för när det inträffar någonting i familjen, till exempel svårigheter att försörja familjen, svårigheter att ta hand om yngre barn eller något annat – vem av barnen är det som lämnar skolgången? Jo, det är flickorna. Det är döttrarna.

Ett annat problem som drabbar den lite äldre flickan eller unga kvinnan är arrangerade äktenskap. Detta är något som vi från svensk sida också måste stå upp och uttala och verka för att det inte ska förekomma.

Herr talman! Skilsmässa från maken kan i många sammanhang vara helt omöjligt för kvinnor att ta initiativ till. En kvinna kan vara tvungen att leva kvar i ett miserabelt äktenskap för att hon inte har möjlighet att försörja sig själv och inte heller att få vårdnaden om sina barn.

Vad kan vi göra åt detta? Jo, vi kan stödja möjligheten till ekonomisk utveckling för kvinnor, till exempel möjlighet att driva företag, möjlighet att tjäna pengar och möjlighet att äga sitt företag. Det finns länder där änkor faktiskt inte kan äga vare sig mark, företag eller ekonomiska tillgångar. Vad händer med den kvinnan när maken dör? Antingen ärver sonen eller till exempel makens bror. Detta är någonting som inte är acceptabelt, och det finns mycket vi kan göra.

Jag vill också ta upp situationen för hbtq-personer. Mycket kring hbtq-frågor i ett land återspeglar hur situationen ser ut för de mänskliga rättigheterna i landet, och därför är jag mycket, mycket förvånad och faktiskt oroad över det uttryck som fälldes av den svenska kommentatorn på årets Eurovision: Artisten är gravt homosexuell. Vad säger det om svenska

mänskliga rättigheter? Jag hoppas att det inte säger någonting alls utan att det var ett plump uttalande.

Däremot är det viktigt att vi fortsätter att titta på hur det ser ut, inte bara i Sverige utan också i vår omvärld. Vi vet alla att hbtq-personer i Ryssland har svårigheter. Jag vill säga att varje människa har rätt till sin egen sexuella identitet och sin egen sexuella läggning. Det är ingenting som ska förtryckas av någon stat eller regim.

Av respekt för kammarens tid, herr talman, slutar jag här.
(Applåder)

Anf. 60 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi som bekant regeringens skrivelser om dess prioriteringar av utrikespolitiken för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Precis som föregående talare sa är detta ett ämne som engagerar många med väldigt många väckta motioner, det med rätta. Jag tror också att det finns en ganska bred enighet här inne om att Sverige ska inta en ledande roll för detta globalt, och det är därför som jag tycker att det är lite tråkigt att regeringen inte har varit tydligare med vad exakt det är man vill göra.

Det finns vissa saker som jag tycker är extra viktiga att lyfta upp, och det handlar om att fokusera på de fundamentala rättigheterna, inte minst för människor i de minst utvecklade länderna. Vi menar att det är oerhört viktigt att verka för att människor själva ska kunna förändra sin livssituation till det bättre.

Vi ser hur flertalet fattiga människor inte minst på landsbygden lever utan en god tillgång till rent vatten, livsmedel och sanitet, och detta kan vara avgörande för att de ska kunna kämpa för att ändra och förbättra andra mänskliga rättigheter för sig själva och andra.

Vi anser därför att en central del av detta arbete bör vara att fokusera på rätten till just en skälig levnadsstandard, rätten till utbildning och rätten till hälsa – alltså sådant som är grundläggande mänskliga rättigheter såväl enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som enligt den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Det är extremt viktigt att Sverige exempelvis verkar för att fler länder lever upp till hela FN:s deklaration om mänskliga rättigheter i stället för att begränsa dem i enlighet med exempelvis Kairodeklarationen, som ett flertal muslimska länder har antagit. Det är en deklaration som nu lyckligtvis granskas tack vare Europarådets parlamentariska församling.

Herr talman! Återkommande allmänna val är omistliga i väl utvecklade och demokratiskt mogna länder. I utvecklade länder och medelinkomstländer främjar allmänna val bland annat ansvarstagande och legitimitet. Vi har dessvärre sett hur forskning från några av världens främsta experter på det här området har bekräftat bilden av att flera av de minst utvecklade länderna tvärtom har problem i samband med valrörelser. Det finns ett negativt samband mellan valrörelser och en god samhällsstyrning.

Det här är naturligtvis problematiskt. I mindre utvecklade länder är det vanligt förekommande att grunden för politiska partier främst handlar om etnisk tillhörighet snarare än ideologi, vilket uppenbarligen är fullkomligt

Prot. 2016/17:112
17 maj

*Mänskliga rättigheter,
demokrati och rätts-
statens principer i
svensk utrikespolitik*

galet. Vi ser även hur väljare i de minst utvecklade länderna har dålig tillgång till information, bristande utbildning och bristande kunskaper om hur en stat fungerar.

Det är kort och gott som gjort för att oärliga och korrupta personer ska ges en systematisk fördel inom den politiska sfären i den här typen av länder, med en risk för våldsamheter under valkampanjerna. Detta är någonting som vi måste begränsa, inte minst för att främja demokratin i hela världen.

Sverigedemokraterna ser som bekant demokrati som det enda sättet för de minst utvecklade länderna att nå utveckling och framgång. Men demokrati är så mycket mer än genomförandet av val. Vi hörde i ett tidigare anförande att det finns flera skräckexempel på hur val kan genomföras. För att säkerställa en sjyst process är det för oss en självklarhet att man också upprättar en checklista med ett minimum av kriterier som ska uppfyllas innan det internationella samfundet uppmanas att utöva påtryckningar på en regering att genomföra allmänna val. Innan kriterierna är uppfyllda bör man alltså fokusera på det grundläggande uppdraget att få dem uppfyllda och fokusera på att man faktiskt kan genomföra sjysta val.

Vi har likaså sett hur religiös förföljelse har blivit allt vanligare. Kristna råkar vara världens mest förföljda religiösa grupp, och även här ser jag att regeringens påtryckningar och satsningar för att särskilt uppmärksamma detta förtryck är oroväckande blygsamma. Här kan och bör regeringen göra betydligt mer och bli en betydligt starkare internationell röst.

Herr talman! Jag gläds åt regeringens uttalade ambition att främja kvinnors rättigheter och arbeta för jämställdhet. Men som i så många andra fall har man ofta hamnat på fel kurs. Man struntar i de viktiga frågorna och fokuserar i stället på symbolfrågor som ser bra ut på löpsedlarna här i Sverige.

Vi sverigedemokrater menar att det är dags för regeringen att faktiskt ta tag i de riktigt stora problem som påverkar kvinnors vardag i hela världen, problem som de allra flesta här i Sverige över huvud taget inte ens kan sätta sig in i eller förstå.

Vi bör ge kvinnor i utvecklingsländer de förutsättningar som behövs för att de över huvud taget ska ha möjlighet att delta i utbildning och stå till arbetsmarknadens förfogande. I dag ägnar många kvinnor i utvecklingsländer en stor del av sin tid åt överlevnad i form av att exempelvis hämta vatten och trygga livsmedelsförsörjningen för familjen. Flickor väljer hellre att stanna hemma från skolan på grund av avsaknad av sunda sanitära förhållanden eller för att de tvingas hjälpa människor, inte minst sina egna familjer, med hushållsarbete. Detta hindrar flickor och kvinnor från att utvecklas. Det är där som vi behöver rikta vårt fokus så att även dessa kvinnor kan få en bra framtid.

Likaså har kvinnor i flera länder en särskilt utsatt situation där de utsätts för sexuella övergrepp och andra former av våldsyttningar. Samtidigt har de ofta dålig tillgång till rättsväsendet. Det finns en lång rad exempel där kvinnor riskerar att utsättas för hedersmord, lynchning eller offentlig avrättning på grund av att de själva har utsatts för något så vidrigt som våldtäkt eller för att de har haft sexuellt umgänge utanför äktenskapet. Det är fullkomligt oacceptabelt. Regeringen måste vara tydlig, inte minst med den inriktning man säger sig företräda.

Herr talman! Vad jag också tycker är oerhört viktigt att belysa är att barnkonventionen bör få en mycket större plats i utrikespolitiken. Varje dag dör till exempel 2 000 barn i diarré som har orsakats av smutsigt vatten och dåliga sanitära förhållanden.

Barn är de mest utsatta i krig och under katastrofer. Barn glöms alltför lätt bort när symbolfrågorna återigen hamnar i fokus i stället för de viktiga frågorna som handlar om liv och död. Vi har sett hur barn blir offer för de värsta formerna av barnarbete, sexuellt utnyttjande, olika former av våld och diskriminering, barnäktenskap och könsstympning. Det får inte råda något tvivel om att ett särskilt fokus i svensk utrikespolitik bör riktas för att förhindra utsattheten för de svagaste i samhället, de som ska bygga vidare på ett framtida sunt samhälle.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 14 och 20. Samtidigt är jag tydlig med att vi står bakom samtliga SD-reservationer i betänkandet. Jag vill även lägga till att det finns mycket mer jag skulle vilja ta upp, men av respekt för kammarens tid avslutar jag här.

Anf. 61 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Betänkandet rör, som har framgått, mänskliga rättigheter. Det är ett betänkande som i år fokuserar på regeringens skrivelse. Det är en läsvärd skrivelse, och den har föranlett många motioner. Många tror att vi nu behandlar de MR-rapporter som kom i en explosiv mängd för en knapp månad sedan, men så är inte fallet eftersom vi inte har hunnit med dem i vårt betänkande. Här finns bara skrivelsen och diverse motioner.

Grunden för mänskliga rättigheter var erfarenheterna från andra världskriget – att inte göra om utan göra rätt samt säkerställa att konflikter inte skapades på grund av förtryck eller att människor inte upplevde att de hade möjligheter eller friheter utan tog till våld.

Dessa rättigheter är universella, odelbara och ömsesidigt förstärkande. Det gör att vi inte anser att de är något som varje nation fritt kan sälla bland, oavsett om det är på kulturell grund, politisk grund, religiös grund eller annat.

Herr talman! För elfte året i rad ser vi hur friheterna minskar i världen. Transparency International är tydlig. Mänskliga fri- och rättigheter tas steg bakåt i utvecklingen. Vi ser populism, fler autokratiska ledare – förtryckare – fogas till dem vi känner sedan gammalt.

Sverige ska vara en kompromisslös röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Det är vår hållning. Därför är det naturligtvis viktigt att försöka fokusera på ett antal områden också när vi jobbar med frågor om mänskliga rättigheter. Centerpartiet har i en reservation pekat på frågor om uppföljning, och vi hoppas att regeringen kommer att ta fasta på de frågorna även om reservationen inte stöds av kammaren.

När ofriheten frodas ser vi ofta att rättsstater eroderar eller blir helt obefintliga. Rätten till rättvis rättegång, frihet från korruption och ett oberoende rättsväsen är en central grund för demokrati och mänskliga rättigheter och för att motverka och hindra konflikter från att uppstå.

Herr talman! Här vill jag göra en liten utvikning om de rapporter som kom i april som vi har fått ta del av.

Utrikesministern säger att från och med 2017 behandlas även demokrati och rättsstatens principer i rapporterna – till skillnad från tidigare. Det är lite intressant.

Herr talman! Av rapporten om mänskliga rättigheter gällande Kina från 2013 framgår följande om rättssäkerhet och rättsstatsprincipen: Det finns inget fritt rättssystem i Kina eftersom rättssystemet ligger under kommunistpartiets kontroll. Den politiska inblandningen är stor i politiskt känsliga fall.

I den rapport som nyligen har kommit finns rubriken ”Rättsstatens principer – En princip för god samhällsstyrning”. Där framgår följande: ”Rättsväsendet i Kina är inte oberoende utan underställt kommunistpartiets kontroll. Partiets inblandning är särskilt påtaglig i politiskt känsliga fall.”

Det skulle kunna vara ett helt nytt ställningstagande från en regering, men det låter inte så i mina öron, herr talman. Det låter snarare som att man i ett pressmeddelande markerat att någonting är nytt när det egentligen inte är det. Det råder en historisk trend där vi pekar på demokrati och rättsstatens principer som viktiga delar för mänskliga rättigheter. Om vi läser de offentliga rapporterna från 2002 och framåt kan vi se detta speglat. Mycket skrik för lite ull, herr talman.

Tydlighet i utrikespolitiken är naturligtvis viktigt när det gäller mänskliga rättigheter.

Jag vill understryka det Centerpartiet pekar på i ett särskilt yttrande, nämligen den universella rätten. Vi har valt att inte reservera oss i år på den punkten, men vi hänvisar till tidigare års ställningstaganden när det gäller vikten av att lyfta upp och utveckla ICC, förutsättningen för att skapa en universell rättsordning i fråga om brott mot mänskligheten, folkmord, och att säkra att straffrihet inte får råda. Det är naturligtvis en viktig förutsättning för att lösa konflikter och bygga mänskliga rättigheter universellt.

Ofriheten ökar. Det civila samhället är ett tydligt bevis på just detta. När förtryckare, auktoritära ledare och system griper omkring sig stryper man på olika sätt det civila samhället. Vi kan se att det civila samhället beskärs i allt fler länder. Rädslans herrar – det är oftast herrar – pekar på olikheter som ett hot. Den som inte delar ledarens uppfattning riskerar fängelse eller ännu värre.

Vi kan se hur herrar Maduro, Erdoğan, Putin, Mugabe, Duterte och Kim Jong Un nu på olika sätt får fler följare globalt. Det är naturligtvis mycket allvarligt. För oss är det viktigt att stå upp och vara en tydlig röst mot dem. Det gäller också internet. Det har vi berört, också i andra sammanhang, och det finns omtalat i en reservation.

När ofriheten ökar, herr talman, handlar det också tydligt om att kvinnor och flickor offras. Kvinnors och flickors rätt till den egna kroppen hotas i allt fler länder.

Rätten till abort, fri och laglig abort, stryps också. Det är en fråga där vi i Centerpartiet tycker att vi måste vara oerhört tydliga från svensk sida. Vår röst får inte tystna när andras gör det. Därför vill jag, herr talman, yrka bifall till reservation 6 under punkt 4, som rör just den ofriheten.

Ofriheten ökar även för hbtq-personer. Jag vill understryka vad som tidigare sagts om rätten att bestämma själv vem man vill älska och vem man vill vara. När vi får rapporter från Ryssland – Tjetjenien är en del av Ryssland – om massgravar och att straffrihet råder för dem som begått dessa oerhört grova brott, då måste vi vara tydliga. Ingen får tveka inför detta.

Herr talman! Det är hög tid att agera via våra ambassader, via EU och via FN:s säkerhetsråd, i våra bilaterala kontakter och i våra MR-rapporter för att ingen ska tvivla på att Sverige är berett att tala när andra tystnar för att det är obekvämt eller försvårar det internationella samtalet på något ställe.

Med det, herr talman, vill jag som sagt understryka att jag står bakom samtliga reservationer där Centerpartiet har markerat men att jag yrkar bifall endast till den som jag nämnde tidigare.

Anf. 62 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Även om jag vill vara tydlig med att jag står bakom mycket av det Kerstin Lundgren sa här är det en hel del saker som skiljer oss åt, inte minst när det gäller demokrati. Jag delar uppfattningen att det är viktigt att jobba för demokrati. Vi ser att de mest odemokratiska länderna också har en betydligt högre nivå av bristande mänskliga rättigheter. Men Kerstin Lundgren nämnde någonting om abort.

Jag står till fullo bakom rätten till sund och säker abort som är moderniserad. Däremot råder det lite olika uppfattningar om abort runt om i världen, även i den mer utvecklade och demokratiska delen.

Det jag saknade i Kerstin Lundgrens anförande var det viktiga i den här frågan, nämligen att bekämpa könsselektiva aborter. Den typen av abort finns i förtryckarstater, i Kina och i flera av de muslimska länderna. Man väljer bort ett foster eller ofött barn på grund av det kön det råkar ha. Är det här någonting som Kerstin Lundgren över huvud taget tycker är viktigt att ta upp?

Anf. 63 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag är inte förvånad över Markus Wiechels kommentar att det finns mycket som skiljer oss åt när det gäller mänskliga rättigheter. Hela vår hållning bygger ju på alla människors lika rätt och värde – att inte dela upp, att inte ge vissa mer rätt än någon annan, att inte säga att den är god och den är ond på det sätt som kännetecknar Sverigedemokraterna i deras politiska gärning.

Det är på den grunden som rasister bygger sin argumentationslinje – att dela upp människor, att inte se alla som likvärdiga. Gör man det hamnar man lätt i samma miljöer som Sverigedemokraterna. Jag är glad att vi skiljer oss åt på det sättet, men jag beklagar att vi har ett parti i Sveriges riksdag som står för de värderingarna. Det är bekymmersamt. Men debatten pågår, och vi talar uppenbarligen med varandra. Det finns de som försöker säga att vi inte gör det.

Så till kvinnors rättigheter, som är mänskliga rättigheter. Jag utgår från att Markus Wiechel håller med om att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Om det är så är naturligtvis kvinnans rätt till sin kropp helt avgörande, liksom kvinnans rätt att välja och bestämma om hon vill göra abort eller inte, oavsett vad andra tycker.

Med den utgångspunkten behöver man inte ha den typ av selektivt seende som ni så gärna har. Den selektiva hållning som vissa länder har är selektiv just därför att man betraktar vissa som mer värda än andra.

Jag betraktar inte den ena människan som mer värd än den andra, men jag vill vara solklar med att kvinnor ska ha rätt att avgöra om de vill göra abort eller inte.

Anf. 64 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren har över huvud taget inte lyssnat på något jag sagt i dag – eller någonsin tidigare, verkar det som. När har jag någonsin delat upp grupper i olika fack? När har Sverigedemokraterna gjort det under tiden som Kerstin Lundgren har suttit i utrikesutskottet eller över huvud taget? Det är ju rent hittepå. Det är rent trams. Jag blir uppriktigt sagt ganska upprörd över en sådan sak.

Jag ägnade ganska stor del av mitt anförande, trots att det fanns mycket att tala om, åt att tala om kvinnors rättigheter. Men Kerstin Lundgren berör inte ens den fråga jag ställde.

Den handlar om könss selektiva aborter. Är det viktigt eller inte för Centerpartiet att förhindra könss selektiva aborter? Är det viktigare än att garantera att man i vissa länder ska kunna fortsätta med den här typen av selektiva medel?

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man lyfter fram rätten för kvinnor att döda ett ofött barn på grund av dess kön snarare än rätten för ett ofött barn att födas oavsett vilket kön det råkar ha.

Anf. 65 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag har faktiskt läst diverse sverigedemokratiska skrifter. Jag läser vad ni säger och hur ni uttrycker er i olika sammanhang. Och när jag gör det, herr talman, när jag inte bara lyssnar på en del inlägg utan ser den kontext i vilken de görs, är min slutsats att Sverigedemokraternas hela idé bygger på att dela upp människor, att inte se alla som lika värda. Det är väl också ett av de tydliga uttrycken för Sverigedemokraternas historiska rotsystem, herr talman.

Det är ändå med viss förvåning jag hör Markus Wiechel tala om att man dödar barn.

Vi har hållningen, herr talman, att kvinnans rätt att avgöra och bestämma över sin kropp och frihet att göra lagliga och säkra aborter är någonting oerhört viktigt.

Sedan finns det – det har vi också kritiserat – i Kina, med den hållning man haft där, en markör för den patriarkala hållningen: Man tycker att vissa är mer värda än andra. Det är naturligtvis någonting som vi kritiserar på alla ställen, och det påverkar. Jag sa att vi inte fick sälla mänskliga rättigheter oavsett politisk, religiös eller kulturell hållning. Det är naturligtvis någonting som gäller också här.

Anf. 66 HANS LINDE (V):

Herr talman! När riksdagen diskuterar och debatterar mänskliga rättigheter tar vi oftast fram den mest storslagna retoriken och våra allra bästa formuleringar. Det är ofta vackert och lite stämningfullt men inte alltid lika konkret.

Det är lätt att uppfatta de mänskliga rättigheterna som något lite vagt och något som det råder enighet om i denna kammare. Men utgångspunkten för en debatt om mänskliga rättigheter är, eller rättare sagt borde vara, FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948. De 30 artiklarna, som världens länder har ställt sig bakom, är allt annat än vaga eller tom retorik.

FN:s allmänna deklaration är på punkt efter punkt glasklar när det kommer till regeringars och beslutsfattaresh tunga ansvar men också tydlig när

det gäller de konkreta rättigheter som vi alla har, oavsett om vi är manliga riksdagsledamöter i Sverige, hbtq-personer i Uganda eller kvinnor eller flickor i Nicaragua.

De mänskliga rättigheterna bär på en stor inneboende sprängkraft. Att säga att alla människor är lika mycket värda, att de mänskliga rättigheterna är individuella, odelbara och ömsesidigt samverkande är, tyvärr, i vår tid och vår värld, fortfarande i högsta grad revolutionärt. Skulle vi verkligen, i ord och handling, visa att de mänskliga rättigheterna omfattar alla skulle inte bara världen, utan också vårt eget land, se väldigt annorlunda ut.

För ett Sverige som respekterade artikel 14, som slår fast att ”var och en har rätt att i andra länder söka och åtnjuta asyl från förföljelse” hade inte varit ett land som skickar tillbaka barn till krigets och våldets Afghanistan.

Hade vi i Sverige respekterat artikel 23, som säger ”var och en har utan diskriminering rätt till lika lön för lika arbete”, hade vi inte accepterat att kvinnor i Sverige i genomsnitt tjänar 3,6 miljoner kronor mindre än män under en livstid.

Jag tror att debatten i denna kammare om bostadsbrist och arbetslöshet hade sett väldigt annorlunda ut om vi hade tagit vår utgångspunkt i artiklarna 23 och 25, som beskriver allas grundläggande rätt till arbete och bostad.

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som står upp för alla mänskliga rättigheter, oavsett var, när eller med vilka motiv de kränks eller inskränks – oavsett om det sker på Medelhavet, i Irans fångelser eller i våra egna svenska sovrum. Ska vi vara en trovärdig kraft för mänskliga rättigheter i världen måste vi börja med att se våra egna utmaningar i vårt eget land.

Herr talman! I dagens betänkande har Vänsterpartiet sju reservationer med skarpa och konkreta förslag till hur vi vill skärpa och utveckla Sveriges arbete för de mänskliga rättigheterna.

Eftersom det i artikel 2 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna slås fast att var och en är berättigad till alla mänskliga rättigheter och friheter, utan åtskillnad av något slag, lyfter vi i reservation 7 fram konkreta förslag till hur Sverige nu skulle kunna arbeta inom FN-systemet för att stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna. Vi vill reformera rådet för mänskliga rättigheter, stärka mandatet och oberoendet för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och tydligt inkludera arbetet med de mänskliga rättigheterna i uppdraget för FN:s landssamordnare runt om i världen.

Grundläggande borde vara att ett Sverige som står upp för de mänskliga rättigheterna aldrig bidrar till att rösta in länder som kränker de mänskliga rättigheterna i de FN-organ som står upp för och ska beskydda just de rättigheterna.

Vi har det senaste decenniet sett många exempel på brott mot folkrätten: de USA-ledda anfallskrigen mot Irak och Afghanistan, Rysslands ockupation och annektering av Krim, Israels bosättningspolitik. I folkrättsbrottens spår följer ökat våld, utbrett förtryck och omfattande och grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

I reservation 30 lyfter vi därför fram vikten av att återupprätta respekten för folkrätten. Vi vill stärka FN:s internationella domstol, Permanenta skiljedomstolen och Internationella brottmålsdomstolen.

Herr talman! Artikel 5 slår fast att ingen får utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Detta är en rättighet som också gäller världens barn. Därför vill vi i Vänsterpartiet att Sverige inleder ett aktivt arbete för att samtliga jordens länder ska förbjuda barnaga.

I artikel 6 beskrivs allas rätt till en identitet. Men ett av tre barn som föds här på jorden saknar födelsebevis. Dessa krav lyfter vi fram i reservation 21 eftersom vi ser ett behov av tydliga riktlinjer, verktyg och kompetens, för att förstärka och systematisera Sveriges arbete med barns rättigheter.

I artikel 25 i deklarationen om de mänskliga rättigheterna fastslås allas rätt till hälsa. Vi vet att detta förutsätter rätten till den egna kroppen, sexualiteten och reproduktionen, inklusive rätten att kunna genomföra en laglig och säker abort. Därför har vi i reservation 9 lyft behovet av att Sverige avsätter minst 10 procent av sin biståndsbudget till arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa och motsvarande rättigheter och att vi ökar stödet till preventivmedel, faktabaserad sexualupplysning och tillgängliga ungdomsmottagningar.

Vi vill att Sverige aktivt arbetar för att alla länder ska genomföra FN:s resolutioner om att förebygga och utrota barn- och tvångsäktenskap.

Herr talman! Hbtq-personers rättigheter är också mänskliga rättigheter. Vi vill att Sverige ökar stödet till de modiga hbtq-aktivister som kämpar runt om i världen och ser till att hbtq-organisationer också får komma till tals och ha en röst inom FN-systemet. Vi vill nu att Sverige använder sin plats i säkerhetsrådet till att synliggöra våldet mot hbtq-personer i väpnade konflikter, inte minst det vi nu ser drabba hbtq-personer i Tjetjenien, Syrien och Irak.

Eftersom homo- och bisexuella kvinnor och transkvinnor tillhör de mest utsatta grupperna bland världens kvinnor tycker vi också att det är centralt att hbtq-frågorna lyfts i kvinnokommissionen.

Herr talman! Artikel 18 säger att var och en har rätt till religionsfrihet, men vi ser i dag världen över, inklusive i vårt eget land, hur religions- och övertygelsefriheten kränks. Kränkningarna drabbar utövare av samtliga religioner, såväl som personer som inte har någon religiös tro. Men vi ser att de särskilt drabbar kvinnor och flickor. I en alltför stor del av världen ser vi hur maktens män tar sig rätten att bestämma över kvinnors kroppar och sexualitet och till och med över hur kvinnor och flickor ska klä sig: vad de ska få bära och vad de inte ska få ha på sig.

Vi säger därför i reservation 25 att Sverige, med bland annat Norge och Nederländerna som förebilder, ska arbeta långsiktigt och strukturerat med frågor som rör religions- och övertygelsefrihet i sin utrikespolitik och att man tillsammans med det svenska civila samhället ska ta fram ett dialogmaterial om dessa frågor, som Utrikesdepartementet, Sida och andra viktiga aktörer kan använda i sitt arbete.

Artikel 23 i FN:s deklaration slår fast allas rätt till arbete, socialt skydd vid arbetslöshet och rätten att bilda fria och oberoende fackföreningar. Här har Vänsterpartiet lagt fram åtta konkreta yrkanden. Jag noterar att inget borgerligt parti, inte heller Sverigedemokraterna, har något enda yrkande på detta område.

Från Vänsterpartiets sida vill vi stärka ILO, Internationella arbetsorganisationen, bland annat för att kunna införa sanktioner mot stater som kränker kärnkonventionerna. Vi vill att EU:s handelsavtal villkoras med att

ILO:s kärnkonventioner respekteras och att Sverige tar fram bindande riktlinjer för företags ansvar för de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Jag ska avsluta med att säga att en debatt om mänskliga rättigheter i riksdagen ofta präglas av högstämmda tal och fin retorik. Men det krävs mer än vackra ord om vi ska försvara och stå upp för de mänskliga rättigheterna. Det krävs också politisk vilja och ofta politiskt mod. Det krävs tydliga beslut och att man är beredd att avsätta de resurser som är nödvändiga, även när det kostar på.

Vi i Vänsterpartiet har i våra reservationer och yrkanden visat på en rad konkreta förslag till hur Sverige kan förstärka sitt arbete för de mänskliga rättigheterna, om vi som land har viljan och modet att göra det. Vi står såklart bakom alla våra förslag och reservationer, men jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 19 om behoven av ökade insatser när det gäller sexuell och reproduktiv hälsa och motsvarande rättigheter.

Anf. 67 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Människovärdet ska stå i fokus, och arbetet för att skydda och värna mänskliga fri- och rättigheter ska vara ett huvudmål för utrikespolitiken. Begreppet mänskliga rättigheter bygger på tesen att den enskilda människan ska värnas mot övergrepp i alla olika religioner och kulturer i hela världen.

Mänskliga rättigheter reglerar varje persons rättigheter mot staten och statens förpliktelser mot varje person. Men i en globaliserad värld är det inte längre bara staten som har till uppgift att främja och garantera respekten för mänskliga rättigheter. Alla enskilda människor och globala aktörer, som internationella organisationer och multinationella företag, har ett ansvar för sina medmänniskors situation.

Den kristdemokratiska ideologin sätter just människovärdet i centrum. Varje individ har ett och samma värde, ett okränkbart värde. Ska vi gemensamt komma någon vart i vår strävan efter att utrota fattigdom och förtryck måste vi ha människovärdet som utgångspunkt.

Apartheid i Sydafrika vore otänkbart om de vita i Sydafrika hade velat ta till sig att människovärdet inte har något alls med hudfärg att göra. Tortyr och mord på hbtq-personer i Tjetjenien hade inte kunnat ske om insikten funnits att människovärdet inte har något alls med sexuell läggning att göra.

Dawit Isaak, Gui Minhai och Raif Badawi hade inte suttit fängslade, och Islamiska staten hade aldrig kunnat mörda på grund av religiös eller etnisk tillhörighet – den hade inte ens funnits. Listan kan dessvärre göras mycket lång, antingen det gäller listan på grova brott mot mänskliga fri- och rättigheter som pågår i vår värld eller listan på vad som inte hade hänt om människovärdet stod i centrum.

Kampen för mänskliga fri- och rättigheter är inte lika självklar längre. Kampen är på väg att tystna. Vi såg det i förhandlingarna om FN:s nya hållbarhetsmål. Vi ser det i EU-samarbetet, där länderna som tydligt står upp för mänskliga rättigheter blir färre. Det är i ljuset av detta oerhört viktigt att Sverige inte sviker.

Det är viktigt att Sverige inte sviker när vi vill idka handel med länder där respekten för mänskliga fri- och rättigheter inte är av betydelse. Det är viktigt att Sverige inte sviker i jakten på berömmelse och positioner i FN-samarbetet.

Herr talman! Världen är stor och MR-förbrytelserna många. Engagemanget i denna kammare är stort när det gäller att försvara mänskliga fri- och rättigheter, vilket gör att också detta betänkande är omfattande. Jag har därför valt att i detta anförande bara nämna några exempel på tematiska områden där vi kristdemokrater hade velat se ytterligare insatser och mer konkret handlande från svensk sida.

Låt mig börja med FN. I skrivelsen står att FN är det enda världsspännande mellanstatliga forumet för normutveckling och tillsyn när det gäller efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna och att Sveriges arbete inom FN speglar en allmän ambition att öka organisationens roll och förstärka de internationella insatserna för mänskliga rättigheter. Det är en god ambition. FN är en unik och viktig organisation, men det krävs mer, för det är en organisation med enorma utmaningar och vars trovärdighet har skadats.

Sverige befinner sig som FN-medlem jämte en rad länder med en syn på demokrati och mänskliga rättigheter som skiljer sig avsevärt från vår egen. Därför är det också helt avgörande att FN ökar tempot när det gäller reformarbetet. Utan en förändring kommer tilltron till FN inte att bestå.

Regeringen satsade stort på att få en plats i FN:s säkerhetsråd. Samma engagemang och samma stora satsning måste nu till för att få till stånd en reformering.

Att det finns brister visar inte minst den senaste tidens uppmärksamhet kring att Sverige inte har haft någon hållning när det gäller Saudiarabiens inträde i kvinnokommissionen. Exemplet som inte når medierna är givetvis många. Det är exempelvis nu oklart om Sverige har medverkat till att Kina har fått en plats i MR-rådet – detta råd för mänskliga rättigheter som dessvärre består av medlemmar som konsekvent bryter mot de rättigheter som de är utsedda att försvara. Kristdemokraterna föreslår därför att krav och kriterier måste finnas för att länder ska kunna få en plats i MR-rådet.

Herr talman! Yttrandefrihet är en mänsklig rättighet och en av hörnstenarna i en demokrati. Alla människor har rätt att uttrycka sig, ta del av och sprida information och åsikter. Det fria ordet främjar samhälls- och demokratisk utveckling. Internet har bara på några decennier förändrat vår värld. Det har ökat människors möjlighet att få kunskap och information, uttrycka åsikter och utbyta idéer. Samtidigt finns en tendens att regeringar genom censur, övervakning, restriktiv lagstiftning och filtrering försöker ta kontroll över den informations-spridning som internet bidrar till.

I vår alliansgemensamma reservation betonar vi därför att Sverige måste vara en förkämpe för friheten på nätet. Vi ska följa upp MR-rådets resolution om principen om att samma rättigheter gäller på internet som utanför. Sverige var en gång initiativtagare till denna resolution, och vi ska fortsätta att vara dess främsta försvarare.

Herr talman! Religions- och övertygelsefriheten ägs av varje enskild människa. Den kränks i dag i många länder. På alltför många håll förföljs människor för sin tro eller icke-tro och drivs på flykt från sina hem under de mest vedervärdiga hot. Inskränkningar av denna frihet måste uppmärksammas och fördömas. Kristdemokraterna menar att arbetet med religionsfrihet måste komma högre upp på den internationella dagordningen. Vi anser exempelvis att alla diplomater bör ha genomgått en utbildning i frågor som rör religionsfrihet för att bejaka detta bättre i olika länder där vi verkar.

Herr talman! Det finns många civilsamhällesorganisationer som arbetar särskilt för att stödja oppositionella grupper och människorättskämpar i repressiva stater runt om i världen. Detta arbete är oerhört betydelsefullt för de enskilda som dagligen riskerar sin egen och sin familjs säkerhet för att stå upp för mänskliga fri- och rättigheter. Trots detta begränsas människors möjligheter att organisera sig i allt större utsträckning.

Minskat utrymme för civilsamhället och för politiker som försvarar mänskliga rättigheter är ett stort utvecklingshinder. Sverige måste sätta hårdare press på partnerländer där det civila samhällets utrymme krymper och oppositionspolitiker får allt svårare att verka.

Herr talman! Med denna skrivelse vill regeringen ta ett helhetsgrepp om mänskliga rättigheter i hela utrikespolitiken, men vilka mål som finns för utrikes- och säkerhetspolitiken är inte lika tydligt. Regeringen anser sig återigen ta helhetsgrepp och uppfinna hjulet. Att inte erkänna tidigare regeringars arbete känns i sammanhanget lite futtigt. Det är inte första gången som en regering lyfter fram kvinnors rättigheter. Det är inte första gången fredsarbete bedrivs.

Sveriges riksdag får aldrig någonsin tystna när mänskliga fri- och rättigheter förtrampas. Vi får aldrig någonsin tystna, utan vi ska stå upp mot regeringen och mot andra länders regeringar.

Jag står givetvis bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 13.

Anf. 68 JAMAL MOUNEIMNE (S):

Herr talman! Vi debatterar i dag utrikesutskottets betänkande UU15, *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Sedan vill jag tacka samtliga utskottsledamöter för en bra dialog om betänkandet.

Folkrätt, internationell humanitär rätt och den internationella brottmålsdomstolen är grundstenar i det internationella arbetet.

När jag läste betänkandet gick mina minnen tillbaka till Libanon 1982, då vi invaderades av den israeliska armén. Jag var tolv år gammal och minns hur stridsflygplan bombade Beirut dag in och dag ut. 1982 bombades en byggnad i det bostadsområde där en kusin till pappa, Samir Mouneimne, bodde med sin familj – fru, fyra barn plus mamma.

Massakern i Sabra och Shatila i september 1982 skedde när Beirut var kontrollerat av israeliska armén. Då släpptes falangister in i flyktinglägren och dödade hundratals civila. De flesta av dem var barn och kvinnor. Vi bodde några kvarter från dessa flyktingläger.

Jag vaknade av skrik från gatorna. När jag gick fram till balkongen såg jag kvinnor och barn som var lättklädda och sprang på gatan, från döden. De skrek: De avrättar folk i flyktinglägren!

Två år efteråt vaknade jag mitt i natten i vår lägenhet i Beirut av okända röster som stormade i lägenheten. Den dagen hade mammas kusin kommit för att sova hos oss med sina barn och sin fru. Den militanta gruppen som gick in i vår lägenhet var tungt beväpnad. De tog ut mammas kusin på gatan och avrättade honom medan familjen stod på balkongen och såg på.

I dag äger likadana händelser rum i krigsdrabbade områden som Syrien, Irak och Jemen. Jag är starkt orolig över att den humanitära rätten och folkrätten ej respekteras. Men när man hör regeringens och utskottets ambitioner för hur Sverige ska leda och stärka sin roll på den internationella

arenan vad gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer vet jag att det finns hopp. Oavsett vilken regering vi har kommer Sverige inte att ge upp – vi ska arbeta för att främja respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den.

Utskottet ser vidare positivt på att regeringen har sammankallat en Folkrätts- och nedrustningsdelegation som träffas två till tre gånger per år. Att det humanitära tillträdet ofta begränsas i humanitära krissituationer räcker enligt mig för att utgöra ett brott mot den humanitära rätten. Utskottet ser också positivt på att frågor om en generellt ökad kunskap om internationell humanitär rätt, humanitära principer och förbättrade möjligheter till säkert och obehindrat humanitärt tillträde till krisdrabbade människor lyfts fram i regeringens nyligen antagna strategi för Sveriges humanitära bistånd genom Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete.

Jag blir som många andra mycket lycklig när ICC börjar arbeta mer effektivt och ser till att de personer som mördat civila hamnar bakom galler i den internationella rättvisan. Då kan pappas och mammas kusiner och deras familj få frid.

Herr talman! Jag vill avsluta mitt inlägg med att säga att jag är stolt svensk och att jag fortfarande har en stark tro – en tro på landet Sverige och på fortsatt demokrati.

(Applåder)

Anf. 69 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! Det är berättelser som den vi har hört Jamal berätta i talarstolen före mig som vi måste lyssna på.

Herr talman! Det är i ljuset av mänsklighetens mest fatala misslyckanden som idén om de mänskliga rättigheterna och konventionen om de mänskliga rättigheterna har uppstått. Det är inte i en naiv tro på att människan är god utan utifrån en dyrköpt förvisning om mänsklighetens kapacitet att göra ont. Det var med förhoppningen om att kommande generationer skulle kunna lära av historien och göra framtiden bättre som FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna antogs i FN år 1948.

Det året var förintelseöverlevaren Emerich Roth 24 år gammal. Han var en man som just överlevt fem koncentrationsläger och strax därefter skulle komma att flytta till Sverige. För några månader sedan skrev han en artikel i Svenska Dagbladet, alldeles i kölvattnet av att Moderaterna öppet förklarat sig villiga att samarbeta med Sverigedemokraterna. Så här skrev han:

”Riktigt dåliga och beprövade idéer rotas fram av ondskans budbärare och lanseras på nytt bland de som inte kan se likheter med det förgångna och känna igen varningssignalerna. Hade människor gjort det på 30-talet hade Förintelsen inte varit möjlig.”

Emerich Roth påminner oss alltså om att söka och orka se varningssignalerna, även i vår omedelbara närhet. De är inte alltid utklädda i uniform och stövlar utan syns ofta i kostym, finskor och en utsträckt hand. När vi debatterar regeringens skrivelse om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik tycker jag att vi måste ha Emerich Roths ord i åtanke, herr talman.

Vår likhet inför lagen, vår rätt att rösta på vilka partier vi vill, vår rätt att själva rå om och bestämma över våra kroppar, vår sexualitet och vår religiösa tro – eller icke-tro, för den delen – liksom vår rätt att yttra oss

fritt och öppet om allt detta är mänskliga, demokratiska rättigheter som måste vara grundbulten i varje fungerande samhälle. Det har lika mycket varit dessa rättigheter som byggt vår välfärd och vårt välstånd som tvärtom. För att någon utveckling av värde ska kunna ske krävs fred och ett samhälle som bygger på tillit, tilltro och delaktighet.

Herr talman! Vi ser dessvärre att dessa rättigheter, som vi kanske har tagit för givet, nu utmanas av krafter i världen, i Europa och här i Sverige med en intensitet vi inte har sett på väldigt länge i den fria världen. Från Daishs rekryteringsfilmer till Nordiska motståndsrörelsens marscher i Falun ser vi dem som öppet visar sitt förakt för det öppna samhället – det samhälle vi vill värna.

Det finns dock subtilare varningssignaler än så, för att åter låna Emeric Roth's ord. Historien har lärt oss att om vi så börjar tumma på bara en enda, liten del av de mest grundläggande fri- och rättigheterna kan civilisationens bärande pelare snabbt visa sig stå på ganska skakig och lös grund.

Herr talman! Det kollektiva minnet må vara kort – lite för kort för att vi ska se likheterna mellan vår och våra far- och morföräldrars tid – men vi *måste* hålla våra ögon öppna. Vi måste fortsätta kampen för de mänskliga rättigheterna och för demokratin. Vi måste fortsätta kampen för den lille pojken i Syrien, som kanske bara har upplevt krig och kanske har fått sin familj dödad av den syriska regimen – som har fått livet slaget i spillror redan innan det har börjat. Var är hans mänskliga rättigheter?

Vi måste fortsätta kampen för den halva familj som har lyckats fly krig och knappt överlevt färden i en halvtrasig gummibåt över Medelhavet till ett Europa som själviskt sätter upp murar för att man inte kan se längre än till sina egna egoistiska intressen, i fullständig avsaknad av empati och inlevelseförmåga. Var är den familjens mänskliga rättigheter?

Vi måste fortsätta kampen för den kvinna som utsätts för våldtäkter som en del av en vidrig krigsföring – eller av dem vi sänt dit för att faktiskt skydda dem. Jag vägrar kalla det ”sexuella” övergrepp, för det har inget med sex att göra. Det är våld. Det är våldsövergrepp, förnedring och tillintetgörande. Var är dessa kvinnors mänskliga rättigheter? Tänk att det finns länder i världen där våldtäktsmän blir straffbefriade om de gifter sig med kvinnan! Vad är det? Vad gör det med kvinnan? Inte nog med att hon utsätts för ett vidrigt, fruktansvärt övergrepp – hon ska dessutom tvingas leva med den grova brottslingen. Vad ska vi kalla det? Ska vi kalla det dubbel, trippel eller oändlig bestraffning för den kvinnan?

Handen på hjärtat: Tycker ni att vi i Sverige lever upp till de mänskliga rättigheterna så länge som kvinnor och män inte har samma rättigheter och möjligheter? Jag menar att inte ens Sverige gör detta – även vi har en lång väg att gå.

Jag vägrar att acceptera att förändring tar tid. Man säger: Ha tålamod, det tar tid!

Nej – förändring kräver en sak: vilja. Sedan kan förändring skapas snabbt och väldigt resolut.

Herr talman! Vissa undrar varför vår rödgröna regering så gärna talar om FN, om vikten av ett långsiktigt bistånd, om fred och statsbyggande och om Sveriges roll i detta.

Det här är kanske inga valvinnarfrågor, men det har att göra med att vi ser vad som händer när vi inte talar om det och inte arbetar för det – när vi urholkar begreppen och glömmar bort varför våra mor- och farföräldrar en gång i tiden var villiga att slåss på liv och död för just detta.

Den svenska utrikespolitiken och det svenska biståndet är lika mycket en påminnelse om vad som gör vårt eget land så bra som om varför vi inte får ta detta för givet.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 70 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande ta upp en annan aspekt än vad Jamal Mouneimne gjorde före mig och en annan aspekt än vad mina efterföljande socialdemokratiska kollegor kommer att göra. Jag ska tala om FN och de mänskliga rättigheterna.

Arbetet med de mänskliga rättigheterna i FN sker på en mängd arenor. Det sker i instanser som säkerhetsrådet, generalförsamlingens tredje utskott, MR-rådet, kontoret för högkommissionären för mänskliga rättigheter och i konventionskommittéerna. Också i FN:s fackorgan och i fonder och program är främjandet och stärkandet av mänskliga rättigheter centralt.

Sverige agerar på dessa arenor för att sätta fokus på mänskliga rättigheter. Sverige är sedan årsskiftet en av de tio icke-permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd. Vi valdes förra sommaren in där som förstaval av världens länder efter en framgångsrik kampanj. Det är ett bevis på att Sverige har ett högt anseende bland världens länder.

Detta är ett anseende som har byggts upp under många år, av olika regeringar, och som visar på några saker. Det visar bland annat att Sverige är ett land som står upp för mänskliga rättigheter. Vi är ett land som uttrycker vår mening och som alltid främjar dialog och diplomati i stället för konflikt och våld.

Vi har också en lång tradition av bistånd och utvecklingssamarbete med många länder i världen. Där har vi visat en genuin vilja till gemensam utveckling och solidaritet. Vi har inte, som många västländer, ett kolonialt förflutet, och under kalla kriget stod vi inte på någon av supermakternas sida, vilket gav oss en självständig röst.

Vi är ett land som inte har befunnit sig i krig på över 200 år. Vi har sedan länge arbetat, inte minst i FN, för fred och nedrustning, för konfliktförebyggande och medling samt för stärkande av de mänskliga rättigheterna.

Sverige är en av de största givarna till FN. Vi är ett av alldeles för få länder som ofta bidrar med så kallat kärnstöd, alltså icke-öronmärkta pengar som kan användas på ett sätt som ger FN-organet eller FN-fonden i fråga större handlingsfrihet.

Vi har också en lång tradition av att förse FN-systemet med framstående och kompetenta förhandlare, tjänstemän och diplomater – från Dag Hammarskjöld och Alva Myrdal till Jan Eliasson och Hans Blix. De är några i en lång rad av svenskar som har gjort framstående insatser inom FN, för att inte tala om alla soldater som har bidragit i FN-tjänst.

Säkerhetsrådsplatsen ger oss möjlighet att vara i centrum av världspolitikkens händelser. Där har Sverige en möjlighet, som vi också använder, att driva på i frågor som rör mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, konfliktförebyggande och annat som vi prioriterar.

EU är förstås vår viktigaste utrikespolitiska arena, men FN är ändå ett fundament i svensk utrikespolitik och, vilket sägs i skrivelsen, det enda globala forum för beslutsfattande vi har.

FN har dock sina brister. Det har påpekats här, och det är förstås sant. Många av länderna som är medlemmar i FN är diktaturer eller enpartistater som är auktoritära i någon mån och har alltför många demokratiska brister.

Mänskliga rättigheter kränks i många länder och på många olika sätt. FN har inte i tillräcklig grad lyckats att leva upp till den vackra deklaration som man antog 1948 – det måste vi vara ärliga med.

FN:s råd för mänskliga rättigheter har till exempel 47 medlemmar, och alla är ju inte demokratier som till fullo respekterar de mänskliga rättigheterna.

Men Sverige och EU deltar i arbetet för att stärka rådet och för att se till att länder lever upp till de mänskliga rättigheterna på ett bättre sätt. Vi välkomnar också att Sverige driver på för att civilsamhället ska få bättre möjligheter att delta i rådets arbete.

Ett annat viktigt verktyg för MR-frågorna är de universella granskningar av läget i olika länder som sker i de så kallade UPR-processerna. Det är ett bra sätt att över tid kunna följa utvecklingen och jämföra länder sinsemellan. Sverige kommer att fortsätta att vara aktivt i dessa granskningar för att kunna belysa de kränkningar av mänskliga rättigheter som sker globalt.

Sammanfattningsvis, herr talman: Det sker ett stort och viktigt arbete i FN för att stärka de mänskliga rättigheterna. FN är ett fundament i svensk utrikespolitik, och vår plats i säkerhetsrådet ger oss en möjlighet att sätta fokus på MR-frågor.

Men FN är ingen perfekt organisation. Det finns utmaningar och reformbehov, och Sverige är aktivt i att reformera FN.

De mänskliga rättigheterna ifrågasätts allt oftare av auktoritära regimer. Den politiska polariseringen ökar både inom länder och mellan länder, vilket vi märker i FN.

Nu mer än någonsin behövs Sveriges röst för att lyfta upp dessa frågor. Det är lätt att önska att FN och dess medlemsländer var på ett annat sätt och att den fantastiska deklarationen om mänskliga rättigheter var det allenarådande rättesnöret för alla världens länder och beslutsfattare.

Men så är det ju inte. Vi har att hantera den värld vi lever i, och det enda globala beslutsfattande organ som vi har är FN.

Jag vill avsluta med att citera Dag Hammarskjöld, som på sin tid också plågades av de brister han såg i internationellt samarbete. Han sa: ”FN har inte skapats för att föra mänskligheten till himlen utan för att rädda den från helvetet.”

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Österberg (S).

Anf. 71 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Olle Thorell för hans inlägg.

FN är viktigt och gör mycket som är bra, men FN har också brister. Vi moderater står bakom Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd, men vi har också noterat bristerna. Det handlar bland annat om finansieringen – det har varit väldigt oklart hur den har skett.

Jag tänker också på de beslut som regeringen nu är med och driver igenom i FN:s säkerhetsråd. Jag skulle önska en större transparens i fråga om detta – vilken linje är det som drivs?

När det gäller FN och framstående svenskar finns det många sådana, vilket är något som vi ska vara väldigt stolta över. Jag skulle vilja lägga till en person som har gjort mycket, nämligen Anders Kompass.

Kalla dem visseblåsare eller personer som agerar när de ser oegentligheter – jag hoppas innerligt att Sverige använder sin plats i FN:s säkerhetsråd för att se till att dessa personers positioner stärks och att detta inte kommer att vara någonting som kan negligeras och som man kan försöka att sopa bort. Personer som Anders Kompass är viktiga för FN:s framtid och för mänskligheten.

Anf. 72 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Tack, Margareta Cederfelt, för att du ger mig möjlighet att också nämna Anders Kompass. Han är en viktig person som har gjort ett viktigt arbete och kommit att representera den modige tjänstemannen, som törs stå upp och bryta mot konventioner, och kanske även mot regelverk, för att väcka opinion och slå larm om missförhållanden.

All heder åt honom! Visseblåsare i allmänhet ska vi vara rädda om och skydda så mycket det går.

Vad gäller arbetet med kandidaturen till säkerhetsrådet var det den borgerliga regeringen som satte igång det under Carl Bildts ledning. Det hände inte så mycket. Det var en kandidatur, men själva kampanjandet var tämligen diskret, skulle man kunna säga.

Sedan tog vi över kampanjen och drev den. Det arbetet håller på att granskas i både KU:s och utrikesutskottets regi. Jag vill förstås inte föregripa några slutsatser därför innan det är klart. Jag vet att det finns ett engagemang för FN-frågorna i hela riksdagen. Men jag skulle önska att det var samma driv och passion som det är för att granska diktaturen när det gäller att vara med och diskutera vad vi gör i säkerhetsrådet, och vi gör mycket som är bra.

Nu har jag i och för sig varit borta större delen av riksdagsåret som föräldraledig. Men vad jag förstår kommer chefen för FN-avdelningen till utskottet regelbundet och rapporterar om vad som har gjorts i säkerhetsrådet, svarar på frågor om vad som har skett och berättar om kommande veckor. Det tycker jag är ett utmärkt sätt att vara transparent, och det hoppas jag kommer att fortsätta. Jag uppskattar all diskussion om FN som vi har i utskottet.

Anf. 73 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Det var just detta, vad som har gjorts och vad det är som ska göras. Ska det vara en ordentlig transparens handlar det också om vad det är som kommer. Det finns en historia, det finns en nutid och det finns en framtid.

När det handlar om FN skulle jag vilja lyfta upp något som har talats om här tidigare, nämligen Romstadgan. Den är viktig när det handlar om krigsbrott och inkluderar också sexuella övergrepp. Just i de sammanhangen finns Romstadgan med. Den är en del av FN-paketet, och där finns det mycket som kan göras för att stärka och öka kredibiliteten för Romstadgan.

Det finns ett stort antal länder i dag som hyser tveksamhet till Romstadgan och till ICC. Det finns också länder som inte vill gå med och som gör sitt bästa för att hålla sig undan. Vad kommer den svenska regeringen att göra av sitt FN-mandat för att se till att de absolut grövsta brotten inte kan passera obemärkta?

Anf. 74 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Att värna folkrätten är en bärande del. Att vi har ett internationellt regelverk som efterföljs och att det finns institutioner som respekteras av världens alla länder är prioriterat för vår regering, också för denna förra regeringen, för att upprätthålla folkrätten, Romstadgan och internationella brottmålsdomstolen.

Övergrepp som sker i konflikter ska inte passera ostraffat. Man ska ställas till svars för det man har gjort. Det kan ta tid och kvarnarna kan mala tämligen långsamt, men man ska ställas inför rätta och ta ansvar. Det såg vi efter kriget i före detta Jugoslavien, och det såg vi efter massakern i Rwanda. Man måste också ställas inför rätta efter kriget i Syrien och andra övergrepp som sker i nutid. Det är en prioritering för oss, och jag uppskattar engagemanget också från Moderaterna och Margareta Cederfelt.

Vad gäller sexuella övergrepp är det något som Moderaterna inte behöver övertyga vår nuvarande utrikesminister om att ha som en prioriterad fråga. Margot Wallström har ju en bakgrund som särskilt sändebud just i den frågan. Jag vet med säkerhet att det här är något som tas upp i diskussionerna i säkerhetsrådet och när vi bestämmer vilka prioriteringar vi ska ha.

När det sedan gäller att kunna vara transparent med vad som kommer att hända är ju arbetet i säkerhetsrådet styrt av händelserna i världen. Hur viktiga och mäktiga vi än är kan vi inte veta vad som dyker upp runt hörnet. Jag önskar att det vore så.

(Applåder)

Anf. 75 EMILIA TÖYRÄ (S):

Herr talman! För att inte glömma bort det vill jag börja med att yrka bifall till utskottets ställningstagande i betänkande UU15 och därmed avslag på alla reservationer.

Varje riksmöte behandlar utrikesutskottet ett betänkande om mänskliga rättigheter. Den här gången befäster vi betänkandet i den skrivelse som regeringen lämnade till riksdagen i höstas, *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik*, vilket också är namnet på betänkandet UU15.

I går eftermiddag landade jag i Sverige igen efter några dagar i Pacific City i Filippinerna. Jag bjöds in som en av föreläsarna för unga ledare från olika delar av Sydostasien i åldrarna 20–35 år. Trots att vi är i samma ålder skiljer sig våra livsvillkor åt totalt.

När jag beskrev tillvaron för arbetare i Sverige, som de såg ut för nära 200 år sedan, fick jag igenkännande blickar. Och det som här hemma kan användas som en beskrivning av hur mycket vi åstadkommit var där vardagsmat. Sverige då är Sydostasien i dag. Det är låga löner, usel arbetsmiljö och ett totalt beroende av arbetsgivare. Fackföreningar är på väg att byggas upp i en enorm uppförsbacke. Det finns en rädsla hos arbetare att organisera sig, att opponera sig och att kräva sin rätt. Känns det igen?

Och som en extra krydda sker 6 000 utomrättsliga avrättningar i president Dutertes så kallade krig mot droger. Jag fick höra berättelser om personer som söker hjälp för att kunna begrava sina döda, som tillfrågas om de kan vittna om det i domstol men inte vågar, för då riskerar de själva att hamna i samma situation.

Om man inte rapporterar om de drogberoende man känner räknas man som medskyldig. Poliser har beting på antalet nedslag de ska göra – poliser som sköter sitt jobb i ett land med en president som öppet ifrågasätter om det ens finns något som heter mänskliga rättigheter.

För den som vill fördjupa sig i situationen i de olika länderna i Sydostasien är regeringens hemsida en lämplig plats att besöka. Den 26 april publicerades där, precis som tidigare talare har sagt, 135 olika landrapporter – MR-rapporter som utformats på samma sätt som den skrivelse vi i dag ska ta ställning till. För att ha en utrikespolitik som är lätt att följa tror jag att det är ett bra koncept att skrivelser och rapporter är enhetliga och går att känna igen sig i. Årets rapporter innebär en ambitionshöjning jämfört med de tidigare och har också tydliggjort kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Precis som utskottet tidigare har slagit fast är de mänskliga rättigheterna universella, odelbara och ömsesidigt samverkande. Det betyder att de ska gälla lika för alla, i alla länder och att alla är lika viktiga. Jag skulle tro att bara i den här salen skulle vi rangordna de olika rättigheterna olika beroende på ideologi och bakgrund. Om vi gör avsteg från principerna om rättigheterna, ger vi inte då också tolkningsutrymme åt andra som kanske inte tycker att det är så himla viktigt att kunna organisera sig, som kanske inte tycker att det är så himla viktigt att förbjuda tortyr, som kanske inte tycker att barn har rättigheter?

Som första land i världen som förbjöd barnaga, 1979, är Sverige en stark röst i världen när det gäller barns rätt till skydd från våld. Utskottet framhåller också i betänkandet att Sveriges långsiktiga mål när det gäller barns rättigheter måste vara att barn och unga respekteras och ges möjlighet till utveckling, trygghet, delaktighet och inflytande. Barn har rättigheter och ska också kunna hävda dem.

I dag är det inte bara Rebecka och Ruben som har namnsdag. Det har också International Child Helpline Day – något som till exempel Bris uppmärksammar. Det internationella nätverket för hjälplinje för barn tog 2015 emot över 20 miljoner samtal från unga, och ett av sju handlade om våld och övergrepp.

Där barn ska kunna känna sig som mest trygga, hemma, är för vissa det totalt motsatta. Den som ska vara där för dig och se till att du växer upp till en trygg och självständig individ tar inte alltid sitt ansvar. Då är det viktigt att andra gör det.

Sverige måste fortsätta att stå upp för barns rättigheter och värna allas frihet, oavsett om de uppnått 18 års ålder eller inte.

Herr talman! Jag är stolt över det arbete regeringen gör för mänskliga rättigheter i världen. Låt mig återanvända en gammal fras: Jag är stolt men inte nöjd.

När vi ser hur de totalitära makterna runt om i världen växer sig allt starkare, när vi ser hur situationen för människorättsförsvare förvärras för varje år och när vi följer de fruktansvärda rapporterna om övergrepp i länder allt närmare vårt är det oerhört viktigt att vi fortsätter kämpa för det vi tror på, outtröttligt.

(Applåder)

Anf. 76 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Herr talman! När jag engagerade mig politiskt gjorde jag det för att ta ett språng framåt. I dagens läge måste vi ibland ta sats för att inte ta ett steg bakåt.

Jag vet att detta blir ett annorlunda anförande, men vi lever också i annorlunda tider.

De flesta av oss här inne har sett och hört berättelser om Daishs oerhört grymma handlingar.

Jag tänker på de kristna som blev dränkta i en undervattensbur med undervattenskameror. De blev mördade enbart för att de var kristna.

Jag tänker på de hundratals yazidier som i augusti 2014 dödades i staden Kocho och de tiotusentals yazidier som var fångna på berget Sinjar utan tillgång till vatten, mat eller sjukvård – detta enbart för att de var yazidier. Utan den internationella koalitionen insats skulle dessa människor ha mördats.

Jag tänker på de två unga homosexuella killarna som blev kastade från ett höghus i al-Raqqa. De blev mördade enbart för att de var homosexuella.

Övergreppen mot mänskliga rättigheter är många och brutala.

Jag tänkte att jag skulle uppehålla mig vid hbtq-rättigheter. Det känns extra viktigt i dag då det är dagen mot homo-, bi- och transfobi. Även om det ser rätt bra ut i Sverige med mänskliga rättigheter överlag har det förekommit vidriga attacker mot exempelvis RFSL och dess företrädare.

Jag tänkte påminna om att demokrati och mänskliga rättigheter är på tillbakagång i stora delar av världen. Som jag nämnde tidigare är Syrien och Irak skräckexempel. I mitt fortsatta anförande ska jag fokusera på hbtq-rättigheter i Ryssland och Tjetjenien.

Jag ska berätta om två levnadsöden, ett från dåtid och ett från nutid.

Låt mig backa lite i tiden och berätta om Vadim Kozin. Han föddes i det som då hette Tsarryssland, levde större delen av sitt liv i Sovjetunionen och dog i Ryska federationen 1994, 91 år gammal. Det är inte många av oss som har levt i samma land under tre olika statskick.

Varför är hans levnadsöde intressant i maj 2017? Jo, för att hans kamp för att få älska och bli älskad angår oss alla. Mänskliga rättigheter angår oss alla.

Vadim Kozin hade kunnat bli Rysslands svar på Elvis Presley eller Frank Sinatra. Han var mycket framgångsrik under 20- och 30-talet. Det brittiska mediebolaget BBC gjorde nyligen en dokumentär om honom och hans berömda och skickliga tangosång.

Under andra världskriget sjöng han för trupperna. Han sjöng i det av nazisterna belägrade Leningrad – den stad där hans mamma och syster svalt ihjäl. I sin dagbok återkom han ofta till deras levnadsöde och sin ånger över att inte ha kunnat rädda dem.

I slutet av andra världskriget, 1944, blev han gripen och anklagad för homosexuella handlingar och antisovjetisk propaganda. Hans enda brott var att han älskade en man.

Under Chrusjtjov och Brezjnev levde han fri men ändå ofri i det asiatiska Ryssland. Han var inte längre en officiell person. Ibland fick han dock uppträda för trupperna i Afghanistan.

Han var mer eller mindre bortglömd fram till 1980-talet då Sovjetunionen äntligen började upplösas. Kändisar och beundrare från hela det väldiga riket kom och hälsade på honom. Äntligen fick han sin revansch.

Strax efter hans 90-årsdag avkriminaliserade Ryssland homosexualitet. Strax därefter dog han.

Här kunde mitt tal ha slutat lyckligt, men mänskliga rättigheter i Ryssland har inte tagit ett steg framåt utan gått bakåt.

Mänskliga rättigheter, alla människors lika värde och rätt, är inte för evigt. Det som har uppnåtts genom kamp kan avskaffas. I dag krävs det att vi tar sats för att inte ta ett steg bakåt fast vi i själva verket skulle vilja ta ett steg framåt.

Mark Twain skrev en gång att historien inte upprepar sig, men den rimmar.

Därför tänker jag nu tala om läget för de mänskliga rättigheterna i Ryssland och Tjetjenien 25 år efter Vadim Kozins död.

Det som skulle ha blivit en utekväll med vännerna slutade i en pogrom för Maksim, som är i 20-årsåldern. Det som skulle ha blivit några timmars nöje blev två veckor av tortyr och misshandel.

Det hela började med att Maksim skulle möta en vän i en lägenhet, men där stod i stället två agenter från den tjetjenska underrättelsetjänsten. De slog honom och förde sedan bort honom. De spände fast honom i en stol som var kopplad till el och började förhöra honom. De skrek: Vem mer känner du? Under tiden gav de honom elstötar. Smärtan var fruktansvärd. Döden kändes nära, berättar Maksim, men jag sa ingenting.

Trots avkriminaliseringen av homosexualitet i Ryssland har homosexuella det oerhört svårt. Det gäller speciellt de senaste månaderna då den pro-kremlske tjetjenske presidenten Ramzan Kadyrov har börjat förfölja homosexuella. Hans historia av brott mot mänskliga rättigheter är lång.

Fram till i dag har minst 100 personer gripits och 4 dött. Deras enda brott är att de har älskat en annan människa.

Tysklands förbundskansler Angela Merkel har protesterat, och Sveriges regering har protesterat. Det känns tryggt att både konservativa krafter och demokratiska socialistiska krafter i Europa har protesterat mot det som pågår. Rysslands ledare Putin har sagt att det inte finns några bevis för att det har hänt, men har efter internationella protester till slut gått med på att utreda.

Det spelar roll vad omvärlden tycker. Detta betänkande är därför viktigt. Det är viktigt för att vi markerar vad Sveriges parlament tycker. Det är också viktigt för dem som har drabbats och deras anhöriga och vänner. Det betyder mycket för dem att vi ser vad som har hänt, att vi är beredda

att lyssna på dem och att vi vågar stå upp för alla människors lika värde och rätt.

I går var det judarna, i dag homosexuella, i morgon någon annan.

Respekten för hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter kan i vissa fall ses som mått och indikator på eller varningsklocka för i vilken utsträckning en stat respekterar de mänskliga rättigheterna.

Alla människors lika värde och rätt. Det gäller oss alla. Alla för en, en för alla. Vi kan och ska inte göra skillnad på människor oavsett ursprung, sexualitet, kön eller vad det än må vara. Vår kamp måste vara solid.

Därför är det glädjande att en stor del av Sveriges riksdag stöder förslaget och delar dess principer.

(Applåder)

Anf. 77 BIRGITTA OHLSSON (L):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till Liberalernas reservation 4. Jag vill också tacka Anders Österberg för ett fint och viktigt anförande, där jag tror att vi kunde hålla med om mycket, oavsett partipolitisk sfär. Det är viktigt för oss alla.

I dag är det som sagt den internationella dag som kallas Idaho, som vill sätta kampen mot homo- och transfobi i centrum. Jag har länge sagt att väl genomförda prideparader är ett lackmustest för friheten i världen. Därför är det glädjande att just denna vecka hålls det första prideevenemanget någonsin i Libanons huvudstad Beirut.

Tidigare försök att lansera pridefestivaler, -seminarier och -aktiviteter har mötts av ett enormt motstånd från religiösa ledare och säkerhetsstyrkor. Som ni vet är homosexuella handlingar fortfarande förbjudna i Libanon enligt lagen. Det är inte omöjligt att vi denna vecka kommer att få se olika former av sabotageförsök och andra obehagliga reaktioner. Samtidigt går det inte att komma ifrån att det är ett stort steg för friheten att prideflaggan får fladdra i den libanesiska vinden.

Herr talman! Året är 2017. Barnadödligheten är lägre än någonsin förr. Flickor går i snitt nio år i skolan, medan pojkar går tio, på en global nivå. Mellan 1990 och 2015 minskade andelen extremt fattiga i världen från 37 till 10 procent. Detta betyder att de senaste 25 åren har 138 000 människor per dag tagit sig ur fattigdom, och det är en frihetsrevolution som sker helt i det tysta.

På många sätt kan vi säga att vi lever i en helt ny värld i dag, en annan värld än för tio år sedan. Samtidigt som framstegen är ohörda ser vi en frihets-backlash, också i vår del av världen. När världens mäktigaste man betar sig som en skolgårdsmobbare vet vi att världen har förändrats. När europeiska demokratier som Polen och Ungern utmanar rättsstaten vet vi att vi lever i ett nytt Europa.

Demokratin backade år 2016 för elfte året i rad. Det vi trodde var självklart är det inte längre. Strålkastarljuset bör numera riktas inte minst mot västvärldens demokratier, även om övergreppen och attackerna mot mänskliga rättigheter tveklöst är vidrigast och värst i diktaturerna i Mellanöstern och i de delar av Afrika och Asien som fortfarande styrs av envåldshärskare, militärdiktatorer eller religiösa fundamentalister, vanligen islamister.

Prot. 2016/17:112

17 maj

*Mänskliga rättigheter,
demokrati och rätts-
statens principer i
svensk utrikespolitik*

Herr talman! Sverige är ett medelstort land i EU och ett litet land i Förenta nationerna. Men vi kan göra skillnad, särskilt genom att hårt driva de frågor som är politiskt känsliga globalt.

I det läge som världen i dag befinner sig i måste en progressiv regering lägga mer krut på vissa frågor än på andra. När demokratin monteras ned drabbas vissa snabbare än andra, för alla mänskliga rättigheter står inte lika stadigt i världen. Kvinnors rättigheter ryker ofta allra först när ett land börjar avdemokratiseras. I en värld där knökkonservativa män och religiösa fundamentalister på sina håll har ett stort inflytande på utrikespolitiken är det ensamt att driva frågor om sexuell och reproduktiv hälsa. Detta gäller inte minst i konfliktområden.

Lika självklart för mig som liberal och feminist att stötta initiativet *She decides*, som den svenska regeringen tillsammans med andra regeringar förtjänstfullt har dragit igång, tycker jag det är att vi ska ha en kampanj som heter *You decide* som en strategi i den svenska utrikespolitiken. *She decides* handlar om att alla kvinnor har rätt att välja vad de vill göra med sin kropp, och *You decide* handlar om att alla människor också ska ha rätt att välja sina egna ledare.

Det går inte att göra skillnad på demokrati och feminism. Utan en fri diskussion går det inte att bryta konservativa patriarkala normer. Flickor som förvägras utbildning förblir beroende av män.

Också i ett läge där olika auktoritära krafter vill ta ifrån människor makten över deras liv är det viktigt att Sverige med sitt långa arv av demokrati och yttrandefrihet står upp för dessa värden. Det är inte en slump att de minst fria länderna också är de mest fattiga. Där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de ofta också från att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt.

Det är valda politiker – politiska partiers representanter – som måste ta plats i världens parlament. Därför är det viktigt att lyfta fram föreningsfriheten, som är central. Oppositionspartier är ofta särskilt sårbara när en regim slår in på en auktoritär väg. Individer måste ges frihet att organisera sig i politiska partier och i civilsamhället men också i fackföreningar, så som nämndes i debatten. Föreningsfriheten, som också är en del av paketet, är faktiskt en politisk och medborgerlig rättighet. Det är enormt viktigt att lyfta fram detta.

Detta gäller inte minst kvinnor, för utan kvinnor i partier blir det svårt att öka andelen kvinnliga politiker på maktpositioner. Hillary Clinton hade rätt när hon sa att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Vi måste alltid bära med oss att kvinnors mänskliga rättigheter, precis som minoriteters, är mer sårbara än mänskliga rättigheter i allmänhet.

Herr talman! I Venezuela hårdnar det socialistiska förtrycket. Landet utvecklas till en fullfjädrad diktatur, och det i snabb takt. Maduro har försökt upplösa parlamentet. Han dömer demonstranter i militärdomstolar och planerar nu att snabbskriva om konstitutionen till sin egen fördel. Spädbarn dör på sjukhusen eftersom läkemedlen för länge sedan har tagit slut. Det finns ingenting att äta på många håll i landet, och det politiska förtrycket är kompakt. Vi har hört rapporter om hur kvinnor blöts ned med vatten och sedan får sina könsorgan torterade med elektriska stötar.

När människor den senaste månaden har protesterat mot den vanvettiga regimen i Venezuela har president Maduro svarat med att öka förtrycket. Den socialistiska regeringen bryter hellre mot de mänskliga rättigheterna

än ger upp sin ideologiska dröm. Maduro har fortsatt företrädaren Hugo Chávez skamliga arbete med att montera ned pressfriheten. Statstelevisionen fylls timme efter timme med regeringsvänlig propaganda.

Samtidigt börjar staten tappa kontrollen. Anarki råder på många håll. Vi ser en svältsituation som har resulterat i massflykt. I exempelvis Colombia befinner sig just 1 miljon venezuelaner. Vi ser, precis som i Europa, hur människor som flytt drabbas och beskylls för kriminalitet och arbetslöshet i landet. De lever i ett fullkomligt helvete.

Det går inte att se mellan fingrarna med denna typ av människorättsvidrigheter. Nu när Sverige sitter i FN:s säkerhetsråd är det viktigt att vi lyfter upp Venezuelafrågan i centrum. Detta förfall har fått pågå länge, och vi ser ett hotande inbördeskrig. Minns att Venezuela, före det socialistiska övertagandet, var ett av Sydamerikas rikaste länder!

Herr talman! Efter att Donald Trump blivit vald höll Barack Obama ett av sina sista tal som amerikansk president i Aten. Där framhöll han vad den liberala filosofen John Rawls sa, nämligen att om man föds utan att få veta vilket kön, vilken klass eller vilken del av världen man föds i och får välja en historisk period att leva i skulle man tveklöst välja nutiden. Detta kan vara svårt att tro när vi ser dagens krig, våldtäkter och naturkatastrofer. Vi måste se till att vi hela tiden förändrar oss.

Avslutningsvis, herr talman, är en del av Beirut Pride en historieberättarkväll som anordnas på taket till ett varuhus. Människor berättar om sina erfarenheter av att leva som hbt-person i Libanon, ett land som förbjuder sexuella handlingar som sägs gå mot naturen. En av de anmälda talarna skrev tidigare i veckan i sociala medier. Jag vill avsluta med de orden: Det här är första gången jag berättar vem jag är offentligt. Bekanta ansikten skulle lugna fjärlarna i min mage. Snälla, kom och lyssna!

Anf. 78 MARIA ANDERSSON WILLNER (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Jag tänkte säga några ord om SRHR. Tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en grundläggande mänsklig rättighet. Det är en av hörnstenarna för att främja jämställdhet och kvinnors roll i utvecklingen. Det är en förutsättning för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning. Tillgång till SRHR är central för att förbättra flickors och kvinnors hälsa.

Vi vet att detta är en kontroversiell fråga. Vi från Sverige ska fortsätta att lyfta fram även obekväma frågor om tillgång till preventivmedel, rätt till abort och rätt att bestämma över sin egen kropp och sin egen sexualitet. Vi ska vara internationellt pådrivande, och vi ska ha ett fortsatt fokus på rättighetsperspektivet.

Jag är mycket glad över att kunna säga att detta är en fråga som förenar brett i denna kammare. Sju av åtta partier står bakom detta. Denna regering jobbar aktivt med dessa frågor, likaså den tidigare borgerliga regeringen.

Vi har bland annat tagit olika initiativ nu när den finansiella situationen när det gäller dessa frågor blir allt svårare med en ny administration i USA. Flera talare har redan lyft fram initiativet She decides. Motvindsfrågor behöver globala partnerskap. Vi behöver jobba tillsammans med regeringar och parlament runt om i världen. Detta är en fråga som förenar inte bara

Prot. 2016/17:112
17 maj

*Mänskliga rättigheter,
demokrati och rätts-
statens principer i
svensk utrikespolitik*

västländer, utan det är också ett brett syd–nord-samarbete som är mycket framgångsrikt i denna fråga.

Rätten att bestämma över sin egen kropp, sin sexualitet och sin reproduktion är grundläggande.

Med detta vill jag tacka för denna debatt. Jag tycker att det har varit en bra debatt. Vi har en bra diskussion om mänskliga rättigheter i utskottet och i kammaren. Jag vill tacka för det.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.01 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 maj

SkU30 Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el

Punkt 1 (Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

258 för utskottet

43 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 22 MP, 15 C, 18 V, 16 L, 13 KD

För res. 1: 41 SD, 2 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Ändrad effektgräns m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (C, L)

Votering:

270 för utskottet

31 för res. 2

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 41 SD, 22 MP, 18 V, 13 KD, 2 -

För res. 2: 15 C, 16 L

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Prot. 2016/17:112

17 maj

SkU31 Skatteförslag med anledning av energiöverenskommelsen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU28 Tullbrottsdatalag

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Utvärdering av tullbrottsdatalagen)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

257 för utskottet

44 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 22 MP, 15 C, 18 V, 15 L, 13 KD

För res.: 41 SD, 1 L, 2 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Emma Carlsson Löfdahl (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

SkU29 Skattebrottsdatalag

Punkt 2 (Utvärdering av skattebrottsdatalagen)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

258 för utskottet

43 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 22 MP, 15 C, 18 V, 16 L, 13 KD

För res.: 41 SD, 2 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU17 Bokföringsbrott i filialer

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU13 Grovt fordringsbedrägeri och andra förmögenhetsbrott
Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU27 Nya möjligheter till operativt polissamarbete med andra stater

Punkt 1 (Nya möjligheter till operativt polissamarbete med andra stater)

Här hade endast yrkats bifall till utskottets förslag till beslut. Förslaget innebar dock att en förvaltningsuppgift som innefattade myndighetsutövning skulle överlåtas till annan stat. Riksdagens beslut skulle därför fattas i den ordning som föreskrivits i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Detta innebar att beslutet skulle fattas antingen genom att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade ja eller i den ordning som gällde för stiftande av grundlag. Utskottet hade föreslagit att lagförslaget skulle antas direkt med ett enda beslut genom kvalificerad majoritet.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom votering.

Votering:

300 för utskottet

49 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 99 S, 75 M, 41 SD, 21 MP, 15 C, 18 V, 16 L, 13 KD, 2 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 4 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Främmande stats myndighetsutövning i Sverige)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

283 för utskottet

18 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 41 SD, 22 MP, 15 C, 16 L, 13 KD, 2 -

För res.: 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

JuU29 Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder i brottmålsprocessen

Punkt 1 (Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

283 för utskottet

18 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 41 SD, 22 MP, 15 C, 16 L, 13 KD, 2 -

För res. 1: 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Prot. 2016/17:112

17 maj

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU13 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning

Punkt 2 (Kränkningar av äganderätten och Polismyndighetens befogenheter)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

259 för utskottet

42 för res. 2

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 22 MP, 15 C, 18 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 2: 41 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 3 (Boendesituationen för utsatta EU-medborgare)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

283 för utskottet

18 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 41 SD, 22 MP, 15 C, 16 L, 13 KD, 2 -

För res. 3: 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 4 (Svarandens ansvar för kostnader i den summariska processen)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

162 för utskottet

139 för res. 4

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:112
17 maj

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 74 M, 41 SD, 15 C, 16 L, 13 KD, 2 -

För res. 4: 98 S, 1 M, 22 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 8 (Intresseavvägning)

1. utskottet

2. res. 8 (M, C, KD)

Votering:

198 för utskottet

103 för res. 8

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 41 SD, 22 MP, 18 V, 16 L, 2 -

För res. 8: 75 M, 15 C, 13 KD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU20 Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

258 för utskottet

43 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 22 MP, 15 C, 18 V, 16 L, 13 KD

För res. 1: 41 SD, 2 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Kravet på bygglov)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

283 för utskottet

18 för res. 2

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 41 SD, 22 MP, 15 C, 16 L, 13 KD, 2 -

För res. 2: 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 3 (Ytterligare undantag från kravet på bygglov)

1. utskottet
2. res. 3 (M, C, L, KD)

Votering:

182 för utskottet

119 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 41 SD, 22 MP, 18 V, 2 -

För res. 3: 75 M, 15 C, 16 L, 13 KD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU17 Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarettor

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU20 Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU15 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik*Punkt 1 (Mål- och resultatuppföljning)*

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

182 för utskottet

119 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 41 SD, 22 MP, 18 V, 2 -

För res. 1: 75 M, 15 C, 16 L, 13 KD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Övergripande frågor om mänskliga rättigheter)

1. utskottet
2. res. 4 (L)

Votering:

152 för utskottet

16 för res. 4

133 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:112
17 maj

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 18 V, 13 KD

För res. 4: 16 L

Avstod: 75 M, 41 SD, 15 C, 2 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 4 (Rättsstatens principer inom utrikespolitiken)

1. utskottet

2. res. 6 (C, L)

Votering:

270 för utskottet

31 för res. 6

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 41 SD, 22 MP, 18 V, 13 KD, 2 -

För res. 6: 15 C, 16 L

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 8 (Övergripande om kvinnors rättigheter och jämställdhet)

1. utskottet

2. res. 13 (M, KD)

3. res. 14 (SD)

Förberedande votering:

89 för res. 13

43 för res. 14

169 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Valter Mutt (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

139 för utskottet

87 för res. 13

74 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Jessica Rosencrantz (M) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 18 V

För res. 13: 74 M, 13 KD

Avstod: 41 SD, 15 C, 16 L, 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Punkt 10 (Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter)

1. utskottet

2. res. 19 (V)

Votering:

210 för utskottet

18 för res. 19

71 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 75 M, 1 SD, 22 MP, 1 C, 13 KD, 1 -

För res. 19: 18 V

Avstod: 40 SD, 14 C, 16 L, 1 -

Frånvarande: 16 S, 8 M, 6 SD, 3 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Johan Andersson och Anna-Lena Sörenson (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Staffan Danielsson (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 11 (Barnets rättigheter)

1. utskottet

2. res. 20 (SD)

Votering:

239 för utskottet

43 för res. 20

18 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 75 M, 21 MP, 15 C, 16 L, 13 KD

För res. 20: 41 SD, 2 -

Avstod: 18 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 6 SD, 4 MP, 7 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Redogörelse

2016/17:RR4 Riksrevisionens redogörelse för granskningen av Årsredovisningen för staten 2016

Motion

med anledning av prop. 2016/17:169 Explosiva varor – Tullverkets befogenheter vid inre gräns

2016/17:3721 av Olle Felten och David Lång (SD)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 maj

2016/17:521 Incitament att jobba

av *Sofia Fölster* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:522 Friskvårdsaktiviteter

av *Lars Beckman* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:523 Översyn av artskyddsförordningen

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:524 Våld och hot mot blåljuspersonal

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 maj

2016/17:1396 Krafftag mot plast i hav

av *Lars Tysklind* (L)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:1397 Information om friskolor

av *Boriana Åberg* (M)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2016/17:1398 Kostnadsökningar för kommuner

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1399 Rymningar från Migrationsverkets förvar

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1400 Hemlösa barn i Sverige

av *Jenny Petersson* (M)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:1401 Veterandagen som allmän flaggdag

av *Annicka Engblom* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1402 Skäl till Torbjörn Törnqvists avgång

av *Lars Beckman* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1403 Företagskapningar

av *Boriana Åberg* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:1404 Fler platser för östkyrkliga studier

av *Aron Modig* (KD)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:1405 Mittuniversitetets lokalisering och framtida utveckling

av *Per Åsling* (C)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:1406 Lagliga aborter i Latinamerika

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1407 Väg 717

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1408 Helikopterflottiljens flygtillstånd på Malmen

av *Annicka Engblom* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:1409 Tätortsnära friluftsliv

av *Cassandra Sundin* (SD)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

Prot. 2016/17:112

17 maj

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 16 maj

2016/17:1285 Forskning om gödselkoncentrat

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:1327 Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:1322 Angrepp från svampen *diplodia pinea*

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:1337 Åtgärder för unga lantbrukare

av *Kristina Yngwe* (C)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

den 17 maj

2016/17:1342 Bidrag till hatpredikanter

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet Anna Ekström (S)

2016/17:1343 Ökad livsmedelsexport

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

Prot. 2016/17:112
17 maj

2016/17:1355 Insatser för växtförädling inom ramen för livsmedelsstrategin

av *Åsa Coenraads* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:1365 Kommunal information

av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.17.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 6 anf. 27 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 67 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1 Val av justitieombudsman.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Ärende för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning.....	2
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU13	2
Anf. 1 CAROLINE SZYBER (KD)	2
Anf. 2 JOHANNA HARALDSSON (S)	4
Anf. 3 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	5
Anf. 4 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	7
Anf. 5 EMMA HULT (MP)	8
Anf. 6 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	10
Anf. 7 EMMA HULT (MP) replik	10
Anf. 8 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	10
Anf. 9 EMMA HULT (MP) replik	10
Anf. 10 OLA JOHANSSON (C)	11
Anf. 11 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	13
Anf. 12 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	15
Anf. 13 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	15
Anf. 14 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	15
Anf. 15 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	16
Anf. 16 ROBERT HANNAH (L).....	16
(Beslut fattades under § 11.).....	19
§ 6 Fler steg för en effektivare plan- och bygglag	19
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU20	19
Anf. 17 CAROLINE SZYBER (KD)	19
Anf. 18 MATS GREEN (M)	20
Anf. 19 ROGER HEDLUND (SD)	22
Anf. 20 OLA JOHANSSON (C)	23
Anf. 21 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	26
Anf. 22 MATS GREEN (M) replik	27
Anf. 23 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	27
Anf. 24 MATS GREEN (M) replik	28
Anf. 25 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik.....	28
Anf. 26 ROBERT HANNAH (L).....	29
Anf. 27 FARADJ KOLIEV (S)	33
Anf. 28 OLA JOHANSSON (C) replik	34
Anf. 29 FARADJ KOLIEV (S) replik.....	34
Anf. 30 OLA JOHANSSON (C) replik	35
Anf. 31 FARADJ KOLIEV (S) replik.....	35
Anf. 32 ROBERT HANNAH (L) replik.....	36
Anf. 33 FARADJ KOLIEV (S) replik.....	36
Anf. 34 ROBERT HANNAH (L) replik.....	36
Anf. 35 FARADJ KOLIEV (S) replik.....	37
Anf. 36 EMMA HULT (MP)	37
Anf. 37 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	38
Anf. 38 MATS GREEN (M) replik	40

Anf. 39 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	40
Anf. 40 MATS GREEN (M) replik.....	41
Anf. 41 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	41
Anf. 42 ROBERT HANNAH (L) replik	42
Anf. 43 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	43
Anf. 44 ROBERT HANNAH (L) replik	43
Anf. 45 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	44
Anf. 46 OLA JOHANSSON (C) replik.....	44
Anf. 47 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	45
Anf. 48 OLA JOHANSSON (C) replik.....	45
Anf. 49 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	46
Anf. 50 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	46
Anf. 51 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	47
Anf. 52 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	47
Anf. 53 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	48
Anf. 54 ROGER HEDLUND (SD) replik.....	48
Anf. 55 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	49
Anf. 56 ROGER HEDLUND (SD) replik.....	49
Anf. 57 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP) replik.....	49
(Beslut fattades under § 11.)	50
§ 7 Genomförande av tobaksproduktdirektivets	
bestämmelser om e-cigarettor.....	50
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU17	50
(Beslut fattades under § 11.)	50
§ 8 Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information,	
kontroll och uppföljning.....	50
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU20	50
Anf. 58 LENNART AXELSSON (S)	50
(Beslut fattades under § 11.)	52
§ 9 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens	
principer i svensk utrikespolitik.....	52
Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU15.....	52
Anf. 59 MARGARETA CEDERFELT (M).....	52
Anf. 60 MARKUS WIECHEL (SD).....	55
Anf. 61 KERSTIN LUNDGREN (C).....	57
Anf. 62 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	59
Anf. 63 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	59
Anf. 64 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	60
Anf. 65 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	60
Anf. 66 HANS LINDE (V)	60
Anf. 67 SOFIA DAMM (KD).....	63
Anf. 68 JAMAL MOUNEIMNE (S).....	65
Anf. 69 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	66
Anf. 70 OLLE THORELL (S)	68
Anf. 71 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	70
Anf. 72 OLLE THORELL (S) replik	70
Anf. 73 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	70
Anf. 74 OLLE THORELL (S) replik	71
Anf. 75 EMILIA TÖYRÄ (S).....	71
Anf. 76 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	73

Anf. 77 BIRGITTA OHLSSON (L).....	75	Prot. 2016/17:112
Anf. 78 MARIA ANDERSSON WILLNER (S).....	77	17 maj
(Beslut fattades under § 11.).....	78	-----
Ajournering.....	78	
Återupptaget sammanträde.....	78	
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 maj	78	
SkU30 Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el	78	
SkU31 Skatteförslag med anledning av energiöverenskommelsen	79	
SkU28 Tullbrottsdatalag.....	79	
SkU29 Skattebrottsdatalag	79	
CU17 Bokföringsbrott i filialer	79	
JuU13 Grovt fordringsbedrägeri och andra förmögenhetsbrott	80	
JuU27 Nya möjligheter till operativt polissamarbete med andra stater	80	
JuU29 Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder i brottmålsprocessen	80	
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	81	
CU13 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning.....	81	
CU20 Fler steg för en effektivare plan- och bygglag	82	
SoU17 Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett	83	
SoU20 Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning	83	
UU15 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik	83	
§ 12 Bordläggning.....	85	
§ 13 Anmälan om interpellationer.....	86	
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	86	
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	87	
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.17.....	88	